

जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना

(आ.व. २०८१/२०८२)

(भापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर)

कृषि विकास निर्देशनालय

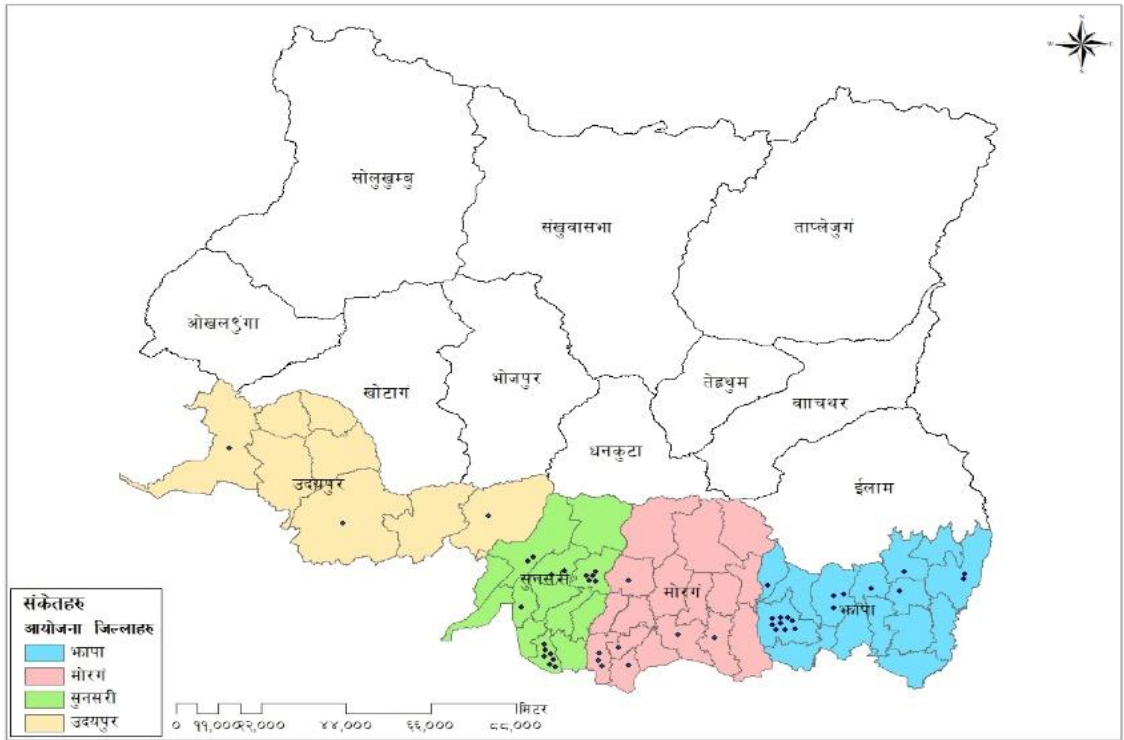
कोशी प्रदेश, विराटनगर

जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना २०८१/२०८२

झापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र
हरिहर भवन, ललितपुर

कोशी प्रदेश सरकार

उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
कृषि विकास निर्देशनालय
मोरङ्ग, विराटनगर

दुई शब्द

कृषि उत्पादनमा बीउको महत्वपूर्ण भूमिका रहने कुरा सर्वविदितै छ। कृषि अनुसन्धानका नतिजा र अनुभवले कृषि उत्पादन सामाग्री, कृषि अभ्यास र वित्तीय लगानीमा परिवर्तन नगरी गुणस्तरीय बीउको प्रयोगले मात्रै पनि बाली उत्पादनमा १५-२०% ले वृद्धि गर्न सकिन्छ भन्ने देखाएको छ।

नेपालमा प्रयोग हुने कुल बीउमध्ये करीब ७५ प्रतिशत बीउ अनौपचारिक स्रोतबाट आपूर्ति भएको अनुमान छ। यसो हुनुमा बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रणको लागि राष्ट्रिय प्रणालीहरूमा प्राविधिक र संगठनात्मक समस्याहरू, बीउ उत्पादन र आपूर्तिको लागि व्यवस्थित योजना तर्जुमा गर्ने परिपाटीको अभाव रसंघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहहरू बीचको अपर्याप्त कार्यात्मक अन्तरसम्बन्ध नै मुख्य कारणहरू हुन्। तथापि, सरकारले प्रमाणित गरेको औपचारिक गुणस्तरीय बीउको प्रयोग गर्न गराउन सके कृषि क्षेत्रमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याई उल्लेख्य सुधार गर्न सकिने सम्भावना छ।

यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकार र जापान सरकार बीच भएको सम्झौता अनुसार कोशी प्रदेशका झापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर जिल्लाहरूमा "बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण प्रणाली सुदृढीकरण परियोजना" (प्राविधिक सहयोग परियोजना- मार्च २०२२ देखि जनवरी २०२७ सम्म) कार्यान्वयनमा आएको छ। यस परियोजनाले धानको बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धित प्रमुख सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास मार्फत धानको बीउ उत्पादनमा वृद्धि तथा गुणस्तर सुधार गर्ने लक्ष्य लिएको छ। धान बाली नेपालको सबैभन्दा महत्वपूर्ण बाली भएको कारणले पनि यस परियोजनाले धानको बीउलाई विशेष महत्व दिई प्राविधिक सहयोग गरेको छ।

बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर सुनिश्चितताका लागि सर्वप्रथम बीउ उत्पादन योजनाको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। यसै तथ्यलाई मनन गरी "बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण प्रणाली सुदृढीकरण परियोजना" को प्राविधिक सहयोग र बी.बि.गु.नि.के., परियोजना क्षेत्रका कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तहहरूका कृषि विकास शाखाहरू र बीउ उत्पादकहरूसँग सक्रिय सहभागिता र परामर्शमा कोशी प्रदेशको उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गतको कृ.वि.नि.ले झापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर जिल्लाका लागि धानको बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना, २०८१/०८२ तयार पारेको छ। यो योजनाले कोशी प्रदेश सरकारले आ.व. २०८१/२०८२ को आफ्नो नीति तथा कार्यक्रममा यस प्रदेशलाई गुणस्तरीय धानको बीउको स्रोत केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने प्रतिवद्धतालाई सम्पन्न गराउन समेत सघाउ पुर्याउनेछ भन्ने आशा लिइएको छ।

धानको बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना तयार गर्न सहयोग गर्नुहुने परियोजना निर्देशकज्यू, बी.बि.गु.नि.के. का विज्ञहरू, परियोजना क्षेत्रका कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तहहरूका कृषि विकास शाखाहरू र बीउ उत्पादकहरू, बीउ व्यवसायीहरू तथा परियोजना सहयोग टिमका विज्ञहरू तथा अन्य सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै यो योजनालाई सम्बन्धित सरोकारवालाहरू बीच पुर्याउन प्रकाशन कार्यमा सहयोग गर्नुहुने यस निर्देशनालयका वागवानी विकास अधिकृत श्री टोनी वर्देवालाई समेत धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्त्यमा, सम्पूर्ण पाठकवृन्दबाट यस पुस्तिकामा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू औल्याई आवश्यक सुझावसमेत प्राप्त हुनेछ भन्ने अपेक्षा राख्दछु।

प्रकाशकुमार डौंगी

नि.प्रमुख,

कृषि विकास निर्देशनालय/परियोजना व्यवस्थापक

कोशी प्रदेश, विराटनगर

मिति: २०८१/०९/१५

विषय सूची

	संक्षेपीकृत शब्दावली	१
१	पृष्ठभूमि	२
१.१	परियोजना परिचय	२
१.२	धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना २०८१-२०८२	२
१.२.१	आवश्यकता	२
१.२.२	प्रक्रिया र पद्धति	३
१.२.३	अपेक्षित परिणामहरू	७
२.	जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना, २०८१/८२	७
२.१	उद्देश्य	७
२.१.१	समग्र उद्देश्य	७
२.१.२	विशिष्ट उद्देश्यहरू	७
२.२	अपेक्षित परिणामहरू	७
२.३	लक्षित समूहहरू	८
२.४	धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना (२०८१/२०८२)- को लागि धानका प्राथमिक प्रजातिहरू	८
२.५	सेवा प्रदायक हरू र सेवा वितरण संयन्त्र	८
२.६	सेवा प्रवाह रणनीति	९
२.७	सूचकहरू	९
३.	भापा जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना २०८१/८२	१०
३.१	बीउको स्तर अनुसार बीउ उत्पादन	१०
३.१.१	मूल बीउ	१०
३.१.२.	प्रमाणित बीउ	१२
३.१.३	उन्नत बीउ	१३
३.२	बीउ आवश्यकता अनुमान	१९
३.३	पूरक कार्यक्रम	२०
३.३.१	प्रदर्शन तथा सचेतना कार्यक्रम	२०
३.३.२	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम	२०
३.३.३	गुणस्तर बीउ उत्पादन: निरीक्षण तथा अनुगमन	२१
३.३.४	उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण	२१
४.	मोरङ जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना	२२
४.१	बीउको स्तर अनुसार बीउ उत्पादन	२२
४.१.१	मूल बीउ उत्पादन	२२
४.१.२	प्रमाणित बीउ	२३
४.१.३	उन्नत बीउ	२४
४.२	बीउ आवश्यकता अनुमान	२६
४.३	पूरक कार्यक्रम	२७
४.३.१	प्रदर्शन र सचेतना कार्यक्रम	२७
४.३.२	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम	२८
४.३.३	गुणस्तरीय बीउ उत्पादन: निरीक्षण तथा अनुगमन कार्यक्रम	२८
४.३.४	उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण	२९
५.	सुनसरी जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना	२९
५.१	बीउको स्तरद्वारा बीउ उत्पादन	२९
५.१.१	मूल बीउ उत्पादन	२९
५.१.२.	प्रमाणित बीउ	३२
५.१.३	उन्नत बीउ	३२
५.२	बीउ आवश्यकता अनुमान	३८

५.३	पूरक कार्यक्रम	३८
५.३.१	प्रदर्शन तथा सचेतना कार्यक्रम	३८
५.३.२	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम	३९
५.३.३	गुणस्तरीय बीउ उत्पादन: निरीक्षण र अनुगमन	३९
५.३.४	उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण	४०
६.	उदयपुर जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना	४०
६.१	वर्ग अनुसार बीउ उत्पादन	४१
६.१.१	मूल बीउ	४१
६.१.२	प्रमाणित बीउ	४१
६.१.३	उन्नत बीउ	४१
६.२	बीउ आवश्यकता अनुमान	४१
६.३	पूरक कार्यक्रम	४२
६.३.१	प्रदर्शन र सचेतना कार्यक्रम	४२
६.३.२	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम	४२
६.३.३	गुणस्तरीय बीउ उत्पादन: निरीक्षण तथा अनुगमन	४३
६.३.४	उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण	४३
७.	सारांश र निष्कर्ष	४४

अनुसूचीहरू

अनुसूची १:	प्राविधिक कार्य समूह	४७
अनुसूची २ :	जिल्ला बीउ समन्वय समितिहरू	५०
अनुसूची ३:	बीउका स्तरहरूको परिभाषा	५१
अनुसूची ४ :	परियोजना जिल्लाहरूमा बीउ उत्पादकहरूको सूची	५३
अनुसूची ५:	परियोजना जिल्लाहरूमा धानका प्रमुख प्रजातिहरू	६४
अनुसूची ६:	स्थानीय तह अनुसार भापा जिल्लाको अनुमानित धानको क्षेत्रफल	६६
अनुसूची ७:	भापा जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.वि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग	६७
अनुसूची ८:	स्थानीय तह अनुसार मोरङ जिल्लाको अनुमानित धानको क्षेत्रफल	६८
अनुसूची ९:	मोरङ जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.वि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग	६९
अनुसूची १०:	स्थानीय तह अनुसार सुनसरी जिल्लाको धान क्षेत्रफलको अनुमान	७०
अनुसूची ११:	सुनसरी जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.वि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग	७१
अनुसूची १२:	स्थानीय तह अनुसार उदयपुर जिल्लाको अनुमानित धानको क्षेत्रफल	७२
अनुसूची १३:	उदयपुर जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.वि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग	७३

तालिकाहरूको सूची

तालिका १:	जिल्ला बीउ योजना तयारी प्रक्रिया, २०८१/८२	६
तालिका २:	धान उत्पादन क्षेत्र र किसानहरूको अनुमानित संख्या	८
तालिका ३:	मूल बीउ उत्पादन: कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, शिवासताक्षी	११
तालिका ४:	मूल बीउ उत्पादन: महारानीभोडा साना किसान कृषि सहकारी संस्था, गौरादह-५	११
तालिका ५:	मूल बीउ उत्पादन: नमुना सहकारी बीउ उत्पादन किसान समूह, गौरादह-५	१२
तालिका ६:	प्रमाणित बीउ उत्पादन: कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, भापा	१२

तालिका ७:	प्रमाणित बीउ उत्पादन: महारानीभोडा साना किसान कृषि सहकारी संस्था, गौरादह-५	१२
तालिका ८:	उन्नत बीउ उत्पादन: मेची किसान बहुउद्देशीय सहकारी लिमिटेड, मेचीनगर, भापा	१३
तालिका ९:	उन्नत बीउ उत्पादन: कञ्चन बीउ उत्पादन उद्योग प्राइभेट लिमिटेड, मेचीनगर	१४
तालिका १०:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, तमोर सीड्स प्रा. लि., बिर्तामोड	१४
तालिका ११:	उन्नत बीउ उत्पादन: अर्जूनधारा नगर विकास बहुउद्देशीय सहकारी संस्था, अर्जूनधारा-८	१५
तालिका १२:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, अनमोल सीड्स प्रा. लि., कन्काई, भापा	१५
तालिका १३:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: कञ्चन जैविक विविधता, संरक्षण तथा विकास समिति-शिवसताक्षी-७	१६
तालिका १४:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, किसान बीउ उत्पादक समूह, गौरादह	१६
तालिका १५:	उन्नत बीउ उत्पादनकोविवरण: नमुना एकिकृत सहकारी खेती बीउ उत्पादन समुह, गौरादह	१७
तालिका १६:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: कन्काई सीड्स प्रा. लि., गौरादह	१८
तालिका १७:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: कोपिला डाँगी बहुउद्देशीय कृषि फार्म, गौरादह	१८
तालिका १८:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: किसान बीउ उत्पादन उद्योग, दमक	१९
तालिका १९:	रा.बी.वि.स. द्वारा जारी र अन्य धानको जातको लागि क्षेत्रफल र आवश्यकता अनुमान, भापा	२०
तालिका २०:	बीउ उत्पादन प्रदर्शन, भापा	२०
तालिका २१:	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम, भापा	२१
तालिका २२:	मूल बीउ उत्पादनको विवरण, भूमि सिड कम्पनी, विराटनगर	२३
तालिका २३:	प्रमाणित बीउ उत्पादनको विवरण, भूमि सिड कम्पनी, विराटनगर	२३
तालिका २४:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: भूमि सिड कम्पनी, विराटनगर	२४
तालिका २५:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: साना किसान कृषि सहकारी लि., सुन्दरहरैचा	२५
तालिका २६:	उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, प्रदिप कृषि कम्पनी प्रा. लिमिटेड,सुनावर्सी	२५
तालिका २७:	उन्नत बीउ उत्पादन: राष्ट्रिय बीउ विजन कम्पनी प्रा.लि., जहदा	२६
तालिका २८:	उन्नत बीउ उत्पादन: जय श्री राम एग्रो फार्मर्स प्रा. लि., रंगेली	२६
तालिका २९:	उन्नत बीउ उत्पादन: सयपत्री बीउ उत्पादन किसान समूह, रंगेली	२६
तालिका ३०:	राष्ट्रिय बीउ विजन समितिद्वारा उन्मोचित/सिफारिस नेपालमा हालसम्म सूचित तथा अन्य अज्ञात तथा भारतीय जातका धानको क्षेत्रफल र बीउको आवश्यकता अनुमान, मोरङ	२७
तालिका ३१:	बीउ उत्पादन प्रदर्शनी, मोरङ	२७
तालिका ३२:	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम: मोरङ	२८
तालिका ३३:	मूल बीउ उत्पादन: कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, तरहरा	३०
तालिका ३४:	मूल बीउ उत्पादन: जुट अनुसन्धान कार्यक्रम, इटहरी	३०
तालिका ३५:	मूल बीउ उत्पादन: कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, भुम्का सुनसरी	३१
तालिका ३६:	मूल बीउ उत्पादन: कुशवाह खाद्य बीज भण्डार (कु.खा.वि.भ.),देवानगन्ज-२	३१
तालिका ३७:	प्रमाणित बीउ उत्पादन: कुशवाह खाद्य बीज भण्डार, देवानगन्ज-२	३२
तालिका ३८:	उन्नत बीउ उत्पादन: कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, इटहरी	३३
तालिका ३९:	उन्नत बीउ उत्पादन: अनुपम फलफुल तरकारी तथा बीज वृद्धि कृषक समुह, देवानगञ्ज	३३
तालिका ४०:	उन्नत बीउ उत्पादन: प्रियांशु सीड्स एण्ड अर्गानिक फर्टिलाइजर प्रोडक्ट्स, देवानगञ्ज	३४
तालिका ४१:	उन्नत बीउ उत्पादन: शंकर खाद्य बीज भण्डार ,देवानगञ्ज	३४
तालिका ४२:	उन्नत बीउ उत्पादन: सिनुवारी महिला कृषि सहकारी, देवानगन्ज	३५
तालिका ४३:	उन्नत बीउ उत्पादन: जिल्ला सहकारी संघ लि. इनरुवा	३५
तालिका ४४:	उन्नत बीउ उत्पादन: ओम सीड अर्गानिक फर्टिलाइजर एण्ड एग्रोभेट सेन्टर, देवानगन्ज	३६
तालिका ४५:	उन्नत बीउ उत्पादन: नारायण कृषि सहकारी, इनरुवा	३६
तालिका ४६:	उन्नत बीउ उत्पादन: धरहरा कृषि फार्म (गुण कृषि भण्डार),वराहक्षेत्र	३७

तालिका ४७:	उन्नत बीउ उत्पादन: कुशवाहा तरकारी तथा बीउ उत्पादन किसान समुह, भोकाहा नरसिङ्ग	३७
तालिका ४८:	उन्नत बीउ उत्पादन: चन्द्रोदय कृषि सहकारी लिमिटेड, गडी-३	३७
तालिका ४९:	रा.बी.वि.स. बाट उन्मोचित र अन्य जातको लागि धान क्षेत्र र बीउ आवश्यकता अनुमान, सुनसरी	३८
तालिका ५०:	बीउ उत्पादन प्रदर्शनी, सुनसरी	३८
तालिका ५१:	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम	३९
तालिका ५२:	उन्नत बीउ उत्पादन: हाम्रो समुदयक बीउ बैंक, कटारी	४१
तालिका ५३:	उन्नत बीउ उत्पादन: साभा उपभोक्ता सहकारी संस्था, बेलका	४१
तालिका ५४:	रा.बी.वि.स. जारी र अन्य धानको जातको क्षेत्रफल र आवश्यकता अनुमान, उदयपुर	४२
तालिका ५५:	बीउ उत्पादन प्रदर्शन, उदयपुर	४२
तालिका ५६:	बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम, उदयपुर	४३
तालिका ५७:	जिल्लागत अनुमानित मूल बीउ उत्पादन सारांश, २०८१/८२	४४
तालिका ५८:	जिल्लागत अनुमानित प्रमाणित बीउ उत्पादन सारांश, २०८१/८२	४५
तालिका ५९:	जिल्लागत अनुमानित उन्नत बीउ उत्पादन २०८१/८२	४५
तालिका ६०:	पालिका कृषि विकास शाखाहरूको धानको बीउको आवश्यकता/माग अनुमान	४५
तालिका ६१:	पालिका कृषि विकास शाखाहरूको ने.कृ.अ. परिषदद्वारा उन्मोचित धानका जातहरूको जिल्लास्तरीय धानको बीउको आवश्यकता/माग अनुमान (समग्र)	४६

चित्रहरूको सूची

चित्र १:	जिल्ला बीउ उत्पादन योजना, २०८१/२०८२ को तर्जुमा	५
चित्र २:	बीउ उत्पादन योजनाको अंगहरू (COMPONENTS)	९
चित्र ३:	भापा जिल्ला: धानको बीउ वर्ग र पालिकाअनुसार बीउ उत्पादकहरू	१०
चित्र ४:	मोरङ जिल्ला: धानको बीउ वर्ग र पालिकाअनुसार बीउ उत्पादकहरू	२२
चित्र ५:	सुनसरी जिल्ला: धानको बीउ वर्ग र पालिका अनुसार बीउ उत्पादकहरू निर्वाचन क्षेत्र अनुसार बीउ उत्पादकहरू	२९
चित्र ६:	उदयपुर जिल्ला: धानको बीउ वर्ग र पालिकाअनुसार बीउ उत्पादकहरू	४०

संक्षेपीकृत शब्दावली

उ.कृ.स.म.	: उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, कोशी प्रदेश सरकार
कृ.अ.नि.	: कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय
कृ.प.वि.म.	: कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, नेपाल सरकार
कृ.वि.फा.	: कृषि विकास फार्म
कृ.वि.नि.	: कृषि विकास निर्देशनालय
कृ.सा.क.लि.	: कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, झुम्का
कृ.ज्ञा.के.	: कृषि ज्ञान केन्द्र
कु.खा.बी.भ.	: कुशवाहा खाद्य बीबीज भण्डार, देवानगंज, सुनसरी
जि.बी.स.स.	: जिल्लास्तरीय बीउ समन्वय समिति
जु.अ.का.	: जुट अनुसन्धान कार्यक्रम
ने.कृ.अ.प.	: नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद
प्र.कृ.आ.प.	: प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना
प्रा.का.स.	: प्राविधिक कार्य समूह
बी.बि.गु.नि.के.	: बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र
बी.प्र.द.	: बीउ प्रतिस्थापन दर
बी.प.प्र.	: बीउ बिजन परीक्षण प्रयोगशाला
म.झो.सा.कि.स.	: महारानीझोडा साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि. झापा
रा.त.का.	: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
रा.बी.बि.स.	: राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति
रा.धा.अ.का.	: राष्ट्रिय धान अनुसन्धान कार्यक्रम
सं.स.अ.	: संघीय सशर्त अनुदान

१ पृष्ठभूमि

१.१ परियोजना परिचय

१. नेपाल सरकारले कृषि विकास रणनीतिले परिलक्षित गरे अनुसार बाली उत्पादकत्व वृद्धि गर्न विशेषतः बाली बीउ क्षेत्रमा संस्थागत क्षमता विकास र गुणस्तर सुधारलाई प्राथमिकता दिएको छ । कृषि अनुसन्धान नतिजा र अनुभव अनुसार कृषि अभ्यास र वित्तीय लगानीमा परिवर्तन नगरी गुणस्तरीय बीउको प्रयोगले मात्रै पनि बाली उत्पादनमा १५-२०% ले वृद्धि गर्न सकिन्छ ।
२. तर नेपालमा प्रयोग हुने कुल बीउ मध्ये ७५ प्रतिशत बीउ अनौपचारिक स्रोतबाट आपूर्ति भएको अनुमान छ । यसो हुनुमा मुख्यतः बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रणको लागि राष्ट्रिय प्रणालीहरूमा प्राविधिक र संगठनात्मक समस्याहरूको कारण हो । यसबाहेक, नेपालमा बीउ उत्पादन र आपूर्तिको लागि व्यवस्थित योजना तर्जुमा गर्ने परिपाटीको अभाव छ, जुन संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहहरू बीचको अपर्याप्त कार्यात्मक अन्तरसम्बन्ध हो । यस्तो अवस्थामा, नेपालको बजारमा आपूर्ति भईरहेको बीउहरूको ७८% उन्नत बीउ "अनौपचारिक बीउ" भएको अनुमान गरिएको छ, जसको अर्थ उचित प्रकारबाट बीउ परीक्षण र प्रमाणपत्र नलिई अनौपचारिक रूपमा बजारमा बीउहरू उपलब्ध गराइने अभ्यास हुन् । वर्तमान अवस्थामा करिब २२% उन्नत बीउ मात्र औपचारिक बीउ प्रणाली मार्फत आपूर्ति हुने अनुमान छ । तथापि, सरकारले प्रमाणित गरेको औपचारिक गुणस्तरीय बीउको प्रयोग गर्न गराउन सके कृषि क्षेत्रमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याई उल्लेख्य सुधारको सम्भावना छ ।
३. नेपालमा माथिको स्थानीय परिवेशमा, नेपाल सरकारको बी.बि.गु.नि.के.ले जापान सरकारलाई "बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण प्रणाली सुदृढीकरण परियोजना" (प्राविधिक सहयोग परियोजना) कार्यान्वयन गर्न अनुरोध गरेको हो । यो परियोजनाले धानको बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धित प्रमुख सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास मार्फत धानको बीउ उत्पादनमा वृद्धि तथा गुणस्तर सुधार गर्ने लक्ष्य लिएको छ । धान बाली नेपालको सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण बाली भएको कारणले पनि यस परियोजनाले धानको बीउलाई विशेष महत्त्व दिई प्राविधिक सहयोग गरेको हो ।
४. धानको बीउ उत्पादन, गुणस्तर नियन्त्रण र बजारीकरणमा केन्द्रित यो परियोजनाले औपचारिक, उच्च गुणस्तर तथा विश्वसनीय स्रोतबाट उत्पादन गरिएको धानको बीउ प्रयोग गर्न किसानहरूलाई जागरुकता वृद्धि गर्ने उद्देश्य राखेको छ, र नेपालमा धानको बीउ प्रणाली सुधार गर्न तल्लो तहसम्म सहयोग पुऱ्याउँछ ।

१.२ धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना २०८१-२०८२

१.२.१ आवश्यकता

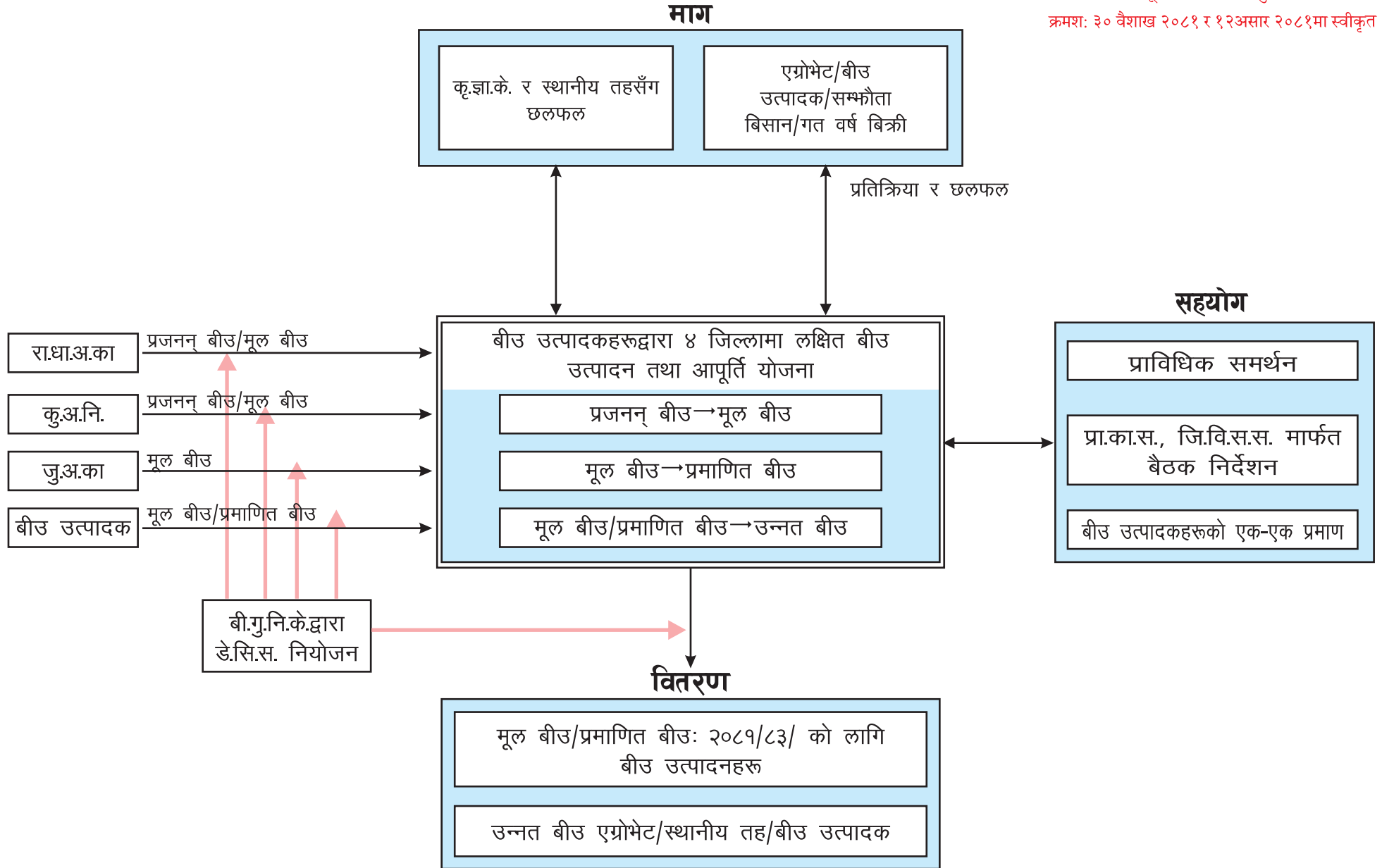
५. "बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण प्रणाली सुदृढीकरण परियोजना" ले कोशी प्रदेशको उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गतको कृ.वि.नि.ले झापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर जिल्लाका लागि धानको बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना, २०८१-२०८२ तयार पारेको छ । बीउ प्रणालीका सबै प्रमुख सरोकारवालाहरूले नेपालमा ठूलो परिमाणमा बीउहरू कुनै पनि बीउ गुणस्तर सुनिश्चितता संयन्त्र मार्फत नभई विश्वासमा बेच्ने गरेको स्वीकार गर्छन् । तर यो सच्याउन आवश्यक छ । तसर्थ, यो योजना तयार गर्दा, परियोजनाले बी.बि.गु.नि.के., परियोजना क्षेत्रका कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तहहरूका कृषि विकास शाखाशाखाहरू र बीउ उत्पादकहरूसँग सक्रिय सहभागिता र परामर्श सुनिश्चित गरेको छ ।
६. यो योजनाले निम्न उद्देश्य राख्दछ :
 - (१) गुणस्तरीय बीउको समयमै वितरण गरेर नेपाली धानको बीउमा किसानको विश्वास बढाउने
 - (२) धानको बीउको माग र आपूर्तिमा तालमेल मिलाउने
 - (३) बीउको दुरुपयोग घटाउने (उपभोगको लागि खाद्यान्नको रूपमा बीउको प्रयोग)

- (४) बीउ चक्र (न्यूक्लियस बीउ लाई प्रजनन् बीउ, प्रजनन् बीउ बाट मूल बीउ/स्रोत बीउ, स्रोत बीउ/लेवल बीउदेखि प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ, प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ देखि उन्नत बीउ) को पालना गर्ने
 - (५) जिल्लामा उत्पादित बीउ (उन्नत बीउ, प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ, मूल बीउ/उन्नत बीउ) को गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने/जिल्लामा उत्पादित बीउको गुणस्तर सम्बन्धी गुनासोहरू घटाउने।
 - (६) जिल्लाहरूलाई उन्नत बीउ, मूल बीउ/स्रोत बीउ, प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ मा आत्मनिर्भर बन्न र अन्य जिल्ला र प्रदेशहरूमा निर्यात गर्न सहयोग गर्ने।
 - (७) जिल्लाबाट अन्य जिल्ला र प्रदेशमा धानको बीउ निर्यात गर्ने वातावरण तयार गर्ने
७. अझ महत्त्वपूर्ण कुरा, यो योजनाले कोशी प्रदेश सरकारले आ.व. २०८१/२०८२ को आफ्नो नीति तथा कार्यक्रममा यस प्रदेशलाई गुणस्तरीय धानको बीउको स्रोत केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने प्रतिबद्धतालाई सम्पन्न गराउन सघाउनेछ।

१.२.२ प्रक्रिया र पद्धति

८. नेपाल सरकारले २०७८ वैशाख २६, २०७८ मा जारी गरेको बीउ आपूर्ति तथा व्यवस्थापन निर्देशन बमोजिम परियोजना क्षेत्रका जिल्लामा गठन गरिएको जि.बी.स.स.को सक्रिय सहभागितामा विभिन्न २० चरणहरूमा फर्त यो योजना तयार गरिएको हो। यी चरणहरू सम्पन्न गर्न परियोजनालाई करिब ८ महिना लागेको थियो।
- चरण १: स्थानीय तह र जिल्लाहरूका परियोजना टोलीद्वारा धान उत्पादन बढाउन र धान बीउ प्रतिस्थापन दर (Seed Replacement Rate) सुधार गर्न यसका सबल पक्ष, दुर्बल पक्ष, कमी कमजोरीहरू, अवसरहरू र अवरोधहरूको समीक्षा।
- चरण २: परियोजना टोलीद्वारा मस्यौदा अवधारणाको तयारी
- चरण ३: मस्यौदा अवधारणा नोटमा बी.वि.गु.नि.के. र कृ.वि.नि.सँग छलफलहरू
- चरण ४: प्रदेश अभिमुखीकरण बैठकको आयोजना
- चरण ५: जिल्ला अभिमुखीकरण कार्यशालाको आयोजनामा जसमा परियोजना क्षेत्रका जिल्लाका सबै स्थानीय तहका बीउ उत्पादक तथा कृषि विकास शाखाका प्रतिनिधिहरूको सहभागिता
- चरण ६: स्थानीय तहद्वारा सम्बन्धित कृ.ज्ञा.के.मा सम्भावित माग पेश गर्ने
- चरण ७: कृ.ज्ञा.के.द्वारा मागहरूको संकलन
- चरण ८: बीउ उत्पादकहरू द्वारा कृ.ज्ञा.के.मा पेश गरिएको बीउ उत्पादन स्थिति
- चरण ९: जात अनुसार आपूर्ति स्थितिको मूल्याङ्कन
- चरण १०: कृ.ज्ञा.के.द्वारा माग/आपूर्ति प्रमाणीकरण
- चरण ११: माग - परियोजना टोलीद्वारा आपूर्ति अन्तर विश्लेषण
- चरण १२: बी.वि.गु.नि.के. (अध्यक्ष प्रमुख बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र) र सदस्य-सचिव प्रमुख, कृ.वि.नि. द्वारा प्राविधिक कार्य समूह को गठन (अनुसूची १ प्राविधिक कार्य समूहको संरचना प्रस्तुति)
- चरण १३: प्राविधिक कार्य समूहमा अन्तर विश्लेषण प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने र बीउ आपूर्ति तथा व्यवस्थापन निर्देशन, ७८ अनुसार प्रत्येक जिल्लामा जिल्ला समन्वय समिति गठन लगायतका विषयमा छलफल (अनुसूची २)
- चरण १४: कृ.ज्ञा.के. ले आ-आफ्नो जिल्लामा जि.बी.स.स. गठन (अनुसूची २ ले जिल्ला अनुसार जि.बी.स.स. को संरचना प्रस्तुत गर्दछ)।
- चरण १५: कृ.ज्ञा.के. ले बीउ उत्पादन योजनाको मस्यौदा तयार गरी समीक्षा र स्वीकृतिको लागि सम्बन्धित जि.बी.स.स.लाई पेश।
- चरण १६: जि.बी.स.स.ले मस्यौदा योजनाको समीक्षा गरी योजनालाई प्राविधिक कार्य समूहमा पेश गर्न सिफारिस।

- चरण १७: बैठकमा मस्यौदा योजनाको समीक्षा गर्न र योजना अनुमोदन गर्नको लागि दोस्रो प्राविधिक कार्य समूहको मस्यौदा योजना पेश ।
- चरण १८: परियोजनाले कृ.ज्ञा.के. सँग परामर्श गरी प्राविधिक कार्य समूहको सुझावको आधारमा मस्यौदा योजना परिमार्जन गर्यो। यसलाई अन्तिमरूप दिनुअघि, कृ.ज्ञा.के का प्रतिनिधि र परियोजना टोलीले स्रोत बीउ, अनुमानित क्षेत्रफल र उत्पादन योजना प्रमाणित गर्न प्रत्येक जिल्लामा भ्रमण गर्यो।
- चरण १९: कृ.ज्ञा.के, स्थानीय तह, कृषि विकास शाखार परियोजनाको प्राविधिक सहयोग, मार्गदर्शन, निरीक्षण र अनुगमनको साथ बीउ उत्पादकहरूद्वारा समीक्षा र कार्यान्वयनको लागि परियोजना अनुगमन समितिमा योजना पेश।
- चरण २०: परियोजना अनुगमन समितिको बैठकबाट योजना अनुमोदन भई कार्यान्वयन सुरु।
९. यस योजनामा बीउ उत्पादकहरूले रिपोर्ट गरेको स्रोत बीउको मात्राको आधारमा बीउ उत्पादन क्षेत्रफल र उत्पादन परीमाण अनुमान गरिएको छ। तसर्थ, यो योजनाले स्वीकार गर्दछ कि, केही अपरिहार्य कारणहरू र परिस्थितिहरूको लागि, बीउ उत्पादकले बीउको स्रोत, बीउको परीमाण र अन्ततः बीउ उत्पादन क्षेत्रफल र बीउ उत्पादन परीमाण दुवै परिवर्तन गरेको हुन सक्छ। यस अवस्थालाई ध्यानमा राख्दै, यो योजनाले बीउ उत्पादन क्षेत्रफल, बीउका स्रोत र प्रजातिहरू पुनः प्रमाणीकरण र पुष्टि गर्न पहिले क्षेत्रफल अनुगमन गर्न सुझाव दिन्छ, र त्यसपछि बीउ उत्पादन गर्ने किसानहरूको पहिचान र अभिलेख राख्न र त्यसपछि बीउ प्रशोधन र भण्डारण निरीक्षण तथा एक योग्य बीउ परीक्षण प्रयोगशालाद्वारा बीउको स्तर र बीउ परीक्षण गरी बीउको वास्तविक उत्पादन पुष्टि गर्न सुझाव दिन्छ। यस योजनामा देखाइएको बीउको स्तर र क्षेत्रफल र उत्पादन परीमाण अनुमानित हो।
१०. तलको चित्र १ ले यो योजना तयार गर्न परियोजनाले लागु गरेका प्रक्रिया र चरणहरू देखाउँछ। चित्रमा देखिए अनुसार, यो योजना कृ.ज्ञा.के. र स्थानीय तहहरू (माग पक्ष) र बीउ उत्पादकहरू (आपूर्ति पक्ष) सँगको परामर्शमा आधारित छ। यसमा कृ.ज्ञा.के.द्वारा दर्ता भएका सबै प्रकारका बीउ उत्पादकहरू (सार्वजनिक, निजी, सहकारी र बीउ उत्पादक समूहहरू) मार्फत जिल्लामा मूल बीउ, प्रमाणित बीउ, र उन्नत बीउ उत्पादनको लागि र बी.वि.गु.नि.के. द्वारा दर्ता भएका बीउ उत्पादकहरूद्वारा मूल बीउ/स्रोत बीउ र प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ उत्पादनका लागि योजनाहरू समावेश छन्। यस योजनाले औपचारिक बीउको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न प्रजनन बीउको महत्वलाई नजरअन्दाज गरेको छैन तर बीउ उत्पादनमा संलग्न कुनै पनि निजी बीउ उत्पादकले प्रजनन बीउ उत्पादन गर्न अनुमति पाई नसकेकोले ले प्रजनन बीउ भन्दा तलको योजना मात्र समावेश गरिएको छ। नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (ने.कृ.अ.प.) अन्तर्गतको कृ.अ.नि., तरहरा, सुनसरी, कोशी प्रदेश, बीउ सूचना प्रणाली (DESI) अनुसार राष्ट्रिय धान अनुसन्धान कार्यक्रम (रा.धा.अ.का.), धनुषा बाहेक प्रजनन बीउ वितरण गर्ने एकमात्र निकाय हो। बीउ सूचना प्रणाली (DESI) बी.वि.गु.नि.के. द्वारा हरेक वर्ष अप्रिल महिनामा जारी गरिन्छ।

चित्र नं. १ : जिल्ला बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना, २०८१/२०८२ को तर्जुमा

११. समयसीमा तथा उपलब्धि: तालिका १ ले बीउ उत्पादन २०८१/८२ को तर्जुमामा संलग्न सम्बन्धित जिम्मेवार निकायहरू सहित गतिविधिहरू, समयसीमा र उपलब्धिहरू प्रस्तुत गर्दछ।

तालिका १: जिल्ला बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना तयारी प्रक्रिया, २०८१/८२

चरण	गतिविधिहरू	जिम्मेवार निकाय	सम्पन्न भएको मिति	विधि / प्रक्रिया	उपलब्धि
१	नीति, निर्देशन र मार्गदर्शन	प्रदेश सरकार	२०८०/०७/१६	बीउ परियोजना (बी.वि.गु.नि.के. र कृविनिको सहयोगमा)	पहिलो
२	सम्भावित माग/आवश्यकता अनुमान र पेश	स्थानीय तह	२०८० मंसिर/पौष	परियोजना (कृ.ज्ञा.के. हरूको सहजीकरणमा)	
३	बीउ उत्पादनको अस्थायी योजना अन्य विवरणहरू सहित पेश	प्रदेश सरकार	२०८० मंसिर/पौष		
४	धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजनाको मस्यौदा प्राविधिक कार्य समूहमा पेश गर्ने (अन्तर विक्षेपण)	कृ.ज्ञा.के.	२०८० फागुन ६	बीज परियोजना (कृ.ज्ञा.के.हरूका लागि कृ.वि.नि. र बी.वि.गु.नि.के.द्वारा सहजीकरण)	दोस्रो
५	बीउको स्तर र धानको जात अनुसार बीउ वितरण गर्ने बी.वि.गु.नि.के.को घोषणा	बी.वि.गु.नि.के.	चैत्र-बैसाख-२०८१		
६	प्रत्येक कृ.ज्ञा.के.हरूद्वारा जि.बी.स.स. मा मस्यौदा योजना पेश गर्ने	कृ.ज्ञा.के.	बैसाख-जेठ-२०८१	कृ.ज्ञा.के.हरू (परियोजनाको सहजीकरण)	
७	दोस्रो प्राविधिक कार्य समूह मा मस्यौदा योजना पेश गर्ने	प्राविधिक कार्य समूह	२०८१ वैशाख ३०	कृ.वि.नि. (बी.वि.गु.नि.के. र परियोजनाद्वारा सहजीकरण)	तेस्रो
८	डेसिस (DESI) र स्रोत बीउ प्रयोगको समीक्षाको आधारमा योजनाको पुनरावलोकन र अन्तिम रूप	प्रदेश सरकार	जेठ-असार-२०८१	परियोजना र कृ.ज्ञा.के. हरू संयुक्त रूपमा	
९	योजनाको वितरण	कृ.वि.नि.	असार-श्रावण-२०८१	कृ.वि.नि. (बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र र परियोजनाद्वारा सहजीकरण)	

१.२.३ अपेक्षित परिणामहरू

१२. तत्काल प्राप्त हुने (अल्पकालीन) परिणामहरू

१. जिल्लाका बीउ उत्पादकहरूले उत्पादित उन्नत बीउको माग बढाउनु
२. बीउ प्रतिस्थापन दर वृद्धि हुनु (मध्यस्थ परिणाम)
३. गुणस्तरीय बीउको उत्पादन बढाउनु, धानको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनु (चैतेचैते धानः क्षेत्रफल र उत्पादन र उत्पादकत्व; मुख्य मौसम/वर्षे धान- उत्पादकत्व र उत्पादन वृद्धि)
४. किसान र बीउ उत्पादकहरूको आय वृद्धि

१३. मध्यकालीन अवधि

१. गुणस्तरीय धानको बीउमा नगरपालिका (पालिका) आत्मनिर्भर
२. गुणस्तरीय धानको बीउमा जिल्ला आत्मनिर्भर
३. नेपालका अन्य जिल्ला र प्रदेशमा धानको बीउ निकासी गर्ने

१४. दीर्घकालीन अवधि

१. धान खेतीबाट किसानको आम्दानीमा निरन्तर वृद्धि
२. धानको बीउ उत्पादनबाट बीउ उत्पादकहरूको आम्दानीमा निरन्तर वृद्धि
३. कोशी प्रदेशलाई नेपालको धानको बीउको श्रोत केन्द्र (Rice Seed Hub)को रूपमा विकास गर्न र दिगो बनाउन योगदान

२. जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना, २०८१/८२

२.१ उद्देश्य

२.१.१ समग्र उद्देश्य

१५. जिल्लामा धानको बीउ उत्पादन, आपूर्ति र गुणस्तर नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गरी कृषकहरूको धानको उत्पादन बढाई आय वृद्धि गर्ने ।

२.१.२ विशिष्ट उद्देश्यहरू

१६. यस योजनाका विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्न हुन्:

- (१) ने.कृ.अ.प. द्वारा विकास गरी नेपाल सरकारले बीउ ऐन र नियमावली बमोजिम उन्मोचन र दर्ता गरेका धानको गुणस्तरीय/उन्नत बीउ विजन उत्पादन गर्न बीउ उत्पादकहरूलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- (२) ने.कृ.अ.प.ले विकास गरेको तथा कृषकहरूले रुचाएको गुणस्तरीय उन्नत बीउ कृषकहरूलाई उपलब्ध गराउन सहयोग पुर्याउने ।
- (३) कृषकहरूलाई नेपाली जातको उन्नत बीउ प्रयोग गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।

२.२ अपेक्षित परिणामहरू

१७. यस योजनाले निम्न तीन नतिजाहरू प्राप्त गर्ने अपेक्षा गरेको छ

- (१) कृषकहरूले आफूले माग गरेको गुणस्तरीय उन्नत बीउ उचित मूल्यमा समयमै पाउने ।
- (२) बीउ उत्पादकहरूले गुणस्तरीय मूल,प्रमाणित र उन्नत बीउ उत्पादन गर्ने ।
- (३) बीउ प्रतिस्थापना दरमा वृद्धि हुने ।

२.३ लक्षित समूहहरू

१८. मुख्यरूपमा, योजनाले दुई प्रकारका किसान समूहहरू, धानको बीउ उत्पादक र धान उत्पादक किसानहरूलाई लक्षित गरेको छ।

(१) धानको बीउ उत्पादकहरू: यो योजना (२०८१/८२) ले हाल मूल/स्रोत बीउ, प्रमाणित/लेबल बीउ र उन्नत बीउ को उत्पादनमा संलग्न सबै बीउ उत्पादकहरूलाई लक्षित गर्दछ। यी बीउ का स्तरहरूको परिभाषा बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ मा उल्लेख गरिएको छ (अनुसूची ३) । हाल चार परियोजना जिल्लाहरूमा धानको बीउ उत्पादनमा संलग्न धान बीउ उत्पादकहरूको सूची (अनुसूची ४) मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

(२) धान उत्पादक किसान: यस योजनाले धान उत्पादनमा संलग्न सबै किसानहरूलाई घरायसी उपभोग वा व्यावसायिक उद्देश्यका लागि लक्षित गर्ने लक्ष्य राखेको छ। तलको तालिका २ ले ४ परियोजना जिल्लामा धान उत्पादन गर्ने किसानको अनुमानित क्षेत्रफल र संख्या देखाउँछ।

तालिका २: धान उत्पादन क्षेत्र र किसानहरूको अनुमानित संख्या

क्र.सं	जिल्ला	पालिकाको संख्या	धान क्षेत्र, हेक्टर ^१			धान खेती गर्ने परिवार संख्या (लगभग) ^२	प्रति परिवार औसत धान क्षेत्र
			चैते / चैते	बर्षे /मुख्य सिजन	कुल		
१	झापा	१५	१९,८००	७३,११०	९२,९१०	१४०,०००	०.६६
२	मोरङ	१७	२१,९००	६६,१४५	८८,०४५	१४५,०००	०.६१
३	सुनसरी	१२	४,९४०	४८,१०१	५३,०४१	९७,०००	०.५५
४	उदयपुर	८	१,५५५	१२,६५०	१४,२०५	६१,०००	०.२३
	कुल	५२	४८,१९५	२००,००६	२४८,२०१	४४३,०००	०.५६

स्रोत: १- वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन, कृ.वि.नि., विराटनगर, २०७९/८० । २- कृषि सम्बन्धी राष्ट्रिय नमूना जनगणना , राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय(रा.त.का.) बाट अनुमानित

२.४ धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना (२०८१/२०८२)- को लागि धानका प्राथमिक प्रजातिहरू

१९. योजनाले खेतीको मौसम अनुसार निम्न धानका जातहरूलाई प्राथमिकता दिएको छ।

चैते/प्रारम्भिक: हर्दिनाथ १, हर्दिनाथ ५, चैते २, चैते ५,

वर्षे: बहुगुणी २, हर्दिनाथ ६, लल्का बासमती, राधा १२, राम धान, स्वर्णा सब १, साँवा मसुली सब १, सुख्खा धान २, सुख्खा धान ३, सुख्खा धान ४, तरहरा २

अनुसूची ५ ले कोशी प्रदेशका चार जिल्लामा हाल उब्जनी हुने प्रमुख धान प्रजातिका मुख्य विशेषताहरू देखाउँछ।

२.५ सेवा प्रदायक हरू र सेवा वितरण संयन्त्र

२०. यस योजनाको कार्यान्वयनमा सहयोग र सहजीकरण गर्न निम्न निकायहरू छन्:

सेवा प्रदायकहरू:

संघीय : (१) कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय (२) रा.धा.अ.का. (३) बी.वि.गु.नि.के. (४) कृ.वि.नि.

प्रदेश : (१) कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय (२) कृ.अ.नि. (३) जु.अ.का. (४) कृ.वि.नि. (५) बीउ विजन परीक्षण प्रयोगशाला (बीउ विजन प्रयोगशाला) (६) कृ.ज्ञा.के.

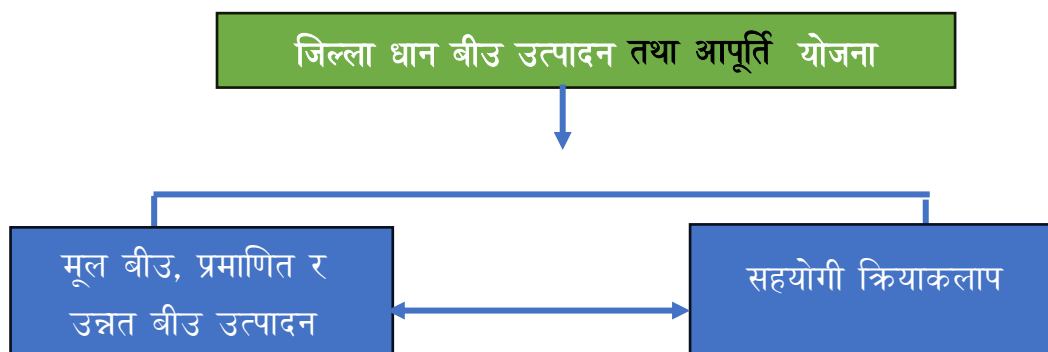
स्थानीय तह : कृषि विकास शाखा- (५२) (झापा-१५, मोरङ-१७, सुनसरी-१२ र उदयपुर-८)

सेवा वितरण संयन्त्र:

१. बीउ विस्तार (उन्नत बीउको प्रयोग) सम्बन्धी गतिविधिहरूका लागि स्थानीय तहहरूले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम सेवाहरू प्रदान गर्नेछन्।
२. बीउ बिजन व्यवसायी दर्ता एवं अनुगमन निर्देशिका, २०७३ (पहिलो संशोधन २०७५) अनुसार कृ.ज्ञा.के. मार्फत बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग र प्राविधिक सहयोग पुर्याईने छ ।
३. बीउ बिजन उत्पादन, आपूर्ति र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७८ अनुसार जि.बी.स.स.लाई परिचालन गरिने छ।
४. तालिम, प्रदर्शन र निरीक्षणको माध्यमबाट उन्नत बीउ उत्पादन र आपूर्तिको गुणस्तर अनुगमन गरिने छ ।

२.६ सेवा प्रवाह रणनीति

२१. तलको चित्रमा देखाइए अनुसार योजनामा दुईवटा कम्पोनेन्टहरू छन्:
- कम्पोनेन्ट १ बीउ उत्पादन- मूल बीउ, प्रमाणित बीउ र उन्नत उत्पादन र आपूर्ति योजना २०८१/८२
- कम्पोनेन्ट २: पूरक गतिविधिहरू
- गतिविधि २.१: चेतना अभिवृद्धिको साथमा क्षमता विकास (परियोजनाको प्रतिफल ३/४)
- गतिविधि २.२: गुणस्तर उत्पादनको लागि निरीक्षण र अनुगमन
- गतिविधि २.३: मार्केटिङ र वितरणको लागि प्राविधिक सहयोग

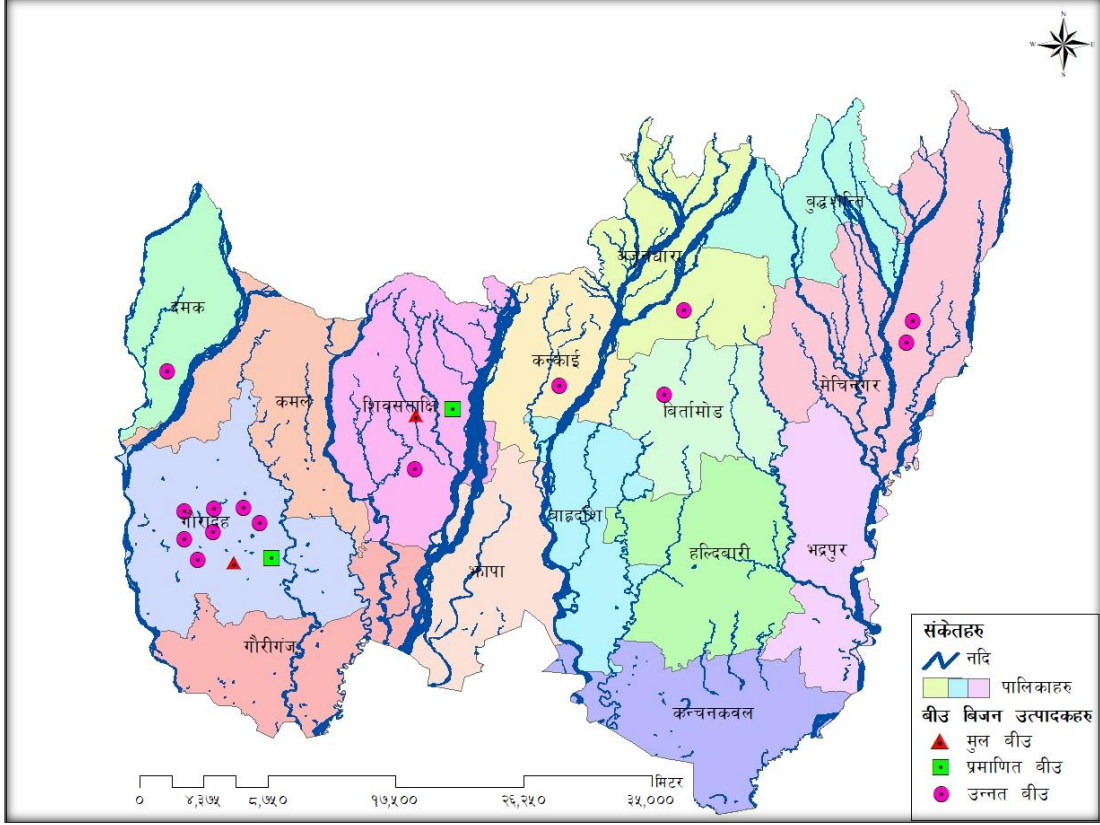
चित्र २: बीउ उत्पादन योजनाको अंगहरू (Components)

२.७ सूचकहरू

२२. योजनाको कार्यान्वयन प्रगति मूल्याङ्कन गर्न निम्न दुई सूचकहरू प्रस्तावित छन्:
- (१) उन्नत धानको बीउको जातहरू अनुसार सहभागी बीउ उत्पादकहरूद्वारा बिक्रीको मात्रा
 - (२) धानको क्षेत्रफल र उत्पादन

३. झापा जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना २०८१/८२

२३. यस खण्डमा झापा जिल्लाका बीउ उत्पादकहरूले बीउको स्तर अनुसार तयार पारेको धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना प्रस्तुत गरिएको छ। बीउ उत्पादन क्षेत्र र उत्पादन सम्बन्धित बीउ उत्पादकहरूद्वारा रिपोर्ट गरिएको स्रोत बीउको परीमाण र जातहरूको आधारमा अनुमान गरिन्छ ।

चित्र ३: झापा जिल्ला: धानको बीउको स्तर र पालिकाअनुसार बीउ उत्पादकहरू

३.१ बीउको स्तर अनुसार बीउ उत्पादन

३.१.१ मूल बीउ

२४. झापा जिल्लामा तीन बीउ उत्पादक कृ.वि.फा, चन्द्रडाँगी र म.झो.सा.कि.स, गौरादह र नमुना सहकारी बीउ उत्पादन किसान समूह, गौरादहले करिब (३३.४, ४०, ४.५) मे.टन बीउ उत्पादन गर्ने योजना बनाएका छन् । क्रमशः तालिका ३ र ४ मा विभिन्न धान प्रजातिका मूल बीउहरू देखाईएको छ। तालिकामा प्रस्तुत गरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ कि बी.वि.गु.नि.के. द्वारा डेसिस (DESIS) मार्फत वितरण गरिएको प्रजनन बीउको परीमाण बीउ उत्पादकहरूले मूल बीउ उत्पादन गर्न प्रयोग गर्ने प्रजनन बीउको परीमाणसँग मेल खाँदैन।

तालिका ३: मूल बीउ उत्पादन: कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, शिवासताक्षी

क्र सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	बहुगुणी धान २	१३०	रा.धा.अ.का.	२.६	७.८	रा.धा.अ.का. - १३०के.जी.
२	हर्दिनाथ १	१५	रा.धा.अ.का.	०.३	०.९	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १५के.जी.
३	हर्दिनाथ ३	६०	रा.धा.अ.का.	१.२	३.६	अप्राप्त
४	हर्दिनाथ ५	३०	रा.धा.अ.का.	०.६	१.८	NA
५	हर्दिनाथ ६	३०	रा.धा.अ.का.	३.४	१.८	रा.धा.अ.का. - १०के.जी.
६	लल्का बासमती	८०	रा.धा.अ.का.	१.६	४	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ८०के.जी.
७	राम धान	१०५	रा.धा.अ.का.	२.०	६.०	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - २०के.जी.
८	साँवा मसुली सब १	६०	रा.धा.अ.का.	१.२	३.६	रा.धा.अ.का. - ५० के.जी.
९	स्वर्णा सब १	६५	रा.धा.अ.का.	१.३	३.९	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ६५के.जी.
	कुल	५७५		१४.२	३३.४	

तालिका ४: मूल बीउ उत्पादन: महारानीझोडा साना किसान कृषि सहकारी संस्था, गौरादह-५

क्र सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	बहुगुणी धान १	३०	रा.धा.अ.का.	०.७५	२.६	रा.धा.अ.का. - ३०के.जी.
२	बहुगुणी धान २	६०	रा.धा.अ.का.	१.५	५.५	रा.धा.अ.का. - ६०के.जी.
३	चैते ५	३०	रा.धा.अ.का.	०.७५	२.५	रा.धा.अ.का. - ३५के.जी.
४	हर्दिनाथ १	१०	रा.धा.अ.का.	०.२६	१.६	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १० के.जी.
५	हर्दिनाथ ६	१५	रा.धा.अ.का.	०.४	२.४	रा.धा.अ.का. - १०के.जी.
६	कालो नुनिया	३०	रा.धा.अ.का.	०.७५	२	रा.धा.अ.का. - ३०के.जी.
७	लल्का बासमती	६०	कृ.अ.नि.	१.५	४	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ६०के.जी.
८	राधा १२	७०	कृ.अ.नि.	१.५	५.५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ७०के.जी.
९	राम धान					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - २०के.जी.
१०	सावित्री	३०	रा.धा.अ.का.	०.७५	२.६	रा.धा.अ.का. - ३०के.जी.
११	सुख्खाधान ३	६०	रा.धा.अ.का.	१.५	४.५	रा.धा.अ.का. - ६०के.जी.
१२	स्वर्णा सब १	७०	कृ.अ.नि.	१.५	७	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ७०के.जी.
	कुल	४६५		१०	४०	

तालिका ५: मूल बीउ उत्पादन: नमुना सहकारी बीउ उत्पादन किसान समूह, गौरादह-५

क्रसं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्रास मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	हर्दिनाथ १	५०	रा.धा.अ.का.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको

नोट: यो उत्पादकले मूल बीउ उत्पादन गर्न सघन धान उत्पादन प्रणाली (Systems of Rice Intensification Technology) प्रविधि अन्तरगत कार्यान्वयन गरिनेछ।

३.१.२. प्रमाणित बीउ

२५. तीन मूल बीउ उत्पादकहरू मध्ये, कृ.वि.फा. तथा म.झो.सा.कि.स संस्थाले क्रमशः २०.४ मेट्रिक टन र ७६ मेट्रिक टन बराबरको विभिन्न धानको जातका प्रमाणित बीउ उत्पादन गर्ने योजना बनाएका छन्। तालिका ६ र ७ ले ती संस्थाहरूको प्रमाणित बीउ उत्पादन तथा वितरण लक्ष्य प्रस्तुत गरेको छ।

तालिका ६: प्रमाणित बीउ उत्पादन: कृषि विकास फार्म, चन्द्रडाँगी, झापा

क्रसं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		प्रमाणित बीउ, २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		खेतमा उपलब्ध बीउ (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	हर्दिनाथ १	१७०	आफ्नै	३.४	१०.२	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	३०	आफ्नै	०.६	१.८	उल्लेख नभएको
३	सर्वाँ मसुली सव १	१०५	आफ्नै	२.८	८.४	उल्लेख नभएको
	कुल	३०५		६.८	२०.४	

तालिका ७: प्रमाणित बीउ उत्पादन: महारानीझोडा साना किसान कृषि सहकारी संस्था, गौरादह-५

क्रसं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		प्रमाणित बीउ, २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		खेतमा उपलब्ध बीउ (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	बहुगुणी धान २	९०	आफ्नै	१.७५	८	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	१५०	जु.अ.का. / कृ.अ.नि.	३.५	१३	कृ.वि.फा.- १५० के.जी.
३	कालो नुनिया	३०	आफ्नै	०.७५	२	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	९०	आफ्नै	१.७५	६	उल्लेख

क्रसं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		प्रमाणित बीउ, २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		खेतमा उपलब्ध बीउ (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
						नभएको
५	राधा १२	१२०	आफ्नै	२.५	११	उल्लेख नभएको
६	राम धान	९०	जु.अ.का. / कृ.वि.फा.	१.७५	७	उल्लेख नभएको
७	सुख्खा धान ३	९०	आफ्नै	१.७५	६	उल्लेख नभएको
८	स्वर्णा सब १	१५०	आफ्नै	३.५	१६	उल्लेख नभएको
९	तरहरा २	९०	कृ.अ.नि.	१.७५	७	उल्लेख नभएको
	कुल	९००		१९	७६	

३.१.३ उन्नत बीउ

२६. तालिका ८ देखि तालिका १८ सम्म झापा जिल्लाका लागि २०२० मेट्रिक टन बराबरको विभिन्न धानका उन्नत बीउहरूको उत्पादन योजना प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८: उन्नत बीउ उत्पादन: मेची किसान बहुउद्देश्यीय सहकारी लिमिटेड, मेचीनगर, झापा

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	उन्नत बीउ: २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
				अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	बहुगुणी २	४९०	कृ.अ.नि. / कृ.वि.फा.	१०	४०	कृ.वि.फा.-२४५ के.जी.
२	हर्दिनाथ १	२५०	म.झो.सा.कि.स.	५	१५	NA
३	हर्दिनाथ ३					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि.-१०५ के.जी.
४	हर्दिनाथ ६	३९०	कृ.वि.फा.	८	३०	कृ.वि.फा.-१०५ के.जी.
५	कालो नुनिया	१०५	कृ.अ.नि.	३	७.५	NA
६	लल्का बासमती	१७५	कृ.अ.नि.	४	१०	म.झो.सा.कि.स.- ३५० के.जी.
७	राधा १२	२५०	कृ.अ.नि.	४	१६	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि.-१७५

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	उन्नत बीउ: २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
				अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
						के.जी.
८	राम धान	११५५	कृ.अ.नि. /कृ.वि.फा.	२२	८०	कृ.वि.फा.-५२५ के.जी.
९	सवाँ मसुली सब १	३२५	कृ.वि.फा. /कृ.अ.नि.	१६	४८	कृ.वि.फा.-५२५ के.जी.
१०	सुख्खा धान ३	३१५	कृ.अ.नि.	१०.५	३५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि.-१७५ के.जी.
११	स्वर्णा सब १	७००	कृ.अ.नि./कृ.वि.फा.	१३	५२	कृ.वि.फा.-१५० के.जी.
१२	तरहरा २	३५०	कृ.अ.नि.	७	१४	NA
	कुल	४५०५		१०२.५	३४७.५	

तालिका ९: उन्नत बीउ उत्पादन: कञ्चन बीउ उत्पादन उद्योग प्राइभेट लिमिटेड, मेचीनगर

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ ६	१५०	आफ्नै	३	११	स्रोत बीउ आफैले उत्पादन गरेको जानकारी
२	राधा १२	१५०	आफ्नै	३	१२	
३	राम धान	१४०	आफ्नै	३	१०	
४	सुख्खा धान ३	६६५	आफ्नै	१५	४२	
५	स्वर्णा सब १	१४०	आफ्नै	३.५	१२.५	
६	तरहरा १	९७०	आफ्नै	२१	७८	
	कुल	२२१५		४८.५	१६५.५	

तालिका १०: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, तमोर सीड्स प्रा. लि., बिर्तामोड

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणी २	१४०	कृ.वि.फा.	४.५	१९	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	२१०	कृ.वि.फा./ रा.धा.अ.का.	७	२३	उल्लेख नभएको
३	कालो नुनिया	१५०	कृ.वि.फा./	४	८.५	उल्लेख नभएको

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
			रा.धा.अ.का.			
४	लल्का बासमती	५२०	कृ.वि.फा.	१४	३०	उल्लेख नभएको
५	राम धान	२८०	कृ.वि.फा.	७.५	२९	उल्लेख नभएको
६	सावित्री	३०	रा.धा.अ.का.	१	३.५	उल्लेख नभएको
७	सवाँ मसुली सब	६०	रा.धा.अ.का.	२	६	उल्लेख नभएको
८	सुख्खा धान ३	१२०	रा.धा.अ.का.	४	१२	उल्लेख नभएको
९	स्वर्णा सब १	१०५	कृ.वि.फा.	३.५	२०	उल्लेख नभएको
१०	तरहरा २	६०	कृ.अ.नि.	२	७	उल्लेख नभएको
	कुल	१६७५		४९.५	१५८	

तालिका ११: उन्नत बीउ उत्पादन: अर्जुनधारा नगर विकास बहुउद्देशीय सहकारी संस्था, अर्जुनधारा

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणी २	१६५	कृ.अ.नि.	३.५	१४.५	उल्लेख नभएको
२	चैते ५	७००	कृ.अ.नि.	१६	७०	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ २	४३००	कृ.अ.नि.	६५	२५०	उल्लेख नभएको
४	हर्दिनाथ ६	१०५०	कृ.अ.नि.	२३	७०	उल्लेख नभएको
५	कालो नुनिया	२००	कृ.अ.नि.	४	६	उल्लेख नभएको
६	लल्का बासमती	१६५	कृ.अ.नि.	३.५	७	उल्लेख नभएको
७	राम धान	१६५	कृ.अ.नि.	३.५	९	उल्लेख नभएको
८	स्वर्णा सब १	१६५	कृ.अ.नि.	३.५	१४.५	उल्लेख नभएको
९	तरहरा २	१६५	कृ.अ.नि.	३.५	११	उल्लेख नभएको
	कुल	७०७५		१२५.५	४५२	

तालिका १२: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, अनमोल सीड्स प्रा. लि., कन्काई, झापा

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते ५	१०५	बीउ उत्पादक कैलाली	२.५	१२	उल्लेख नभएको

क्र सं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
२	हर्दिनाथ १	१६०	कु.खा.वि.भ.	२.५	१२	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ ६	७०	कृ.वि.फा.	१.५	४	उल्लेख नभएको
४	राम धान	७०	अनमोल सीड कम्पनी चितवन	१.५	७	उल्लेख नभएको
५	सर्वाँ मसुली सब १	७०	उन्नत बीज बृद्धि, चितवन	१	३.५	उल्लेख नभएको
६	सुख्खा धान ३	७०	रा.धा.अ.का.	१	३.५	उल्लेख नभएको
७	स्वर्णा सब १	७०	अनमोल सीड कम्पनी चितवन	१.५	८	उल्लेख नभएको
	कुल	६१५		११.५	५०	

नोट: * अधिकृत मूल बीज उत्पादक

तालिका १३: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: कञ्चन जैविक विविधता, संरक्षण तथा विकास समिति-शिवसताक्षी-७

क्र सं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ १	३५	अनमोल सीड कम्पनी चितवन	०.७५	१	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	१७५	कृ.वि.फा.	३.२५	१२	उल्लेख नभएको
३	कालो नुनिया	२००	आफ्नै	३	१२	उल्लेख नभएको
४	स्वर्णा सब १	७०	कृ.वि.फा.	१.५	६	उल्लेख नभएको
	कुल	४८०		८.५	३१	

नोट: * अधिकृत मूल बीउ उत्पादक

तालिका १४: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, किसान बीउ उत्पादक समूह, गौरादह

क्र सं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणी १					म.झो.सा.कि.स. - १५०० के.जी.
२	बहुगुणी २	१४०	आफ्नै / कृ.वि.फा.	३.५	१४	कृ.वि.फा. - १५०के.जी.

क्र सं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
३	हर्दिनाथ १	२८००	कृ.वि.फा.	३०	१२८	NA
४	हर्दिनाथ ६	५७०	जु.अ.का./ कृ.अ.नि. / कृ.वि.फा.	१२.५	५०	कृ.वि.फा. - ९०के.जी.
५	कालो नुनिया	२७०	आफ्नै	६	१२	NA
६	लल्का बासमती	२१०	आफ्नै	४.५	१४	कृ.वि.फा. - ३००के.जी.
७	राधा १२	१५०	आफ्नै	३.५	१४	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ३००के.जी.
८	राम धान	२७०	कृ.अ.नि.	६	२१	NA
९	सावित्री					म.झो.सा.कि.स. - ९०० के.जी.
१०	सुख्खा धान ३	१८०	कृ.अ.नि. / आफ्नै	४	१२	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ३०० के.जी.
११	स्वर्णा सब १	१३५०	आफ्नै	३०	१४४	कृ.वि.फा.- ३०००के.जी.
१२	तरहरा २	६०	कृ.अ.नि.	१.३	५	NA
	कुल	६०००	NA	१०१.३	४१४	

नोटः यो उत्पादन समूह म.झो.सा.कि.स. संस्थासंग आवद्धित छ।

तालिका १५: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरणः नमुना एकिकृत सहकारी खेती बीउ उत्पादन समुह, गौरादह

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	२०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
				अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
१	बहुगुणी २	३०	म.झो.सा.कि.स.	०.७५	३	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	६०	म.झो.सा.कि.स.	१.५	५	उल्लेख नभएको
३	कालो नुनिया	६०	म.झो.सा.कि.स.	१.५	४	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	६०	म.झो.सा.कि.स.	१.५	६	उल्लेख नभएको
५	राधा १२	६०	म.झो.सा.कि.स.	१.५	६	उल्लेख नभएको
६	राम धान	६०	कृ.अ.नि.	१.५	६	उल्लेख नभएको
७	सर्वाँ मसुली सब १	३५	कृ.अ.नि.	१	२.५	उल्लेख नभएको
८	सुख्खा धान ३	३५	म.झो.सा.कि.स.	०.७५	२	उल्लेख नभएको

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ स्रोत	२०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
				अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन)	
९	स्वर्णा सब १	९०	म.झो.सा.कि.स.	२	१०	उल्लेख नभएको
१०	तरहरा २	१०५	कृ.अ.नि.	३	१२.५	उल्लेख नभएको
	कुल	५९५		१५	५७	

तालिका १६: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: कन्काई सीड्स प्रा. लि., गौरादह

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ स्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ १	१२९५	कृ.वि.फा.	२५	५०	उल्लेख नभएको
२	स्वर्णा सब १	६००	कृ.अ.नि.	१२.०	३६	उल्लेख नभएको
	कुल	१८९५		३७	८६	

नोट: एभरग्रिन बीउ उत्पादन कम्पनी र गौरादह किसान बीउ उत्पादन समूह यस कम्पनीसँग आबद्ध छन्।

तालिका १७: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: कोपिला डाँगी बहुउद्देश्यीय कृषि फार्म, गौरादह

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ स्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणी २	१४०	कृ.अ.नि.	२.५	१३	उल्लेख नभएको
२	चैते ५	३५	कृ.अ.नि.	०.७५	३.२	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ १	४९०	कृ.अ.नि.	९.२	३९.२	उल्लेख नभएको
४	हर्दिनाथ ६	३५०	कृ.अ.नि./ कृ.वि.फा.	६.५	३२	उल्लेख नभएको
५	कालो नुनिया	१८०	कृ.अ.नि./ म.झो.सा.कि.स.	३.५	१०	उल्लेख नभएको
६	राम धान	७०	कृ.अ.नि.	१.५	६.४	उल्लेख नभएको
७	स्वर्णा सब १	३१५	कृ.अ.नि./ कृ.वि.फा.	६	३२.५	उल्लेख नभएको
८	तरहरा २	७०	कृ.अ.नि.	१.५	७.२	उल्लेख नभएको
	कुल	१६५०		३१.४५	१४३.५	

तालिका १८: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: किसान बीउ उत्पादन उद्योग, दमक

क्र सं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (कि.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ स्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन / आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणी २	६०	म.झो.सा.कि.स. / कृ.अ.नि.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	१५०	म.झो.सा.कि.स. / कृ.अ.नि.	३	९	उल्लेख नभएको
३	कालो नुनिया	१५०	म.झो.सा.कि.स.	३	९	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	१५०	म.झो.सा.कि.स. / कृ.अ.नि.	३	९	उल्लेख नभएको
५	राधा १२	१५०	म.झो.सा.कि.स.	३	९	उल्लेख नभएको
६	राम धान	६०	म.झो.सा.कि.स.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको
७	सर्वाँ मसुली सब १	२८०	म.झो.सा.कि.स. / कृ.अ.नि.	६	१८	उल्लेख नभएको
८	सुख्खा धान ३	५२५	म.झो.सा.कि.स.	१०.५	३१.५	उल्लेख नभएको
९	स्वर्णा सब १	१५०	म.झो.सा.कि.स.	३	९	उल्लेख नभएको
१०	तरहरा २	२००	म.झो.सा.कि.स.	४	१२	उल्लेख नभएको
	कुल	१८७५		३८.५	११५.५	

३.२ बीउ आवश्यकता अनुमान

२७. तालिका १९ ले धानको क्षेत्रफल कभरेज र बीउको मात्रा (मेट्रिक टन) सम्बन्धी रा.बी.बि.स.ले जारी गरेको नेपाली प्रजाति र रन्जित र सोना मसुली जस्ता भारतीय प्रजातिहरू सहित स्रोत थाहा नभएको अन्य प्रजातिहरूको लागि स्थानीय तहका कृषि विकास शाखाहरूको अनुमान देखाउँछ। अनुसूची ६ र ७ ले धान क्षेत्रको कभरेज र प्रजातिहरूद्वारा बीउको माग अनुमान सम्बन्धी स्थानीय तहका निर्वाचन क्षेत्रहरूको विवरणहरू देखाउँदछ। स्थानीय तहको तथ्याङ्क अनुसार झापा जिल्लामा लल्का बासमती धानको बीउको माग सबैभन्दा बढी (१८०.५ मे. टन), त्यसपछि रामधान १०२.२ मे. टन, साँवा मसुली सब-१ (६३.३ मे. टन), हर्दिनाथ १ (४३.४ मे. टन) रहेको छ। स्वर्णा सब १ (४२.८ मे. टन), कालो नुनिया (४१.१ मे. टन), चैते २ (१९.९ मे. टन), र राधा १२ (१०.५ मे. टन), जब कुल आवश्यकता ५५६.१ मे. टन अनुमान गरिएको थियो (अनुसूची ६)

तालिका १९: रा.बी.बि.स. द्वारा जारी र अन्य धानको जातको लागि क्षेत्रफल र आवश्यकता अनुमान, झापा

सिजन	धान क्षेत्र, हेक्टरमा कभरेज			नेपाली जात अन्तर्गत %
	नेपाली जातहरू	अज्ञात र भारतीय प्रजातिहरू	कुल	
चैते	६५९१.०	२०५.९	६७९७.०	९७.०
बर्षे	३३०८०.०	४४०८६.८	७७१६६.८	४२.९
कुल	३९६७१.०	४४२९२.७	८३९६३.८	४७.२
उन्नत बीउको मात्रा (लगभग), मे. टन।	७९३.४	१५४७.५	२३४०.९	९७.०

स्रोत: स्थानीय तहहरू

३.३ पूरक कार्यक्रम

३.३.१ प्रदर्शन तथा सचेतना कार्यक्रम

२८. यस परियोजनाले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा तलको तालिका २० मा देखाइए अनुसार दुईवटा प्रदर्शन र पूरक चेतना अभिवृद्धि गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छः

तालिका २०: बीउ उत्पादन प्रदर्शन, झापा

क्र. सं.	प्रदर्शनकर्ता	धानको जात	स्थान	बजेट स्रोत	स्रोत बीउ प्रदायक	पूरक गतिविधिहरू
१	अर्जूनधारा नगर विकास बहुउद्देश्यीय सहकारी	हर्दिनाथ ६	अर्जूनधारा नगरपालिका	संसअ / परियोजना	कृ.वि.फा., चन्द्रडाँगी (प्रमाणित बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया
२	म.झो.सा.कि.स.	हर्दिनाथ ६	गौरादह	संसअ / परियोजना	महारानीझोडा, गौरादह-झापा (मूल बीउ)	कृषक दिवस कृषक अन्तरक्रिया
३	अर्जूनधारा नगर विकास बहुउद्देश्यीय सहकारी	हर्दिनाथ ६ स्वर्णा सब १ बहुगुणि २ लालका बासमती	अर्जूनधारा नगरपालिका	गाउ पालिका/ बीउ उत्पादक	महारानीझोडा, गौरादह-झापा (उन्नत बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया (जातिय परीक्षण)
४	म.झो.सा.कि.स.	हर्दिनाथ ६ स्वर्णा सब १ सुख्खा धान ३ बहुगुणि २	गौरादह	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था	महारानीझोडा, गौरादह-झापा (मूल बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया (जातिय परीक्षण)

३.३.२ बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम

२९. तलको तालिका २१ मा देखाइए अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा ८ स्थानीय तह, ४ वटा बीउ उत्पादक कम्पनी र प्र.कृ.आ.प. का प्राविधिक कर्मचारी सहित करिब ३५ जनालाई दुई दिनको दुईवटा मोड्युलसहितको एउटा बीउ उत्पादन तालिम दिइनेछ ।

तालिका २१: बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम, झापा

क्र सं	तालिम प्रदायक	सहभागीहरू	स्थान (स्थल)	प्रशिक्षण दिन मोड्युल	प्रशिक्षण लागत स्रोत	स्रोत व्यक्तिहरू
१	कृ.ज्ञा.के.	१८ बीउ उत्पादकहरूबाट १८ जना १५ स्थानीय तहका प्रतिनिधिहरू २- कृ.ज्ञा.के. १- प्र.कृ.आ.प. २ - उद्योग, कृषि तथा सहकारीमन्त्रालय / कृ.वि.नि. २ - बीउ निरीक्षक/विश्लेषक उपलब्ध भएमा (लगभग ४०)	अर्जुनधारा नगर विकास	दुई (बैसाख-जेष्ठ र असोज/कार्तिक) तालिम ४ दिन (२ दिन/मोड्युल)	नेपाल सरकार बजेट/परियोजना	परियोजना बीउ बिजन प्रयोगशाला, कृ.ज्ञा.के.

३.३.३ गुणस्तर बीउ उत्पादन: निरीक्षण तथा अनुगमन

३०. यस योजना अन्तर्गत जिल्लामा उत्पादित उन्नत बीउको प्रभावकारी निरीक्षण र अनुगमन सुनिश्चित गर्नका लागि निम्न क्रियाकलापहरू गरिनेछन्।

- (१) बीउ उत्पादकहरूलाई बीउ बी.वि.गु.नि.के.- डेसिस(DESIS)/डेसेस(DESES) मार्फत प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ उपलब्ध गर्ने।
- (२) बीउ उत्पादकहरूले बी.वि.गु.नि.के.ले तोकेको स्रोतबाट स्रोत बीउहरू समयमै सङ्कलन गरेको सुनिश्चित र निगरानी गर्ने।
- (३) कृ.ज्ञा.के. र बीउ निरीक्षकहरूद्वारा बीउ उत्पादन स्थलहरूमा (स्थायी बाली) मा क्षेत्र निरीक्षण गर्ने।
- (४) बीउ उत्पादकहरूले आचारसंहिता पालना गर्ने।
- (५) कृ.ज्ञा.के. र बीउ बिजन प्रयोगशाला को संयुक्त टोली द्वारा बीउ प्रशोधन र भण्डारण निरीक्षण गर्ने।
- (६) बीउ बिजन प्रयोगशालाद्वारा बीउ गुणस्तर परीक्षण सुविधा गर्ने।
- (७) बीउ उत्पादकहरूको लागि उत्पादन उन्मुख अनुदान प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।
- (८) बीउ बिजन प्रयोगशाला र कृ.ज्ञा.के. द्वारा बीउ उत्पादकहरूमार्फत वितरण गरिएको बीउको गुणस्तरको छड्के जाँच गर्ने।
- (९) जि.बी.स.स.ले बीउ उत्पादन र भण्डारण स्थल हरूमा कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तह र बीउ बिजन प्रयोगशालाको छड्के जाँचलाई सहज बनाउने।
- (१०) जि.बी.स.स. द्वारा बीउ उत्पादन कार्यक्रम को कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने।

३.३.४ उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण

३१. बीउ वितरण र बजारीकरणमा सहयोग गर्न देहायका चार कार्यहरू गरिनेछन्

- (१) स्थानीय तहहरूसँग समन्वयका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (२) उन्नत बीउको प्रयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध संसअ प्रयोग गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (३) उन्नत बीउको प्रयोगको लागि प्रादेशिक सशर्त अनुदान प्राप्त गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (४) स्थानीय तहको बजेटको केही अंश उन्नत बीउको प्रयोगका लागि विनियोजन गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।

- (५) बीउको उचित ग्रेडिङ, प्याकेजिङ र लेबलिङका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (६) उत्पादन योजनामा भाग लिने बीउ उत्पादकहरू मार्फत प्राप्त बीउको गुणस्तरमा किसानहरूको प्रतिक्रिया बुझ्नको लागि छड्के अनुगमन गर्ने।

४. मोरङ जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना

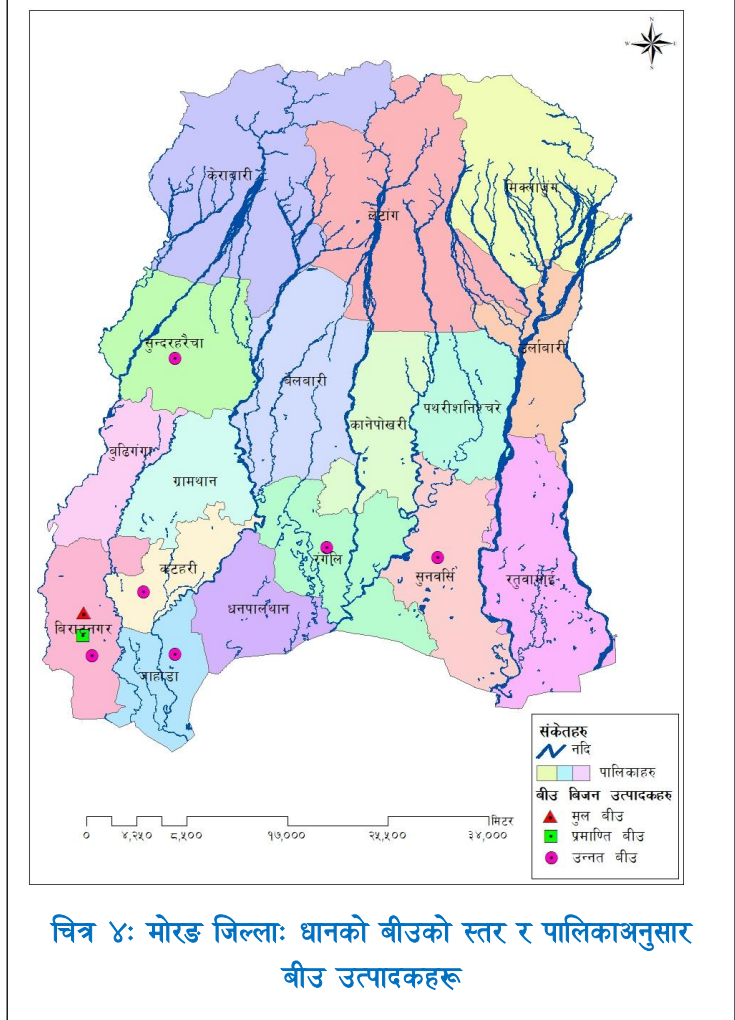
३२. यस खण्डमा बीउ वर्गद्वारा मोरङ जिल्लाका बीउ उत्पादकहरूले तयार पारेको धानको बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना प्रस्तुत गरिएको छ। बीउ उत्पादन क्षेत्र र उत्पादन सम्बन्धित बीउ उत्पादकहरूद्वारा रिपोर्ट गरिएको स्रोत बीउको परीमाण र जातहरूको आधारमा अनुमान गरिएको छ।

४.१ बीउको स्तर अनुसार बीउ उत्पादन

४.१.१ मूल बीउ उत्पादन

३३. मोरङ जिल्लामा, मूल बीउ उत्पादन गर्ने एक मात्र बीउ उत्पादक भूमि बीउ कम्पनी, विराटनगर हो, जसले तालिका २२ मा देखाइए अनुसार विभिन्न धानका प्रजातिहरूको लगभग ९.८ मेट्रिक टन मूल बीउ उत्पादन गर्ने योजना बनाएको छ।

तालिकामा प्रस्तुत तथ्याङ्कले देखाउँछ कि बी.वि.गु.नि.के. ले डेसिस मार्फत प्रजनन बीउको बण्डा गरेको परीमाण विभिन्न स्रोतहरूबाट सङ्कलन गरेको परीमाणसँग पूर्ण रूपमा मेल खान्छ।

चित्र ४: मोरङ जिल्ला: धानको बीउको स्तर र पालिकाअनुसार बीउ उत्पादकहरू

तालिका २२: मूल बीउ उत्पादनको विवरण, भूमि सिड कम्पनी, विराटनगर

क्र. सं.	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	
१	हर्दिनाथ ६	१०	रा.धा.अ. का.	०.२	०.६	रा.धा.अ.का. - १०के.जी.
२	लल्का बासमती	५०	रा.धा.अ. का.	१	२	रा.धा.अ.का. - ५०के.जी.
३	राधा १२	८०	कृ.अ.नि.	१.६	४.८	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ८० के.जी.
४	राम धान	२०	रा.धा.अ. का.	०.४	१.२	रा.धा.अ.का. - २०के.जी.
५	साँवा मसुली सब १	२०	रा.धा.अ. का.	०.४	१.२	रा.धा.अ.का. - २०के.जी.
	कुल	१८०		३.६	९.८	

४.१.२ प्रमाणित बीउ

३४. भूमि बीउ कम्पनीले तालिका २३ मा प्रस्तुत गरिए अनुसार २०८१/८२ मा विभिन्न धान जातका २९.४ मेट्रिक टन प्रमाणित बीउ उत्पादन गर्ने योजना बनाएको छ।

३५.

तालिका २३: प्रमाणित बीउ उत्पादनको विवरण, भूमि सिड कम्पनी, विराटनगर

क्र. सं.	धानको जात	प्रजनन् बीउ		प्रमाणित बीउ		डेसिस बाँडफाँड
		खेतमा उपलब्ध बीउ (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	
१	चैते २					कु.खा.वि.भ. - १०० के.जी.
२	हर्दिनाथ १					कु.खा.वि.भ. - २०० के.जी.
३	हर्दिनाथ ६	३०	आफ्नै	०.६	१.८	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
४	लल्का बासमती	१००	आफ्नै	२	६	NA
५	राधा १२	२४०	आफ्नै	४.८	१४.४	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ८०० के.जी.
६	राम धान	६०	आफ्नै	१.२	३.६	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १५०

क्र.सं.	धानको जात	प्रजनन् बीउ		प्रमाणित बीउ		डेसिस बाँडफाँड
		खेतमा उपलब्ध बीउ (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	
						के.जी.
७	साँवा मसुली सब १	६०	आफ्नै	१.२	३.६	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
८	स्वर्णा सब १					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १५० के.जी.
	कुल	४९०		९.८	२९.४	

४.१.३ उन्नत बीउ

३६. तालिका २४ देखि २९ मा मोरङ जिल्लाका लागि ३५५.६ मेट्रिक टन विभिन्न जातका धानको उन्नत बीउको उत्पादन योजना प्रस्तुत गरिएको छ। मोरङ जिल्लामा कुल उन्नत बीउ उत्पादकको संख्या ६ रहेको छ।

तालिका २४: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: भूमि सिड कम्पनी, विराटनगर

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २					कु.खा.बि.भ. - १०० के.जी.
२	हर्दिनाथ १	५०	कु.खा.बि.भ.	१	३	कु.खा.बि.भ. - २०० के.जी.
३	हर्दिनाथ ६	५००	रा.धा.अ.का.	१०	३०	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
४	लल्का बासमती	८३	NA	१.७	५	उल्लेख नभएको
५	राधा १२	१२५०	रा.धा.अ.का.	२५	७५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ८०० के.जी.
६	राम धान	८३	रा.धा.अ.का.	१.७	५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १५० के.जी.
७	साँवा मसुली सब १	३३	रा.धा.अ.का.	०.७	२	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
८	सुख्खा धान ३	८३	रा.धा.अ.का.	१.७	५	उल्लेख नभएको
९	स्वर्णा सब १					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १५० के.जी.

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१०	तरहरा २	१७	NA	०.३	१	उल्लेख नभएको
	कुल	२१००		४२	१२६	

तालिका २५: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण: साना किसान कृषि सहकारी लि., सुन्दरहरैचा

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ ६	७००	जु.अ.का.	१४	४२	उल्लेख नभएको
२	राधा १२	१४०	कृ.अ.नि.	२.८	८.४	उल्लेख नभएको
३	तरहरा २	२४५	कृ.अ.नि.	४.९	१५.७	उल्लेख नभएको
	कुल	१०८५		२१.७	६६.१	

तालिका २६: उन्नत बीउ उत्पादनको विवरण, प्रदिप कृषि कम्पनी प्रा. लिमिटेड, सुनावर्सी

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते ५	३००	रागअका भैरहवा	६	१८	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ १	१४०	कृ.वि.फा.	३.३	८.४	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ ६	३५०	कृ.अ.नि.	७	२१	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	७०	कृ.अ.नि.	१.४	४.२	उल्लेख नभएको
५	राधा १२	७०	कृ.अ.नि.	१.५	४.२	उल्लेख नभएको
६	सुख्खा धान ३	१०५	कृ.अ.नि.	१.५	६.३	उल्लेख नभएको
७	स्वर्णा सब १	७०	कृ.अ.नि.	१.४	४.२	उल्लेख नभएको
८	तरहरा २	१७५	कृ.अ.नि.	३.५	१०.५	उल्लेख नभएको
	कुल	१२८०		२५.६	७६.८	

तालिका २७: उन्नत बीउ उत्पादन: राष्ट्रिय बीउ बिजन कम्पनी प्रा.लि., जहदा

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणि २	१७५	कृ.सा.क.लि.	३.५	१०.५	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	१७५	कृ.सा.क.लि.	३.५	१०.५	उल्लेख नभएको
३	राधा १२	२१०	कृ.सा.क.लि.	४.२	१२.६	उल्लेख नभएको
४	राम धान	२४५	कृ.सा.क.लि.	४.९	१४.७	उल्लेख नभएको
	कुल	८०५		१६	४९	

तालिका २८: उन्नत बीउ उत्पादन: जय श्री राम एग्रो फार्मर्स प्रा. लि., रंगेली

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ ६	५०	कृ.अ.नि.	१	३.०	उल्लेख नभएको

तालिका २९: उन्नत बीउ उत्पादन: सयपत्री बीउ उत्पादन किसान समूह, रंगेली

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर), २०८०/८१	अनुमानित उत्पादन (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २	५०	कु.खा.वि.भ.	१.०	३	उल्लेख नभएको
२	चैते ५	५०	रा.धा.अ.का.	१.०	३	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ ६	६५	कृ.अ.नि.	१.३	३.९	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	६५	कृ.अ.नि.	१.३	३.९	उल्लेख नभएको
५	साँवा मसुली सब १	१७५	कृ.अ.नि.	३.५	१०.५	उल्लेख नभएको
६	स्वर्णा सब १	२००	कृ.अ.नि.	४	१२	उल्लेख नभएको
	कुल	६०५		१२.१	३६.३	

४.२ बीउ आवश्यकता अनुमान

३७. तालिका ३० ले अनुमानित धानको क्षेत्रफल कभरेज र बीउको परीमाण (मेट्रिक टन) नेपाली प्रजातिहरू तथा रन्जित र सोना मसुली जस्ता भारतीय प्रजातिहरू लगायतका स्रोतहरू थाहा नभएका अन्य प्रजातिहरूका लागि स्थानीय तह कृषि विकास शाखाहरूको अनुमान देखाउँदछ। । अनुसूची ८ र ९ ले धान ले ओगटेको क्षेत्र र जातका आधारमा बीउको माग अनुमान सम्बन्धी स्थानीय तहको विवरण देखाउँदछ। स्थानीय तहको तथ्याङ्क अनुसार मोरङ जिल्लामा स्वर्णा सब-१ (४०.६ मे. टन), हर्दिनाथ १ (४०.५ मे. टन), राधा १२ (३८.३ मे. टन), रामधान (३०.९ मे. टन), कालो नुनिया (१६.३ मे. टन), मसुली (१४ मे. टन), चैते २ (१३.१ मे. टन), साव मासुली सब १ (९.७ मे. टन) र लल्का बासमती (०.३ मे. टन) को माग रहेको

छ र कुल आवश्यकता २२४.४ मे. टन अनुमान गरिएको छ (अनुसूची ८ हेर्नुहोस्)। तालिका २९ मा रहेको तथ्याङ्क कानेपोखरी नगरपालिका बाहेक १६ वटा स्थानीय सरकारहरूको हो।

तालिका ३०: राष्ट्रिय बीउ बिजन समितिद्वारा उन्मोचित/सिफारिस नेपालमा हालसम्म सूचित तथा अन्य अज्ञात तथा भारतीय जातका धानको क्षेत्रफल र बीउको आवश्यकता अनुमान, मोरङ

खेति मौसम	धान बाली को अनुमानित क्षेत्रफल (हेक्टर)			नेपालले सिफारिस गरेको धान बालीले ढाक्ने, %
	नेपालले सिफारिस गरेको जात अन्तर्गत	अज्ञात र भारतीय जातहरूले ढाकेको	कुल	
चैते	४८८९.७	३३७.३	५२२७.०	९३.५
बर्षे	२३८४३.०	४६५२९.७	७०३६४.७	३३.९
कुल	२८७३२.७	४६८५९.०	७५५९१.७	३८.०
उन्नत बीउको मात्रा (लगभग मे. टन)	५७४.७	९३७.२	१५११.८	५७४.७

श्रोत : स्थानीय तह

४.३ पूरक कार्यक्रम

४.३.१ प्रदर्शन र सचेतना कार्यक्रम

३८. यस परियोजनाले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा तलको तालिका ३१ मा देखाइए अनुसार दुईवटा प्रदर्शन र पूरक चेतना अभिवृद्धि गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छः

तालिका ३१: बीउ उत्पादन प्रदर्शनी, मोरङ

क्रसं	प्रदर्शनकर्ता	धानको जात	स्थान	बजेट स्रोत	स्रोत बीउ प्रदायक	सचेतना कार्यक्रमहरू
१	राष्ट्रिय बीउ कम्पनी प्रा. लि.	हर्दिनाथ ६	जहदा ग्रामीण नगरपालिका	संसअ/परियोजना	कृ.वि.फा., चन्द्रडाँगी (प्रमाणित बीउ)	कृषक दिवस / कृषक अन्तरक्रिया
२	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था, सुन्दरहरैँचा	हर्दिनाथ ६	सुन्दर-हरैँचा नगरपालिका.	संसअ/परियोजना	कृ.वि.फा., चन्द्रडाँगी (प्रमाणित बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया
३	पोलिटिकल इन्स्टिच्युट र जहदा गाउँपालिका (संयुक्त पहल)	हर्दिनाथ ६ स्वर्णा सब १ बहुगुणि २ लल्का बास्मती	अर्जुनधारा नगरपालिका	उत्पादक र स्थानीय तह	महारानीझोडा, गौरादह-झापा (मूल बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया (जातिय परीक्षण)
४	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था, सुन्दरहरैँचा	हर्दिनाथ ६ राम धान लल्का बास्मती बहुगुणि २	सुन्दर-हरैँचा नगरपालिका	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था	महारानीझोडा, गौरादह-झापा (मूल बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया (जातिय परीक्षण)
५	टाइमटाइम कृषि तथा	हर्दिनाथ ६	रतुवामाई	स्थानीय तह	महारानीझोडा,	कृषक

क्र.सं	प्रदर्शनकर्ता	धानको जात	स्थान	बजेट स्रोत	स्रोत बीउ प्रदायक	सचेतना कार्यक्रमहरू
	पशु सहकारी लि.	स्वर्णा सब १ बहुगुणी २ लल्का बास्मती			गौरादह-झापा (मूल बीउ)	अन्तरक्रिया (जातिय परीक्षण)

४.३.२ बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम

३९. तलको तालिका ३२ मा देखाइए अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा ८ स्थानीय तह, ४ वटा बीउ उत्पादक कम्पनी र प्र.कृ.अ.प. का प्राविधिक कर्मचारीहरू गरी करिब ३५ जनालाई दुई दिनको दुईवटा मोड्युलसहितको एउटा बीउ उत्पादन तालिम प्रदान गरिनेछ।

तालिका ३२: बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम: मोरङ

क्र. सं	तालिम प्रदायक	सहभागीहरू	स्थान (स्थल)	प्रशिक्षण दिन मोड्युल	प्रशिक्षण लागत स्रोत	अनुमानित रकम (रु)	स्रोत व्यक्तिहरू
१	कृ.ज्ञा.के.	११ बीउ उत्पादकहरूबाट ११ जना १७ स्थानीय तहका प्रतिनिधिहरू २- कृ.ज्ञा.के. १- प्र.कृ.आ.प. २ - आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय / कृ.वि.नि. २ - बीज निरीक्षक/विश्लेषक उपलब्ध भएमा (लगभग ३५)	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था सुन्दरहरैँचा	दुई (बैसाख /जेष्ठ र असोज / कार्तिक) तालिम दिन ४ (२ दिन / मोड्युल)	नेपाल सरकार बजेट / परियोजना	९६	परियोजना बीउ बिजन प्रयोगशाला, कृ.ज्ञा.के.

४.३.३ गुणस्तरीय बीउ उत्पादन: निरीक्षण तथा अनुगमन कार्यक्रम

४०. यस योजना अन्तर्गत जिल्लामा उत्पादित उन्नत बीउको प्रभावकारी निरीक्षण र अनुगमन सुनिश्चित गर्नका लागि निम्न क्रियाकलापहरू गरिनेछन्।

- (१) बीउ उत्पादकहरूलाई बीउ बी.वि.गु.नि.के. को डेसिस(DESIS)/ डेसेस(DESES) प्रणाली मार्फत प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ उपलब्ध गर्ने।
- (२) बीउ उत्पादकहरूले बी.वि.गु.नि.के.ले तोकेको स्रोतबाट स्रोत बीउहरू समयमै सङ्कलन गरेको सुनिश्चित र निगरानी गर्ने।
- (३) कृ.ज्ञा.के. र बीज निरीक्षकहरूद्वारा बीउ उत्पादन स्थलहरूमा (स्थायी बाली) मा क्षेत्र निरीक्षण गर्ने।
- (४) बीउ उत्पादकहरूले आचारसंहिता पालना गर्ने।
- (५) कृ.ज्ञा.के. र बीउ बिजन प्रयोगशाला को संयुक्त टोलीद्वारा बीउ प्रशोधन र भण्डारण निरीक्षण गर्ने।
- (६) बीउ बिजन प्रयोगशालाद्वारा बीउको गुणस्तर परीक्षण गर्ने।
- (७) बीउ उत्पादकहरूको लागि उत्पादन उन्मुख अनुदान प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।

- (८) बीउ उत्पादकहरूद्वारा वितरण गरिएको बीउ बिजन प्रयोगशाला र कृ.ज्ञा.के.द्वारा बीउको गुणस्तरमा छड्के जाँच गर्ने।
- (९) जि.बी.स.स.ले बीउ उत्पादन र भण्डारण स्थल कार्यक्रमहरूमा कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तह र बीउ बिजन प्रयोगशालाद्वारा छड्के जाँचलाई सहज बनाउने अपेक्षा गर्ने।
- (१०) जि.बी.स.स. द्वारा बीउ उत्पादन कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने।

४.३.४ उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण

४१. बीउ वितरण र बजारीकरणमा सहयोग गर्न देहायका चार कार्यहरू गरिनेछन्

- (१) स्थानीय तहहरूसँग समन्वयका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (२) सुधारिएको बीउको प्रयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध संसअ प्रयोग गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (३) उन्नत बीउको प्रयोगको लागि प्रादेशिक सशर्त अनुदान प्राप्त गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (४) स्थानीय तहको बजेटको केही अंश उन्नत बीउको प्रयोगका लागि विनियोजन गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (५) बीउको उचित ग्रेडिङ, प्याकेजिङ र लेबलिङका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (६) उत्पादन योजनामा भाग लिने बीउ उत्पादकहरू मार्फत प्राप्त बीउको गुणस्तरमा किसानहरूको प्रतिक्रिया बुझ्नको लागि छड्के अनुगमन गर्ने।

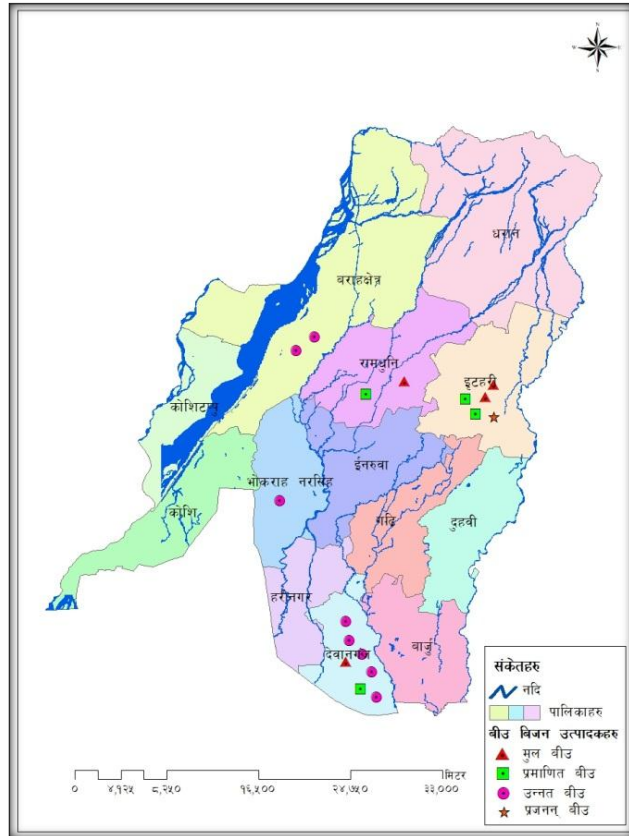
५. सुनसरी जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना

४२. यस खण्डले बीउ वर्गद्वारा सुनसरी जिल्लाका बीउ उत्पादकहरूले तयार गरेको धानको बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना प्रस्तुत गर्दछ। बीउ उत्पादन क्षेत्र र उत्पादन सम्बन्धित बीउ उत्पादकहरूद्वारा रिपोर्ट गरिएको स्रोत बीउको परीमाण र प्रजातिहरूको आधारमा अनुमान गरिन्छ।

५.१ बीउको स्तरद्वारा बीउ उत्पादन

५.१.१ मूल बीउ उत्पादन

४३. सुनसरी जिल्लामा चार बीउ उत्पादक कृ.अ.नि., जुट अनुसन्धान कार्यक्रम (जु.अ.का.), कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड र कु.खा.वि.भ. ले करिब ८४.५, ३४.५, ४६.८ र २०.८ मेट्रिक टन विभिन्न धानका मूल बीउ उत्पादन गर्नेछन्, जुन तालिका ३३, ३४, ३५ र ३६ मा प्रस्तुत छन्। तालिकामा प्रस्तुत गरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ कि बी.वि.गु.नि.के. द्वारा डेसिस(DESIS) मार्फत प्रजनक बीउको बण्डा परीमाण बीउ उत्पादकहरूले मूल बीउ उत्पादन गर्न प्रयोग गर्ने प्रजनन् बीउको परीमाणसँग मेल खाँदैन।

चित्र ५: सुनसरी जिल्ला: धानको बीउ वर्ग र पालिका अनुसार बीउ उत्पादकहरू निर्वाचन क्षेत्र अनुसार बीउ उत्पादकहरू

तालिका ३३: मूल बीउ उत्पादन: नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, तरहरा

क्र.सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर),	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)	
१	बहुगुणी २	६०	कृ.अ.नि.	१	३.५	उल्लेख नभएको
२	चैते ५	७०	रा.धा.अ.का.	२	६	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ १	९०	रा.धा.अ.का.	२	६	उल्लेख नभएको
४	हर्दिनाथ ३	६०	रा.धा.अ.का.	२	६	उल्लेख नभएको
५	हर्दिनाथ ६	९०	रा.धा.अ.का.	३	६	उल्लेख नभएको
६	कालो नुनिया	२५	कृ.अ.नि.	०.५	१	उल्लेख नभएको
७	लल्का बासमती	९०	रा.धा.अ.का.	३	२.५	उल्लेख नभएको
८	राधा १२	१२०	रा.धा.अ.का.	३	५	उल्लेख नभएको
९	राम धान	१२०	रा.धा.अ.का.	३.५	१५	उल्लेख नभएको
१०	साँवा मसुली सब १	९०	रा.धा.अ.का.	३	९	उल्लेख नभएको
११	सुख्खा धान ३	९०	कृ.अ.नि.	२	९.५	उल्लेख नभएको
१२	स्वर्णा सब १	९०	रा.धा.अ.का.	२	६	उल्लेख नभएको
१३	तरहरा २	१०५	कृ.अ.नि.	३	९	उल्लेख नभएको
	कुल	११००		३०	८४.५	

तालिका ३४: मूल बीउ उत्पादन: जुट अनुसन्धान कार्यक्रम, इटहरी

क्र.सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर),	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)	
१	हर्दिनाथ ६	१००	रा.धा.अ.का.	३	१२	उल्लेख नभएको
२	राम धान	३०	रा.धा.अ.का.	१	३	उल्लेख नभएको
३	साँवा मसुली सब १	१८०	रा.धा.अ.का.	४	१२.५	उल्लेख नभएको
४	तरहरा २	९०	कृ.अ.नि.	३	७	उल्लेख नभएको
	कुल	४००		११	३४.५	

श्रोत: जुट अनुसन्धान कार्यक्रम

तालिका ३५: मूल बीउ उत्पादन: कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, झुम्का सुनसरी

क्र.सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर),	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)	
१	हर्दिनाथ १	२५	कृ.अ.नि.	०.५	२	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १० के.जी.
२	हर्दिनाथ ६	३०	रा.धा.अ.का.	०.६	२.५	रा.धा.अ.का. -१० के.जी.
३	लल्का बासमती	३५	कृ.अ.नि.	०.७	१.५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
४	राधा १२	१२०	रा.धा.अ.का.	२.५	१०	रा.धा.अ.का. -३०० के.जी.
५	राम धान	३५	कृ.अ.नि.	०.७	२.५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ३० के.जी.
६	सावित्री	३०	रा.धा.अ.का.	०.६	२.५	NA
७	साँवा मसुली सब १	६०	रा.धा.अ.का.	१.३	२.५	रा.धा.अ.का. -५० के.जी.
८	सुख्खा धान ३	९०	रा.धा.अ.का.	२	६	रा.धा.अ.का. -१०० के.जी.
९	स्वर्णा सब १	२२०	रा.धा.अ.का.	४.५	१८	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि., रा.धा.अ.का. -३७५ के.जी.
	कुल	६४५		१३.४	४७.५	

तालिका ३६: मूल बीउ उत्पादन: कुशावाह खाद्य बीज भण्डार (कु.खा.बि.भ.), देवानगन्ज-२

क्र.सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर),	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)	
१	चैते ५	३०	रा.धा.अ.का.	०.६	१.२	रा.धा.अ.का. -२५ के.जी.
२	हर्दिनाथ १	५०	कृ.अ.नि.	१	२	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. -१५ के.जी.
३	कालो नुनिया	९०	म.झो.सा.कि.स.	१.८	३.६	NA
४	लल्का बासमती	२०	रा.धा.अ.का.	०.४	०.८	रा.धा.अ.का. -८० के.जी.
५	राधा १२	३०	रा.धा.अ.का.	०.६	१.२	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. -११० के.जी.

क्र.सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		मूल बीउ उत्पादन २०८१/८२		डेसिस बाँडफाँड
		प्राप्त मात्रा (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर),	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)	
६	साँवा मसुली सब १	३०	रा.धा.अ.का.	०.६	१.२	रा.धा.अ.का. -२५ के.जी.
७	सुख्खा धान ३	६०	रा.धा.अ.का.	१.२	२.४	रा.धा.अ.का. -६० के.जी.
८	स्वर्णा सब १	१८०	रा.धा.अ.का.	३.६	७.२	रा.धा.अ.का. -१७५ के.जी.
	कुल	४९०		९.८	१९.६	

५.१.२. प्रमाणित बीउ

४४. मूल बीउ जस्तै, स्वही उत्पादकहरू मध्ये, कु.खा.वि.भ.ले ६८.६ मे. टन बराबरको विभिन्न धान प्रजातिहरूको प्रमाणित बीउ उत्पादन गर्ने योजना बनाएको छ। धानका प्रजातिहरूद्वारा प्रमाणित बीउ उत्पादनको विवरण तालिका ३७ मा देखाइएको छ।

तालिका ३७: प्रमाणित बीउ उत्पादन: कुशवाह खाद्य बीज भण्डार, देवानगन्ज-२

क्र.सं	धानको जात	प्रजनन् बीउ		प्रमाणित बीउ		डेसिस बाँडफाँड
		खेतमा उपलब्ध बीउ (के.जी.)	श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	
१	चैते २	१७५	आफ्नै	३.५	७	उल्लेख नभएको
२	चैते ५	४५०	रा.धा.अ.का.	९	१८	उल्लेख नभएको
३	कालो नुनिया	९०	म.झो.सा.कि.स.	१.८	३.६	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	५००	आफ्नै	१०	२०	उल्लेख नभएको
५	सुख्खा धान ३	२५०	आफ्नै	५	१०	उल्लेख नभएको
६	स्वर्णा सब १	२५०	आफ्नै	५	१०	उल्लेख नभएको
	कुल	१७१५		३४.३	६८.६	

५.१.३ उन्नत बीउ

४५. तालिका ३८ देखि ४८ सम्म सुनसरी जिल्लाका लागि ६७०.३ मेट्रिक टनको विभिन्न धानका उन्नत बीउ उत्पादन योजना प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३८: उन्नत बीउ उत्पादन: कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, इटहरी

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते ५	१८०	उन्नत बीउ वृद्धि समुह, चितवन	३.५	१२	उन्नत बीउ वृद्धि समुह -१८० के.जी.
२	हर्दिनाथ १	४२०	आफ्नै	८.५	३३	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ ६	२१०	आफ्नै	४.५	१५	उल्लेख नभएको
४	लल्का बासमती	१०५	आफ्नै	२	५	उल्लेख नभएको
५	राम धान	१४०	आफ्नै	२.८	११	उल्लेख नभएको
६	सावित्री	२१०	आफ्नै	४.२५	१६	उल्लेख नभएको
७	साँवा मसुली सब १	३८५	आफ्नै	७.५	१९	उल्लेख नभएको
८	सुख्खा धान ३	७०	आफ्नै	१.८	६	उल्लेख नभएको
९	स्वर्णा सब १	१४०	आफ्नै	२.८	११	उल्लेख नभएको
	कुल	१८६०		३७.६५	१२८	

तालिका ३९: उन्नत बीउ उत्पादन: अनुपम फलफुल तरकारी तथा बीउ वृद्धि कृषक समुह, देवानगञ्ज

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २					कु.खा.वि.भ. -२०० के.जी.
२	हर्दिनाथ १					कु.खा.वि.भ. -५० के.जी.
३	लल्का बासमती					हरियाली बीउ उद्योग २०० के.जी.
४	राधा १२	३५०	कु.खा. वि.भ.	७	२१	NA
५	राम धान					जु.अ.का. -३५० के.जी.
६	साँवा मसुली सब १					कृ.अ.नि. -२५० के.जी.
७	सुख्खा धान ३					कृ.अ.नि. -३५० के.जी.
८	स्वर्णा सब १	१५०	कु.खा. वि.भ.	३	९	कृ.वि.फा. -२५० के.जी.
	कुल	५००		१०	३०	

तालिका ४०: उन्नत बीउ उत्पादन: प्रियांशु सीड्स एण्ड अर्गानिक फर्टिलाइजर प्रोडक्ट्स,
देवानगञ्ज

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ स्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २					कु.खा.वि.भ. -२०० के.जी.
२	हर्दिनाथ १					कु.खा.वि.भ. -५० के.जी.
३	लल्का बासमती					हरियाली बीउ उद्योग - ३५० के.जी.
४	राधा १२	३५०	कु.खा.वि.भ.	७	२१	NA
५	राम धान					कृ.वि.फा.-५०० के.जी.
६	साँवा मसुली सब १					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - २०० के.जी.
७	सुख्खा धान ३					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ४०० के.जी.
८	स्वर्णा सब १	१५०	कु.खा.वि.भ.	३	९	कृ.वि.फा.- ३०० के.जी.
	कुल	५००		१०	३०	

तालिका ४१: उन्नत बीउ उत्पादन: शंकर खाद्य बीज भण्डार ,देवानगञ्ज

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ स्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २	५०	कु.खा.वि.भ.	१	२	कु.खा.वि.भ. -२७५ के.जी.
२	चैते ५	१५०	कु.खा.वि.भ.	३	६	NA
३	हर्दिनाथ १	७०	कु.खा.वि.भ.	१.४	२.८	कु.खा.वि.भ. -५० के.जी.
४	लल्का बासमती	१०५	कु.खा.वि.भ.	२.१	४.२	हरियाली बीउ उद्योग - ३५० के.जी.
५	राधा १२	५००	कु.खा.वि.भ.	१०.४	२०.८	उल्लेख नभएको
६	राम धान	१७५	कु.खा.वि.भ.	३.५	७	जु.अ.का.- ५०० के.जी.
७	साँवा मसुली सब १	१७५	कृ.अ.नि.	३.५	७	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ५०० के.जी.
८	सुख्खा धान ३	१७५	कृ.अ.नि.	३.५	७	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ५०० के.जी.
९	स्वर्णा सब १	५००	कृ.वि.फा.	१०	२०	कृ.वि.फा.-५०० के.जी.
	कुल	१९००		३८.४	७६.८	

तालिका ४२: उन्नत बीउ उत्पादन: सिनुवारी महिला कृषि सहकारी, देवानगन्ज

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २	७०	कु.खा.वि.भ.	१.४	५.६	कु.खा.वि.भ.-२७० के.जी.
२	चैते ५	७०	कु.खा.वि.भ.	१.४	५.६	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ-१	७०	कु.खा.वि.भ.	१.४	५.६	कु.खा.वि.भ.-५० के.जी.
४	लल्का बासमती	३००	कु.खा.वि.भ.	६	२४	कृ.वि.फा.-३०० के.जी.
५	राधा १२	१०००	कु.खा.वि.भ.	१७	६८	उल्लेख नभएको
६	राम धान	७०	जु.अ.का.	२	८	जु.अ.का.-५०० के.जी.
७	साँवा मसुली सब १	२८०	कृसाकलि, इटहरी	५.६	२२.४	कृसाकलि, इटहरी - ३०० के.जी.
८	सुख्खा धान ३	२१०	कृ.अ.नि.	४.२	१६.८	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ४०० के.जी.
९	स्वर्णा सब १	३००	कृ.वि.फा.	६	२४	कृ.वि.फा.-४०० के.जी.
	कुल	२३७०		४५	१८०	

तालिका ४३: उन्नत बीउ उत्पादन: जिल्ला सहकारी संघ लि. इनरुवा

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २					कु.खा.वि.भ-५० के.जी.
२	राधा १२	२१०	कु.खा.वि.भ.	४.५	११.५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - ३०० के.जी.
३	साँवा मसुली सब १	४२	कृ.अ.नि. / कु.खा.वि.भ.	४	१५	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
४	स्वर्णा सब १	३५०	कृ.अ.नि. / कु.खा.वि.भ.	७	३३.६	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि. - १०० के.जी.
	कुल	६०२		१५.५	६०.१	

तालिका ४४: उन्नत बीउ उत्पादन: ओम सीड अर्गानिक फर्टिलाइजर एण्ड एग्रोभेट सेन्टर, देवानगन्ज

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	चैते २	१०५	कु.खा.वि.भ. / कृसाकलि, इटहरी	२.४	४.८	कु.खा.वि.भ.-७० के.जी.
२	चैते ५	७०	सैपाल बीज वृद्धि, चितवन	१.४	२.८	सैपाल बीज वृद्धि चितवन-५० के.जी.
३	हर्दिनाथ ६					जु.अ.का.-१४० के.जी.
४	लल्का बासमती	३५	कृ.अ.नि.	१	२	उल्लेख नभएको
५	राधा १२					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि.-३५० के.जी.
६	राम धान	१०५	कृ.अ.नि./जु.अ.का.	२.१	४.२	ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि.-७० के.जी.
७	स्वर्णा सब १					ने.कृ.अ.प., कृ.अ.नि.-७० के.जी.
	कुल	३१५		६.९	१३.८	

तालिका ४५: उन्नत बीउ उत्पादन: नारायण कृषि सहकारी, इनरुवा

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	राधा १२	२१०	कृसाकलि, इटहरी / कु.खा.वि.भ.	४.२	२१	उल्लेख नभएको
२	राम धान	३५	कृ.अ.नि. / जु.अ.का.	०.७	३.५	उल्लेख नभएको
	कुल	२४५		४.९	२४.५	

तालिका ४६: उन्नत बीउ उत्पादन: धरहरा कृषि फार्म (गुण कृषि भण्डार), बराहक्षेत्र

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ ६	३५	कृसाकलि, इटहरी	१.५	७.५	उल्लेख नभएको
२	साँवा मसुली सब १	३५	जु.अ.का.	१.५	७.५	उल्लेख नभएको
३	तरहरा २	३५	कृ.अ.नि.	१.५	७.५	उल्लेख नभएको
	कुल	१०५		४.५	२२.५	

तालिका ४७: उन्नत बीउ उत्पादन: कुशावाहा तरकारी तथा बीउ उत्पादन किसान समुह, भोकाहा नरसिङ्ग

क्र.सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ १	३५	किसान बीउ फार्म, मधेश प्रदेश	०.७	३	उल्लेख नभएको
२	राधा १२	२१०	कृ.अ.नि.	४	१२	उल्लेख नभएको
	कुल	२४५		४.७	१५	

*- स्वीकृत मूल बीउ/प्रमाणित बीउ निर्माताको सूचीमा छैन

तालिका ४८: उन्नत बीउ उत्पादन: चन्द्रोदय कृषि सहकारी लिमिटेड, गडी-३

क्र. सं.	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	बहुगुणि २	२७५	कृ.अ.नि.	३.३	१६	उल्लेख नभएको
२	हर्दिनाथ ६	१०५	कृ.अ.नि.	२	९.६	उल्लेख नभएको
३	लल्का बासमती	१७५	कृ.अ.नि.	३.३	१२	उल्लेख नभएको
४	राधा १२	१७५	कृ.अ.नि.	३.३	१६	उल्लेख नभएको
५	राम धान	१७५	कृ.अ.नि.	३.३	२०	उल्लेख नभएको
६	स्वर्णा सब १	१०५	कु.खा.बि.भ.	३.३	१६	उल्लेख नभएको
	कुल	१०१०		१८.५	८९.६	

५.२ बीउ आवश्यकता अनुमान

४६. तालिका ४९ ले रा.बी.बि.स.ले जारी गरेको नेपाली जात र रन्जित र सोना मासुली जस्ता भारतीय जातहरू सहितका स्रोतहरू नखुलेको अन्य जातहरूका लागि धानको क्षेत्रफल कभरेज र बीउ रकम (मेट्रिक टन) अनुमान सम्बन्धी स्थानीय तह कृषि विकास शाखाहरूको अनुमान देखाउँदछ । अनुसूची १० र ११ ले धान क्षेत्र कभरेज र प्रजातिहरूद्वारा बीउको माग अनुमान सम्बन्धी स्थानीय तह निर्वाचन क्षेत्रहरूको विवरणहरू देखाउँदछ। स्थानीय तहको तथ्याङ्कअनुसार सुनसरी जिल्लामा राधा १२ (११६.७ मे. टन) को माग सबैभन्दा बढी छ भने स्वर्णा सब-१ (५२.८ मे. टन), रामधान (३८.९ मे. टन), साँवा मासुली सब-१ (१९.९ मे. टन) रहेको छ । बहुगुणी २ (१८.५ मे. टन), सावित्री (१२.६ मे. टन), लल्का बासमती (११.५ मे. टन), मासुली (१०.६ मे. टन), गरिमा (७.३ मे. टन), हर्दिनाथ ६ (६.९ मे. टन), चैते २ (५.६ मे. टन) .मेट्रिक मे. टन, हर्दिनाथ १ (५.० मे. टन) शुद्धोधन कालानमक (४.६ मे. टन) र तरहरा १ (३.५ मे. टन) रहेको छ ।

तालिका ४९: रा.बी.बि.स. बाट उन्मोचित र अन्य जातको लागि धान क्षेत्र र बीउ आवश्यकता अनुमान, सुनसरी

सिजन	धान क्षेत्र, हेक्टरमा			नेपाली जात अन्तर्गत %
	नेपाली प्रजातिहरू	अज्ञात र भारतीय प्रजातिहरू	कुल	
चैते	४८८९.७	३३७.३	५२२७.०	९३.५
बर्षे	२३८४३.०	४६५२१.७	७०३६४.७	३३.९
कुल	२८७३२.७	४६८५९.०	७५५९१.७	३८.०
उन्नत बीउको मात्रा (लगभग), मे. टन।	५७४.७	९३७.२	१५११.८	५७४.७

श्रोत : स्थानीय तह

५.३ पूरक कार्यक्रम

५.३.१ प्रदर्शन तथा सचेतना कार्यक्रम

४७. यस परियोजनाले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा तलको तालिका ५० मा देखाइए अनुसार दुईवटा प्रदर्शन र पूरक सचेतना अभिवृद्धि गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छः

तालिका ५०: बीउ उत्पादन प्रदर्शनी, सुनसरी

क्र.सं	प्रदर्शनकर्ता	धानको जात	स्थान	बजेट स्रोत	अनुमानित रकम(रु)	स्रोत बीउ प्रदायक	पूरक गतिविधिहरू
१	नारायण कृषि फार्म	राधा १२	इनरुवा नगरपालिका	संसअ / परियोजना	५०	कु.खा.बि.भ. देवानगन्ज (प्रमाणित बीउ)	कृषक दिवस कृषक अन्तरक्रिया
२	कृषि सामग्री कम्पनी लि. झुम्का	हर्दिनाथ ६	रामधुनी नगरपालिका	संसअ / परियोजना	५०	रा.धा.अ.का. (प्रजनन् बीउ)	कृषक अन्तरक्रिया
३	धरहरा कृषि फार्म	हर्दिनाथ ६	बराहक्षेत्र	उत्पादक र गापा		कृषि सामग्री कम्पनी, इटहरी	कृषक अन्तरक्रिया

५.३.२ बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम

४८. तलको तालिका ५१ मा देखाइए अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा ८ स्थानीय तह, ४ वटा बीउ उत्पादक कम्पनी र प्र.कृ.आ.प. प्राविधिक कर्मचारीका करिब ३५ जना व्यक्तिहरूलाई दुई दिनको दुईवटा मोड्युलसहितको एउटा बीउ उत्पादन तालिम दिइनेछ।

तालिका ५१: बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम

क्र. सं.	तालिम प्रदायक	सहभागीहरू	स्थान (स्थल)	प्रशिक्षण दिन मोड्युल	प्रशिक्षण लागत स्रोत	अनुमानित रकम(रु)	स्रोत व्यक्तिहरू
१	कृ.ज्ञा.के.	११ बीउ उत्पादकहरूबाट ११ जना १७ स्थानीय तह प्रतिनिधि २- कृ.ज्ञा.के. १- प्रकृआप २- आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय / कृ.वि.नि. २ - बीउ निरीक्षक/विश्लेषक उपलब्ध भएमा (लगभग ३५)	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था सुन्दरहरैँचा	दुई (वैशाख/जेष्ठ र सेप्टेम्बर/अक्टोबर) ४ दिन तालिम (२ दिन/मोड्युल)	नेपाल सरकार बजेट / परियोजना	९६	परियोजना, बीउ बिजन प्रयोगशाला कृ.ज्ञा.के.

५.३.३ गुणस्तरीय बीउ उत्पादन: निरीक्षण र अनुगमन

४९. यस योजना अन्तर्गत जिल्लामा उत्पादित उन्नत बीउको प्रभावकारी निरीक्षण र अनुगमन सुनिश्चित गर्नका लागि निम्न क्रियाकलापहरू गरिनेछन्।

- (१) बीउ उत्पादकहरूलाई बीउ बी.वि.गु.नि.के.- डेसिस(DESIS)/डेसेस(DESES) मार्फत प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ उपलब्ध गर्ने।
- (२) बीउ उत्पादकहरूले बी.वि.गु.नि.के.ले तोकेको स्रोतबाट स्रोत बीउहरू समयमै सङ्कलन गरेको सुनिश्चित र निगरानी गर्ने।
- (३) कृ.ज्ञा.के. र बीउ निरीक्षकहरूद्वारा बीउ उत्पादन स्थलहरू(स्थायी बाली) मा क्षेत्र निरीक्षण गर्ने
- (४) बीउ उत्पादकहरूले आचारसंहिता पालना गर्ने।
- (५) कृ.ज्ञा.के. र बीउ बिजन प्रयोगशालाको संयुक्त टोलीद्वारा बीउ प्रशोधन र भण्डारण निरीक्षण गर्ने
- (६) बीउ बिजन प्रयोगशाला द्वारा बीउ गुणस्तर परीक्षण सुविधा गर्ने।
- (७) बीउ उत्पादकहरूको लागि उत्पादन उन्मुख अनुदान प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।
- (८) बीउ उत्पादकहरू द्वारा वितरण गरिएको बीउ बिजन प्रयोगशाला र कृ.ज्ञा.के. द्वारा बीउको गुणस्तरमा अनियमित जाँच गर्ने।
- (९) जि.बी.स.स.ले बीउ उत्पादन र भण्डारण स्थल कार्यक्रमहरूमा कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तह र बीउ बिजन प्रयोगशाला द्वारा अनियमित जाँचलाई सहज बनाउने अपेक्षा गर्ने।
- (१०) जि.बी.स.स. द्वारा बीउ उत्पादन कार्यक्रम को कार्यान्वयन को अनुगमन गर्ने।

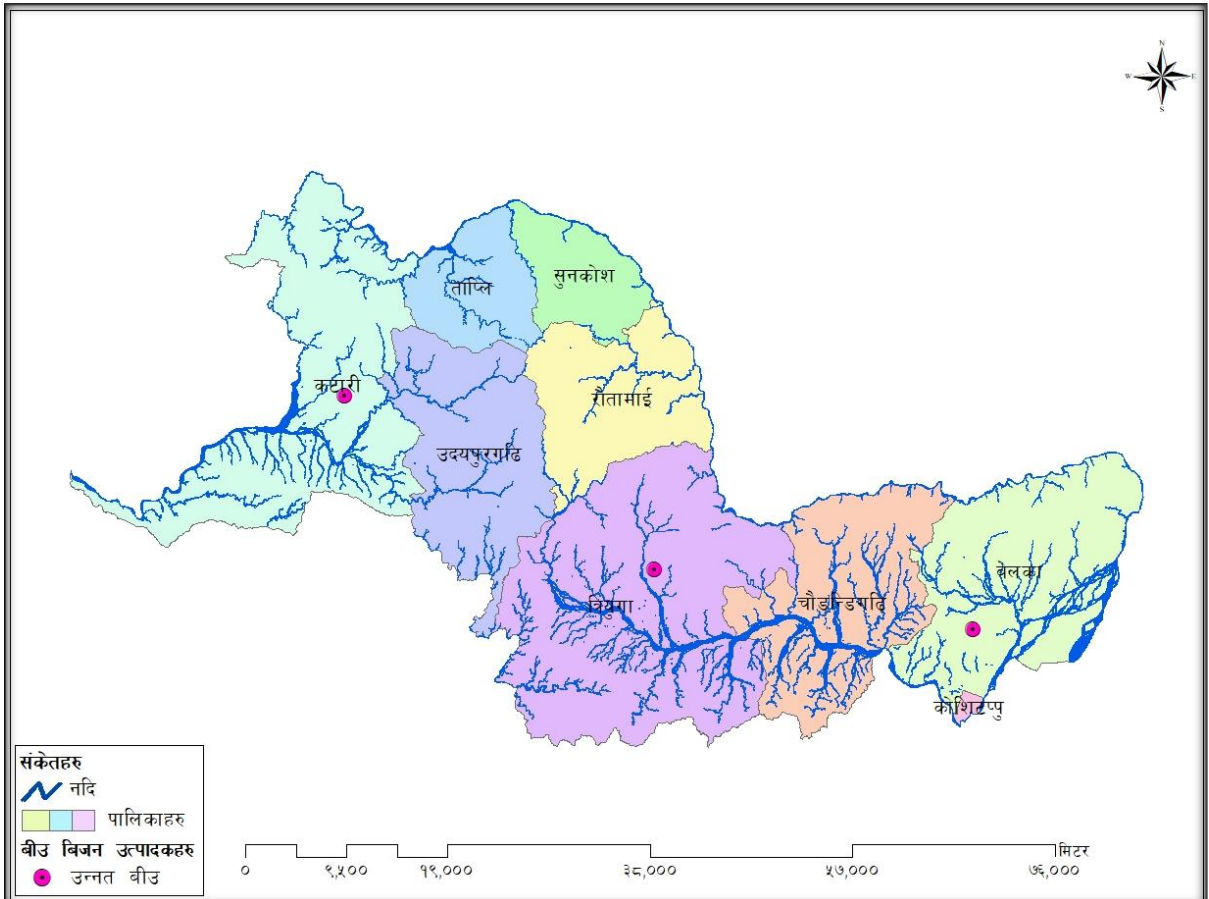
५.३.४ उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण

५०. बीउ वितरण र बजारीकरणमा सहयोग गर्न देहायका चार कार्यहरू गरिनेछन्

- (१) स्थानीय तहहरूसँग समन्वयका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (२) सुधारिएको बीउको प्रयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध संसाधन प्रयोग गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (३) उन्नत बीउको प्रयोगको लागि प्रादेशिक सशर्त अनुदान प्राप्त गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (४) स्थानीय तहको बजेटको केही अंश उन्नत बीउको प्रयोगका लागि विनियोजन गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (५) बीउको उचित ग्रेडिङ, प्याकेजिङ र लेबलिङका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (६) उत्पादन योजनामा भाग लिने बीउ उत्पादकहरू मार्फत प्राप्त बीउको गुणस्तरमा किसानहरूको प्रतिक्रिया बुझ्नको लागि छड्के अनुगमन गर्ने।

६. उदयपुर जिल्ला धान बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना

५१. यस खण्डले उदयपुर जिल्लाका बीउ उत्पादकहरूले बीउ वर्गद्वारा तयार पारेको धानको बीउ उत्पादन तथा आपूर्ति योजना प्रस्तुत गर्दछ। बीउ उत्पादन क्षेत्र र उत्पादन सम्बन्धित बीउ उत्पादकहरू द्वारा रिपोर्ट गरिएको स्रोत बीउ मात्रा र जातहरूको आधारमा अनुमान गरिन्छ।

चित्र ६: उदयपुर जिल्ला: धानको बीउ वर्ग र पालिकाअनुसार बीउ उत्पादकहरू

६.१ वर्ग अनुसार बीउ उत्पादन

६.१.१ मूल बीउ

५२. उदयपुरका कुनै पनि बीउ उत्पादकले बीउ ऐन र नियमावली अनुसार बी.वि.गु.नि.के. बाट मूल बीउ उत्पादन गर्न मितिसम्म अनुमति पाएका छैनन्।

६.१.२ प्रमाणित बीउ

५३. उदयपुरका कुनै पनि बीउ उत्पादकले बीउ ऐन र नियमावली अनुसार बी.वि.गु.नि.के. बाट सीएस उत्पादन गर्न आजको मितिसम्म अनुमति पाएका छैनन्।

६.१.३ उन्नत बीउ

५४. तालिका ५२ र ५३ मा उदयपुर जिल्लाका लागि ३४ मेट्रिक टन बराबरको विभिन्न धानका उन्नत बीउको उत्पादन योजना प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५२: उन्नत बीउ उत्पादन: हाम्रो समुदयक बीउ बैंक, कटारी

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	हर्दिनाथ ६	७०	कृ.अ.नि.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको
२	राम धान	७०	कृ.अ.नि.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको
३	सुख्खा धान ३	१०५	कृ.अ.नि.	२.०	६.०	उल्लेख नभएको
४	राधा १२	७०	कृ.अ.नि.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको
५	साँवा मसुली सब १	७०	कृ.अ.नि.	१.५	४.५	उल्लेख नभएको
	कुल	३८५		८	२४	

तालिका ५३: उन्नत बीउ उत्पादन: साझा उपभोक्ता सहकारी संस्था, बेलका

क्रसं	धानको जात	आवश्यक मूल बीउ मात्रा (के.जी.), २०८०/८१ (माग)	मूल बीउ श्रोत	अनुमानित उत्पादन क्षेत्रफल (हेक्टर) २०८१/८२	अनुमानित उत्पादन/ आपूर्ति (मे. टन) २०८१/८२	डेसिस बाँडफाँड
१	राधा १२	१२०	साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था	२.५	७.५	उल्लेख नभएको
२	राम धान	७०	कु.खा.वि.भ.	१.३	४	उल्लेख नभएको
३	हर्दिनाथ ६	३५	कृ.अ.नि.	०.३	१	उल्लेख नभएको
	कुल	२२५		३.३	१०	

६.२ बीउ आवश्यकता अनुमान

५५. स्थानीय निकायको कृषि विकास शाखाले उपलब्ध गराएको तथ्याङ्क अनुसार उदयपुर जिल्लामा २०७८/७९ मा समग्रमा कुल धान क्षेत्रको ८२.६ प्रतिशत, रा.बी.वि.स.ले जारी गरेको धानका जात (तालिका ५४) ले समेटेको छ (अनुसूची १२ र १३)। जब बीउ प्रतिस्थापन दर २५% मा समायोजन गरिन्छ, राम धानको माग सबैभन्दा बढी हुन्छ (३३.७ मे. टन), त्यसपछि सुख्खा धान ३ (२८.४ मेट्रिक मे. टन), राधा १२ (२६.७ मे. टन), स्वर्णा सब १ (१५.९ मे. टन), सुख्खा धान २ (११.५ मे. टन), ललका बासमती

(८.३ मे. टन), सावित्री (४.३ मे. टन), साव मासुली सब १ (३.५ मे. टन), हर्दिनाथ १ (३.० मे. टन), मासुली (१.८ मे. टन), सुख्खा धान ४ (१.४ मे. टन) र राधा ४ (०.८ मे. टन) रहेको छ ।

तालिका ५४: रा.बी.बि.स. जारी र अन्य धानको जातको क्षेत्रफल र आवश्यकता अनुमान

सिजन	धान क्षेत्र, हेक्टरमा कभरेज			नेपाली जात %
	नेपाली जातहरू	अज्ञात र भारतीय जातहरू	कुल	
चैते	४३४.७	९१.३	५२६.०	८२.६
बर्षे	१५५१०.७	३२२५.७	१८७३६.३	८२.८
कुल	१५९४५.३	३३१७.०	१९२६२.३	८२.८
उन्नत बीउको मात्रा (लगभग), मे. टन	३१८.९	६६.३	३८५.२	

श्रोत : स्थानीय तह

६.३ पूरक कार्यक्रम

६.३.१ प्रदर्शन र सचेतना कार्यक्रम

५६. यस परियोजनाले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा तलको तालिका ५५ मा देखाइए अनुसार दुईवटा प्रदर्शन र पूरक सचेतना अभिवृद्धि गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छः

तालिका ५५: बीउ उत्पादन प्रदर्शन, उदयपुर

क्र. सं.	प्रदर्शनकर्ता	धानको जात	स्थान	बजेट स्रोत	स्रोत बीउ प्रदायक	पूरक गतिविधिहरू
१	सहारा कृषि सहकारी	राधा १२	त्रियुगा नगरपालिका	संसअ / परियोजना	कुशवाहा खाद्य बीज भण्डार, देवानगन्ज सुनसरी (प्रमाणित बीउ)	कृषक दिवस
२	साझा उपभोक्त सहकारी	हर्दिनाथ ६ स्वर्णा सब १ सुख्खा धान ३ बहुगुणि २	बेलका	कृ.ज्ञा.के. नियमित कार्यक्रम	बीउ उत्पादन किसान समूह, गौरादह-झापा (उन्नत बीउ)	कृषक दिवस कृषक अन्तरक्रिया

६.३.२ बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम

५७. तलको तालिका ५६ मा देखाइए अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा ८ स्थानीय तह, ४ वटा बीउ उत्पादक कम्पनी र प्र.कृ.आ.प. का प्राविधिक कर्मचारी सहित करिब ३५ जनालाई दुई दिनको दुईवटा मोड्युलसहितको एउटा बीउ उत्पादन तालिम दिइनेछ ।

तालिका ५६: बीउ उत्पादन प्रविधि तालिम, उदयपुर

क्र.सं	प्रदर्शनकर्ता	धानको जात	स्थान	बजेट स्रोत	अनुमानित रकम(रु)	स्रोत बीउ प्रदायक	मानार्थ गतिविधिहरू
१	सहारा कृषि सहकारी किसान समूह	राधा १२	त्रियुगा नगरपालिका	संसअ / परियोजना	५०	कु.खा.बी.भ., सुनसरी (प्रमाणित बीउ)	कृषक दिवस
२	साझा उपभोक्ता सहकारी	हर्दिनाथ ६ स्वर्णा सब १ सुख्खा धान ३, बहुगुणि २	बेलका	कृ.ज्ञा.के. नियमित कार्यक्रम	५०	बीउ उत्पादन किसान समूह, झापा (उन्नत बीउ)	कृषक दिवस कृषक अन्तरक्रिया

६.३.३ गुणस्तरीय बीउ उत्पादन: निरीक्षण तथा अनुगमन

५८. यस योजना अन्तर्गत जिल्लामा उत्पादित उन्नत बीउको प्रभावकारी निरीक्षण र अनुगमन सुनिश्चित गर्नका लागि निम्न क्रियाकलापहरू गरिनेछन्।

- (१) बीउ उत्पादकहरूलाई बीउ बी.वि.गु.नि.के.- डेसिस(DESIS)/डेसेस(DESES) मार्फत प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ उपलब्ध गर्ने।
- (२) बीउ उत्पादकहरूले बी.वि.गु.नि.के.ले तोकेको स्रोतबाट स्रोत बीउहरू समयमै सङ्कलन गरेको सुनिश्चित र निगरानी गर्ने।
- (३) कृ.ज्ञा.के. र बीज निरीक्षकहरूद्वारा बीउ उत्पादन स्थलहरूमा (स्थायी बाली) मा क्षेत्र निरीक्षण गर्ने।
- (४) बीउ उत्पादकहरूले आचारसंहिता पालना गर्ने।
- (५) कृ.ज्ञा.के. र बीउ बिजन प्रयोगशाला को संयुक्त टोली द्वारा बीउ प्रशोधन र भण्डारण निरीक्षण गर्ने।
- (६) बीउ बिजन प्रयोगशाला द्वारा बीउ गुणस्तर परीक्षण सुविधा गर्ने।
- (७) बीउ उत्पादकहरूको लागि उत्पादन उन्मुख अनुदान प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।
- (८) बीउ उत्पादकहरू द्वारा वितरण गरिएको बीउ बिजन प्रयोगशाला र कृ.ज्ञा.के. द्वारा बीउको गुणस्तरमा अनियमित जाँच गर्ने।
- (९) जि.बी.स.स.ले बीउ उत्पादन र भण्डारण स्थल कार्यक्रमहरूमा कृ.ज्ञा.के., स्थानीय तह र बीउ बिजन प्रयोगशालाद्वारा अनियमित जाँचलाई सहज बनाउने अपेक्षा गर्ने।
- (१०) जि.बी.स.स. द्वारा बीउ उत्पादन कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने।

६.३.४ उन्नत बीउ वितरण तथा बजारीकरण

५९. बीउ वितरण र बजारीकरणमा सहयोग गर्न देहायका चार कार्यहरू गरिनेछन्

- (१) स्थानीय तहहरूसँग समन्वयका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (२) सुधारिएको बीउको प्रयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध संसअ प्रयोग गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (३) उन्नत बीउको प्रयोगको लागि प्रादेशिक सशर्त अनुदान प्राप्त गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (४) स्थानीय तहको बजेटको केही अंश उन्नत बीउको प्रयोगका लागि विनियोजन गर्न स्थानीय तहहरूलाई सहयोग गर्ने।
- (५) बीउको उचित ग्रेडिङ, प्याकेजिङ र लेबलिङका लागि बीउ उत्पादकहरूलाई सहयोग गर्ने।

- (६) उत्पादन योजनामा भाग लिने बीउ उत्पादकहरू मार्फत प्राप्त बीउको गुणस्तरमा किसानहरूको प्रतिक्रिया बुझ्नको लागि अनियमित अनुगमन गर्ने।

७. सारांश र निष्कर्ष

६०. यो योजना तेस्रो संशोधित संस्करण हो। पहिलो संस्करण झापा, मोरङ र सुनसरी गरी चार जि.बी.स.स. मा छलफल भएको थियो । जि.बी.स.स. को सुझाव र टिप्पणीको आधारमा सम्बन्धित कृ.ज्ञा.के. ले योजना परिमार्जन गरी प्राविधिक कार्यदलको दोस्रो बैठकमा दोस्रो परिमार्जित संस्करण पेश गरेको थियो। यो बैठक बैसाख ३०,२०८१ मा बी.वि.गु.नि.के. प्रमुखको अध्यक्षतामा भएको थियो। यो तेस्रो संस्करणमा दोस्रो प्राविधिक कार्य समूह बैठकको कैफियत र सुझावहरू, र कृ.ज्ञा.के. र परियोजना टोली/विज्ञहरूद्वारा संयुक्तरूपमा गरिएको क्षेत्रस्तरीय भ्रमणहरूमा बीउ उत्पादकहरूले रिपोर्ट गरेका संशोधनहरू समावेश गरिएको छ।
६१. यस योजनाले नर्सरी तयारी र स्रोत बीउ सङ्कलन गर्नुअघि बीउ उत्पादकहरूले रिपोर्ट गरेको स्रोत बीउ र प्रजातिहरूको परीमाणको आधारमा बीउ उत्पादन क्षेत्रको अनुमान गरेको छ। यो ध्यान दिनु पर्छ कि जब योजना तयार भयो, केहि बीउ उत्पादकहरूले बी.वि.गु.नि.के. को डेसिस(DESIS) मा संकेत गरे अनुसार तोकिएको केन्द्रहरूबाट स्रोत बीउ सङ्कलन गर्न थालेका थिए, र अरूले रिपोर्ट गरे कि उनीहरूले उन्नत बीउ उत्पादन गर्न स्रोत बीउ सङ्कलन गरिसकेका थिए, तर यो डेसिस(DESIS) मा उल्लेख गरिएको स्रोतहरू भन्दा फरक थियो।
६२. माथिका कुराहरूलाई ध्यानमा राख्दै, यस योजनाले बीउ उत्पादन क्षेत्र, प्रजाति र संख्या पुष्टि गर्न अगस्टको अन्त्यमा सबै बीउ उत्पादकहरूले धान रोपण गतिविधि सम्पन्न गरेपछि सम्बन्धित कृ.ज्ञा.के. र जि.बी.स.स. ले जिल्लाका प्रत्येक बीउ उत्पादकको बीउ उत्पादन स्थलहरू तथा अनुबन्धित बीउ उत्पादकहरू र बीउ उत्पादकहरूले ल्याएका स्रोत बीउहरूको अनुगमन गर्ने अपेक्षा गर्दछ। । बीउ प्रशोधन र भण्डारण, बीउ परीक्षण, बीउको बजारीकरण लगायतका क्रममा प्राविधिक सहयोग र मार्गदर्शन प्रदान गर्न यो अनुगमन महत्त्वपूर्ण छ।
६३. तलको तालिका ५७, ५८ र ५९ ले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ का लागि चार आयोजना जिल्लामा मूल, प्रमाणित र उन्नत बीउबाट बीउ उत्पादन अनुमानको सारांश दिन्छ। यो बैसाख ३०,२०८१ मा भएको दोस्रो प्राविधिक कार्य समूह बैठक पछि कृ.ज्ञा.के. र परियोजनाद्वारा संयुक्त रूपमा गरिएको जि.बी.स.स. बैठक र क्षेत्र सर्वेक्षणमा बीउ उत्पादकहरूद्वारा रिपोर्ट गरिएको आधारमा छ ।

तालिका ५७ जिल्लागत अनुमानित मूल बीउ उत्पादन सारांश, २०८१/८२

जिल्ला	आवश्यक प्रजनन बीउ (के.जी.)	ढाक्ने क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)
झापा	१०९०	२५.३६	७८.१
मोरङ	१८०	३.६	९.८
सुनसरी	२६३५	६४.२	१८६.१
उदयपुर	NA	NA	NA
कुल	३९०५	९३.१६	२७४

तालिका ५८ जिल्लागत अनुमानित प्रमाणित बीउ उत्पादन सारांश, २०८१/८२

जिल्ला	आवश्यक मूल/स्रोत बीउ (के.जी.)	ढाक्ने क्षेत्र (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)
झापा	१२०५	२५.८	९६.४
मोरङ	४९०	९.८	२९.४
सुनसरी	१७१५	३४.३	६८.६
उदयपुर	NA	NA	NA
कुल	३४१०	६९.९	१९४.४

तालिका ५९ जिल्लागत अनुमानित उन्नत बीउ उत्पादन २०८१/८२

जिल्ला	आवश्यक मूल/स्रोत बीउ/प्रमाणित बीउ/लेवल बीउ (के.जी.)	ढाक्ने क्षेत्रफल (हेक्टर)	अनुमानित उत्पादन (मे. टन)
झापा	२८५८०	५६९.२५	२०२०
मोरङ	५९०७	११८.३	३५५.५
सुनसरी	९६५२	१९६.०५	६७०.३
उदयपुर	६१०	१२.२	३६.६
कुल	४४७४९	८९५.८	३०८२.४

६४. तलको तालिका ६० ले मौसम र जिल्ला अनुसार धानको क्षेत्रफल र रा.बी.वि.स. द्वारा जारी धानका प्रजातिहरूद्वारा समेटिएको धान क्षेत्रको अनुपातलाई सारांशमा प्रस्तुत गर्दछ।

६५.

तालिका ६०: पालिका कृषि विकास शाखाहरूको धानको बीउको आवश्यकता/माग अनुमान

सिजन	ने.कृ.अ.प. बाट उन्मोचित नेपाली धानका जात		स्रोत अज्ञात र भारतीय जातले ढाक्ने अनुमानित		कुल क्षेत्रफल हेक्टर	नेपाली जन्य जात %
	ढाक्ने क्षेत्रफल हेक्टर	बीउ आवश्यकता अनुमान मे. टन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	बीउको माग/प्रयोग, के.जी		
चैते	१२०२२.०	६०१.१	११५४.६	५७.७	१३१७६.७	७२.५
वर्षे	९८०८२.३	४९०४.१	११८३४९.४	५९१७.५	२१६४३९.८	५२.७
कुल	११०१०४.४	५५०५.२	११९५०४.०	५९७५.२	२२९६०८.४	५४.७

६६. तालिका ६१ ले धानका प्रजातिहरू र जिल्लाहरूद्वारा स्थानीय तहको बीउको आवश्यकता अनुमानलाई संक्षेपमा २० प्रमुख प्रजातिहरूका लागि उच्चतमदेखि न्यून स्तरमा घट्दो क्रममा, कुल आवश्यकता १२५०.२ मेट्रिक टन अनुमान गर्छ।

तालिका ६१: पालिका कृषि विकास शाखाहरूको ने.कृ.अ. परिषदद्वारा उन्मोचित धानका जातहरूको जिल्लास्तरीय धानको बीउको आवश्यकता/माग अनुमान (समग्र)

क्र.सं	धानको जात	जिल्ला				कुल
		झापा	मोरङ	सुनसरी	उदयपुर	
१	लल्का बासमती	१८०.५	९.२	११.५	८.३	२०९.६
२	राम धान	१०२.२	३०.९	३८.९	३३.७	२०५.७
३	राधा १२	१८.८	३८.३	११६.७	२६.७	२००.६
४	स्वर्णा सब १	४२.८	४०.६	५२.८	१५.९	१५२.२
५	सावा मसुली सब १	६३.३	९.७	१९.९	३.५	९६.३
६	हर्दिनाथ १	४३.४	४०.५	५.०	३.०	९१.९
७	कालो नुनिया	४१.१	१६.३	१.१	०.१	५८.५
८	चैते २	१९.९	१३.१	५.६	०.०	३८.५
९	मसुली	१०.५	१४.०	१०.६	१.८	३७.०
१०	सुख्खा धान ३	३.३	३.२	१.४	२८.४	३६.२
११	बहुगुणी २	४.८	०.०	१८.५	०.०	२३.३
१२	सावित्री	०.५	०.५	१२.६	४.३	१७.९
१३	सुख्खा धान २	४.६	०.०	०.०	११.५	१६.०
१४	गरिमा	५.३	३.३	७.३	०.०	१५.९
१५	हर्दिनाथ ६	५.०	०.०	६.९	०.०	११.९
१६	चैते ६	८.५	०.०	०.१	०.०	८.६
१७	शुद्धोधन काला नमक	०.४	०.०	४.६	०.०	५.०
१८	तरहरा १	०.०	०.०	३.५	०.०	३.५
१९	चैते ५	०.०	२.९	०.०	०.३	३.३
२०	मकवानपुर १	०.०	०.०	२.३	०.४	२.७
२१	हर्दिनाथ ४	०.०	०.०	२.७	०.०	२.७

६७. माथिको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको तथ्याङ्क हेर्दा, कुल अनुमानित उन्नत बीउ उत्पादन परीमाण (३०८१.२ मेट्रिक टन) स्थानीय तहहरूद्वारा रिपोर्ट गरिएको बीउ आवश्यकता अनुमानको भन्दा झण्डै दोब्बर छ, जसले स्पष्ट रूपमा सुझाव दिन्छ कि बीउ उत्पादकहरूले जिल्ला भित्र र बाहिर लक्षित बीउ उत्पादन गर्दछ। जिल्ला र धानको जात पनि मिल्दैन। सामान्यतया, यस योजनाको पहिलो चक्रले निम्न समस्याहरू प्रकट गर्दछ जुन जिल्लाको मागसँग मेल खाने गुणस्तरीय बीउ उत्पादनको लागि क्रमशः समाधान गर्न आवश्यक हुनेछ। बीउ बिजन आपूर्ति तथा व्यवस्थापन निर्देशिका २०७८ ले परिकल्पना गरे अनुसार जि.बी.स.स. ले राम्रो समन्वयकारी भूमिका खेल्न सक्छ।

- (१) माग र आपूर्ति विविधता अनुसार मेल खाँदैन।
- (२) बीउ उत्पादकहरू (मूल बीउ, प्रमाणित बीउ र उन्नत बीउ) लाई गहन सहयोग र प्राविधिक मार्गदर्शन चाहिन्छ।
- (३) कुल धान क्षेत्रफलको झण्डै ५४% धान क्षेत्र रा.बी.वि.स. द्वारा जारी धानका जातहरूले ओगटेको छ।
- (४) चैते धानले ढाकेको क्षेत्र धेरै सीमित छ, र त्यहाँ यसको क्षेत्र बढाउनको लागि राम्रो अवसर रहेको छ, र चैतेचैते धानका प्रजातिहरू रा.बी.वि.स. जारी गरिएका प्रजातिहरू हुन्।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: प्राविधिक कार्य समूह

क्र.सं.	नाम	निकाय/कार्यालय	पद	प्राविधिक कार्य समूह
१	डा. लेखराज दाहाल	उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	सचिव	
२	श्री बेनु प्रसाद प्रसाई	बी.बि.गु.नि.के.	प्रमुख	अध्यक्ष (पदेन)
३	डा. प्रकाश आचार्य	बी.बि.गु.नि.के.	वरिष्ठ बाली विकास अधिकारी	सदस्य (पदेन)
४	श्री प्रकाशकुमार डाँगी	कृ.वि.नि.	निर्देशक/प्रमुख	सदस्य-सचिव (पदेन)
५	श्री पशुपति पोखरेल	उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	प्रमुख, योजना अनुगमन महाशाखा	सदस्य (पदेन)
६	श्री भवानी बस्नेत	कृ.वि.नि.	अधिकृतस्तर छैटौं	पदेन
७	श्री अभिम न्युअधिकारी	उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, कोशी प्रदेश (डेसिस फोकल पर्सन)	कृषि प्रसार अधिकृत	सदस्य (पदेन)
८	श्री गोविन्द प्रसाद आचार्य	बीउ विजन प्रयोगशाला, झुम्का	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
९	श्री मनोज कुमार यादव	प्र.कृ.आ.प., मोरङ	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
१०	श्री नील कमल सिंह	कृ.ज्ञा.के., सुनसरी	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
११	श्री सागर बिष्ट	कृ.ज्ञा.के., झापा	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
१२	श्री रामदेव सिंह	कृ.ज्ञा.के., मोरङ	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
१३	श्री योगेन्द्र यादव	कृ.ज्ञा.के., उदयपुर	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
१४	डा मथुरा यादव	रा.धा.अ.का., धनुषा	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
१५	श्री बिनोद मण्डल	कृ.वि.फा., चन्द्राडाँगी	प्रमुख	सदस्य (पदेन)
१६	डा गोविन्द तिमिल्सिना	कृअनि, नेकृअप	निर्देशक	सदस्य (पदेन)
१७	श्री बसन्त प्रसाद उपाध्याय	SEAN, कोशी प्रदेश	सचिव	सदस्य (पदेन)
१८	श्री रमेश भट्टराई	कृषि सामग्री कम्पनि, झुम्का	कृषि प्राविधिक/चौथो स्तर	सदस्य (पदेन)
ख	स्थानीय तह प्रतिनिधि			
ख.१.१	झापा			
१८	श्री सन्तोष लामिछाने	अर्जुनधारा न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
१९	श्री संगम भट्टराई	गौरादह न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
२०	श्री रविन भट्टराई	शिवसताक्षी न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)

क्र.सं.	नाम	निकाय/कार्यालय	पद	प्राविधिक कार्य समूह
२१	श्री टेकेन्द्र प्रधान	मेचीनगर न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
ख.१.२	मोरङ			
२२	श्री फणीन्द्र प्रसाद भट्टराई	सुन्दरहरैचा न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
२३	श्री वीरेन्द्र कुमार मण्डल	रंगेली न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
२४	श्री अम्बिका लुईटेल	उन्नावारी न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
२५	श्री नरेश कुमार शाह	सुनवर्षी	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
ख.१.३	सुनसरी			
२६	श्री किशोर भट्टराई	इनारुवा न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
२७	श्री तुलसी कुमार चौधरी	रामधुनी न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
२८	श्री दिपक राज जोशी	देवानगन्ज न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
ख.१.४	उदयपुर			
२९	श्री माधव राउत	त्रियुगा न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
३०	श्री रवीन्द्र राई	कटारी न.पा कृषि विकास शाखा	प्रमुख	सदस्य (मनोनीत)
ग	बीउ उत्पादकहरूको प्रतिनिधित्व			
ग१	झापा			
३१	म.झो.सा.कि.स., गौरादह, झापा	श्री मनोज भट्टराई	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
३२	अर्जुनधारा नगर विकास बहुउद्देशीय सहकारी संस्था	श्री कुलचन्द्र गौतम	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
३३	किसान बीउ उत्पादन उद्योग	श्री शेषराज पौडेल	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
३४	नमुना एकिकृत सहकारी खेती बीउ उत्पादन समुहा	श्री बेदनिधि चापागाई	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
३५	कञ्चन बीउ उत्पादन उद्योग प्राइभेट लिमिटेड	श्री बुद्धनाथ निरौला	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
३६	मेची किसान बहुमुखी सहकारी लि	श्री दिपक काफ्ले	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
ग२	मोरङ			
३७	भूमि बीज	श्री हरि प्रसाद भट्टराई	अध्यक्ष	सदस्य (मनोनीत)

क्र.सं.	नाम	निकाय/कार्यालय	पद	प्राविधिक कार्य समूह
३८	साना किसान कृषि सहकारी लि.	श्री हरि बस्नेत	अध्यक्ष	सदस्य (मनोनीत)
३९	प्रदिप कृषि फार्म कम्पनी प्रा. लि.	श्री प्रमिला कार्की रायमाझी	प्रमुख कार्यकारी अधिकृत	सदस्य (मनोनीत)
४०	जीवन विकास समाज		कर्मचारी	सदस्य (मनोनीत)
४१	राष्ट्रिय बीउ बिजन कम्पनी	श्री गोपाल बस्नेत	प्रमुख कार्यकारी अधिकृत	सदस्य (मनोनीत)
ग३	सुनसरी			
४२	जिल्ला सहकारी संघ	श्री बिन्देश्वर मेहता	प्रबन्धक	सदस्य (मनोनीत)
४३	कुशवाह खाद्य बीज भण्डार	श्री रामवृक्ष मेहता	अध्यक्ष	सदस्य (मनोनीत)
४४	चन्द्रोदय कृषि सहकारी लि.	श्री सुरेन्द्र प्रसाद मेहता	अध्यक्ष	सदस्य (मनोनीत)
४५	धरहरा कृषि फार्म	श्री टेक प्रसाद काफ्ले	प्रमुख कार्यकारी अधिकृत	सदस्य (मनोनीत)
४६	सिरुवारी महिला कृषि सहकारी	श्री हिरा मेहता	अध्यक्ष	सदस्य (मनोनीत)
ग४	उदयपुर			
४७	सहारा एकिकृत सहकारी	श्री रूप-नारायण चौधरी	अध्यक्ष	सदस्य (मनोनीत)
घ	जाइका-विज्ञ टोली			
४८	श्री इशिजाकी योशियुकी	जाइका-परियोजना टोली	टोली नेता	सदस्य (प्रतिनिधि)
४९	डा. योशिदा मिनोरु	जाइका-परियोजना टोली	बीज विस्तार विशेषज्ञ	सदस्य (प्रतिनिधि)
५०	श्री गोटो अकियो	जाइका-परियोजना टोली	बीउ उत्पादन विशेषज्ञ	सदस्य (प्रतिनिधि)
५१	श्री योको तोगावा	जाइका-परियोजना टोली	बीज प्रशिक्षण विशेषज्ञ	सदस्य (प्रतिनिधि)
५२	श्री माइको अकारी	जाइका-परियोजना टोली	बीज प्रशिक्षण विशेषज्ञ	सदस्य (प्रतिनिधि)
५३	डा. बीरेन्द्र बीर बस्न्यात	जाइका-परियोजना टोली	बीउ प्रमाणीकरण संयोजक	सदस्य (प्रतिनिधि)
५४	श्री भानुभक्त मैनाली	जाइका-परियोजना टोली	बीज विस्तार क्षेत्र संयोजक	सदस्य (प्रतिनिधि)
५५	श्री बिमल थापा	जाइका-परियोजना टोली	बीउ उत्पादन क्षेत्र संयोजक	सदस्य (प्रतिनिधि)

अनुसूची २ : जिल्ला बीउ समन्वय समितिहरू

१ झापा

क्र.सं	नाम	पद	निकायकार्यालय	जिल्ला बीउ समन्वय समिति
१	श्री सागर बिष्ट	प्रमुख	कृ.ज्ञा.के.	अध्यक्ष
२	श्री दुर्गा प्रसाद सापकोटा		बीज उद्यमी संघ, झापा/अन्तरिम समिति अध्यक्ष	सदस्य
३	श्री मनोज भट्टराई		म.झो.सा.कि.स.	सदस्य
४	श्री डिल्लीराम काफ्ले		कञ्चन जैविक विविधता संरक्षण तथा विकास समिति	सदस्य
५	श्री अञ्जु आचार्य	अधिकृतस्तर छैटौं	कृ.ज्ञा.के	सदस्य सचिव

२. मोरङ

क्र.सं।	नाम	पद	कार्यालयनिकाय	जिल्ला बीउ समन्वय समिति
१	श्री रामदेव सिंह	प्रमुख	कृ.ज्ञा.के.	अध्यक्ष
२	श्री दिलिप कार्की		सगरमाथा एग्रो इन्टरनेशनल	सदस्य
३	श्री तारा रिजाल		साना किसान कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड सुन्दरहरैचा	सदस्य
४	श्री हरिप्रसाद भट्टराई		भूमि बीउ कम्पनी प्रा.	सदस्य
५	श्री आदर्श कुमार सिंह	अधिकृतस्तर छैटौं	कृ.ज्ञा.के.,	सदस्य सचिव
६	श्री गोपाल बस्नेत		राष्ट्रिय बीउ बिजन कम्पनी प्रा. लि.	आमन्त्रित सदस्य
७	श्री प्रदीप कुमार रायमाझी		प्रदीप कृषि कम्पनी प्रा. लि.	आमन्त्रित सदस्य
८	श्री कोपिन्द्र सिंह		किसान कृषि फार्म	आमन्त्रित सदस्य
९	श्री प्रभु शाह		दीपिका एग्रो एण्ड ट्रेडर्स	आमन्त्रित सदस्य

३. सुनसरी

क्र.सं।	नाम	पद	कार्यालयनिकाय	जिल्ला बीउ समन्वय समिति
१	श्री नीलकमल सिंह	प्रमुख	कृ.ज्ञा.के.	अध्यक्ष
२			जिल्ला बीउ व्यवसायी संघ	सदस्य
३.	श्री चन्दन मेहता		कुशवाहा तरकारी तथा बीउ उत्पादन किसान समूह	सदस्य
४	श्री उमेश कुमार मेहता		शंकर खाड बीज भण्डार, देवानगञ्ज	सदस्य
५	श्री बिन्देश्वर मेहता		जिल्ला सहकारी संघ इनरुवा	सदस्य
६	श्री प्रविणलाल श्रेष्ठ	अधिकृतस्तर छैटौं	कृ.ज्ञा.के.	सदस्य सचिव
७	श्री राम काफ्ले		कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड	आमन्त्रित सदस्य
८	श्री रामवृक्ष मेहता		कुशवाहा खाड बीज भण्डार, देवानगञ्ज	आमन्त्रित सदस्य
९	श्री सुरेन्द्र मेहता		चन्द्रोदय कृषि सहकारी संस्था, गढी	आमन्त्रित सदस्य

४. उदयपुर

क्र.सं।	नाम	पद	कार्यालयनिकाय	जिल्ला बीउ समन्वय समिति
१	श्री योगेन्द्र यादव	प्रमुख	कृ.ज्ञा.के.	अध्यक्ष
२	श्री रमाकान्त चौधरी		बीज उद्यमी संघ	सदस्य
३	श्री रूप नारायण चौधरी		सहारा एकिकृत सहकारी	सदस्य
४	श्री मीना पराजुली कोइराला		सामुदायिक बीउ बैंक	सदस्य
५	श्री अनु बी.सी.	अधिकृतस्तर छैटौं	कृ.ज्ञा.के.,	सदस्य सचिव

अनुसूची ३: बीउका स्तरहरूको परिभाषा

१. प्रजनन् बीउ

- क. शतप्रतिशत आनुवंशिक शुद्धता भएको प्रजनकको निगरानी र नियन्त्रणमा उत्पादन गरिएको बीउ।
- ख. प्रजनन् बीउ, अन्य बालीको बीउ, अन्य जातका बीउ, कुनै पनि झारपातको बीउ र कीरा/रोग संक्रमित बीउबाट मुक्त हुनुपर्छ।
- ग. प्रजननकर्ता, संस्थाको प्रमुख वा संस्थाको प्रतिनिधि र बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण निकाय कार्यालयको प्रतिनिधिले एकसाथ बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ को अनुसूची १ मा तोकिए अनुसार प्रमाणित गर्नुपर्छ।
- घ. निर्देशिकाको उप खण्ड "२" अनुसार प्रमाणित गरिएको बीउ, (ख) कन्टेनरमा सम्बन्धित प्रजनकद्वारा हस्ताक्षर गरिएको ट्याग हुनुपर्छ।

२. मूल बीउ:

- क. बीउ विज्ञको निरीक्षणमा प्रजनक बीउबाट मूल बीउ उत्पादन गरिन्छ।
- ख. मूल बीउ नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् र नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् अन्तर्गतका फार्म र स्टेशनहरू, सरकारी फार्म/केन्द्र, र बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण निकायकार्यालयबाट इजाजतपत्र/अनुमति प्राप्त गर्ने कुनै पनि व्यक्ति, संस्था र निकायहरूद्वारा उत्पादन गर्न सकिन्छ।
- ग. मूल बीउ गुणस्तर नियन्त्रण निकायको प्राविधिक अधिकारीद्वारा प्रमाणित हुनुपर्छ र सम्बन्धित अधिकारीको हस्ताक्षरको साथ कन्टेनरमा ट्याग गरिएको हुनुपर्छ।

३. प्रमाणित बीउ :

- क. प्रमाणित बीउ विशेषज्ञको निरीक्षणमा मूल बीउबाट उत्पादन गरिन्छ।
- ख. प्रमाणित बीउ सरकारी फार्म / केन्द्र द्वारा उत्पादन गर्न सकिन्छ, र कुनै पनि व्यक्ति, संस्था र निकायहरूले बीउ गुणस्तर नियन्त्रण निकायबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरे।
- ग. प्रमाणित बीउ गुणस्तर नियन्त्रण निकायको प्राविधिक अधिकारीबाट प्रमाणित हुनुपर्छ र सम्बन्धित अधिकारीको हस्ताक्षरको साथ कन्टेनरमा ट्याग गरिएको हुनुपर्छ।

४. उन्नत बीउ:

- क. उन्नत बीउ आधार, स्रोत, प्रमाणित वा लेबल बीउबाट उत्पादन गरिन्छ, बीउ उत्पादकको प्रत्यक्ष पर्यवेक्षण र नियन्त्रणमा सबै गुणस्तर मापदण्डहरू सम्पन्न गरेर बालीहरूको परागणको प्रकृतिमा आधारित।
- ख. यस प्रणाली अन्तर्गत उत्पादित उन्नत बीउ को गुणस्तर प्रमाणित प्रणाली अन्तर्गत उत्पादित बीउ बराबर हुनेछ।
- ग. सामान्यतया प्रमाणित बीउ खुल्ला परागकण बालीका लागि उत्पादन गरिन्छ र सुधारिएको बीउलाई सत्य लेबल प्रणाली अनुसार ट्याग गरी वितरणको लागि व्यवस्थित गर्नुपर्छ।

नोट:

- (क) बीउ प्रमाणीकरण दिशानिर्देशहरूको अनुसूची २ ले प्रजनन बीउ, मूल बीउ, प्रमाणित बीउ, र उन्नत बीउ मा कन्टेनर ट्यागको रूपरेखा र विवरण प्रदान गर्दछ।
- (ख) प्रजनन बीउ बाहेकका ट्याग बी.बि.गु.नि.के. द्वारा सार्वजनिक हुनेछ र सम्बन्धित प्रमाणीकरण निकायमा वितरण गरिनेछ। सबै निकायहरूले ट्यागको रेकर्ड राख्नुपर्छ र समयमै बी.बि.गु.नि.के. लाई रेकर्ड उपलब्ध गराउनुपर्छ।
- (ग) सत्यनिष्ठ लेबलिङ प्रणाली अन्तर्गत उत्पादित बीउको मापदण्डले प्रमाणित प्रणाली अन्तर्गत तोकिएका सबै मापदण्डहरूको पालना गर्नुपर्छ। दुई प्रणाली बीच कुनै भिन्नता छैन।

स्रोत: बीज प्रमाणीकरण निर्देशन, २०७३/७४

नोट: अनुसूची-३ बीउका स्तरहरूको परिभाषा बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ को अनुसूची १ मा तोकिए अनुसार राख्नु उपयुक्त हुन्छ

अनुसूची ४ : परियोजना जिल्लाहरूमा बीउ उत्पादकहरूको सूची

१. मूल बीउ/स्रोत बीउ/प्रमाणित बीउ/लेबेल बीउ उत्पादकहरू

१ झापा

क्र. सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष/अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति आदि)
१	मझोसाकिस	सहकारी	गौरादह-५	श्री हेमराज बिष्ट	९८१७९२५३०९ ०२३-४१९०१० sfacmaharani@gmail.com	बहुगुणी-१ बहुगुणी-२ चैते-५ हर्दिनाथ साँवा मसुली हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया लल्का बासमती राधा-१२ रामधान सावित्री साँवा मसुली सब-१ सुख्खा-३ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता	बी.बि.गु.नि.के.बाट २०७५/१०/२० मा मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति प्राप्त
२	कृविफा	सरकारी फार्म	शिवसताक्षी- ७	प्रमुख	९८५१२६६१८८ adfchandrangi@gmail.com	हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ ३ हर्दिनाथ ६ साँवा मसुली सब १ राधा ४ लल्का बासमती		बी.बि.गु.नि.के.बाट २०७५/१०/२० मूल बीउ अनुमति प्राप्त

२. मोरङ

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष/व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
१	भूमि बीउ कम्पनी	निजी	विराटनगर- १९	श्री रेवती रमण ओझा	९८५२०७५५२५ Bhumiseed.brt.np@gmail.com	चैते-२ हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया खुमाल-१ लल्का बासमती मसुली राधा-१२ रामधान साँवा मसुली सब- १ सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७८/०६/१७ र २०८०/६/१६	डेसिस (DESIS)

३. सुनसरी

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
१	कृअनि	ने.कृ.अ.प.	इटहरी	डा गोविन्द तिमल्सेना			आवश्यक छैन	ने.कृ.अ.प. प्रणाली
२	जुट अनुसन्धान कार्यक्रम	ने.कृ.अ.प.	इटहरी		९८४२६४३०६५, juteitahari@yahoo.com		आवश्यक छैन	ने.कृ.अ.प. प्रणाली
३	कृषि सामग्री कम्पनी प्राइभेट लिमिटेड	सरकारी कम्पनी	रामधुनी-५	श्री रमेश भट्टराई	९८६९१८७६०३ itahari@kscl.gov.np	चैते-२ हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया कान्छी मसुली	आवश्यक छैन	रा.बी.वि.स. का सदस्य

क्र. सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
						लल्का बासमती राधा-१२ राम धान साँवा मसुली सब-१ सुख्खा धान ३ स्वर्णा सब-१		
४	कुशवाहा खाद्य बीज भण्डार	निजी संस्था	देवानगञ्ज-२	श्री रामवृक्ष मेहता	९८४२५०६२१४ ९८४२०९६८८९ (kushwahakhadbijbandar40@gmail.com)	चैते-२ हर्दिनाथ-१ राधा-१२ राम धान लल्का बासमती सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१ साँवा मसुली सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०८०/०५/२६	बी.बि.गु.नि.के. बाट २०७२/०१/०५ मा मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति प्राप्त

२. उन्नत बीउ उत्पादकहरू

१ झापा

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
१	अर्जूनधारा नगर विकास बहुउद्देशीय सहकारी संस्था	सहकारी	अर्जूनधारा - ८	श्री कुलचन्द्र गौतम	९८६३७०९७४८	बहुगुणी-२ हर्दिनाथ-६ मिथिला-१ राम धान स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७९/०९/०५	
२	तमोर सीड्स प्रा. लि.	निजी	बिर्तामोड	श्री टिकाराम रिजाल	९८४२७८७२६४	हर्दिनाथ-६ लल्का बासमती	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	दर्ता नभएको, तर सक्रिय, अनुभवी,

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
						राम धान सुख्खा धान ३ स्वर्णा सब-१		अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहभागी,
३	किसान बीउ उत्पादन उद्योग	निजी	दमक	श्री शेषराज पौडेल	९८४२६८३८८३	हर्दिनाथ-१ कालो नुनिया लल्का बासमती मसुली राधा-१२ राम धान सावित्री साँवा मसुली सब-१ सुख्खा धान-३	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	दर्ता नभएको, तर सक्रिय, अनुभवी, अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहभागी, धेरै सक्रिय
४	किसान बीउ उत्पादन समूह	किसान समूह	गौरादह-२	श्री मनोज भट्टराई	९८६०६९३९०४ manoj429521@gmail.com	बहुगुणी-१	कृ.ज्ञा.के.मा दर्ता मिति: २०८०/८१ (उन्नत बीउ बीज)	म.झो.सा.कि.स. को लागि उन्नत बीउ उत्पादन गर्दछ
५	जनजागरण किसान समूह	किसान समूह	गौरादह-६	श्री जिवराज कार्की	९८४२८८४७३१	चैते-२ हर्दिनाथ-२ स्वर्णा सब-१		
६	एभरग्रीन सीड्स प्रा.	निजी	गौरादह १	श्री सन्तोष उप्रेती	९८०७९१७२९२	हर्दिनाथ-१ राम धान	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता	कन्काई सीड्स प्राइभेट लिमिटेडसँग आबद्ध
७	गौरादह बीउ उत्पादन समूह	किसान समूह	गौरादह-१	श्री सन्तोष उप्रेती	९८०७९१७२९२, ९८१७०५४०४३		कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता	कन्काई बीउ/एभरग्रीन बीउ प्रा लिका लागि बीउ उत्पादन गर्दछ
८	कन्काई सीड्स प्रा.	निजी	गौरादह-१	श्री खड्गराज थापा	९८१७०५४०४३		कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता	बी.वि.गु.नि.के. वेब

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
	लि.			सन्तोष उप्रेती	९८०७९१७२९२ som.upreti2019@gmail.com	हर्दिनाथ-१ राम धान		
९	म.झो.सा.कि.स	सहकारी	गौरादह-५	श्री हेमराज बिष्ट	९८१७९२५३०९ ०२३-४१९०१० sfaclmaharani@gmail.com	बहुगुणी-१ बहुगुणी-२ चैते-५ हर्दिनाथ सावा मसुली हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया लल्का बासमती राधा-१२ रामधान सावित्री साँवा मसुली सब-१ सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	बी.वि.गु.नि.के. बाट २०७५/१०/२० मा मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति प्राप्त बी.वि.गु.नि.के. वेब भूमि एकीकरणको लागि कृ.वि.नि. अनुदान
१०	नमुना एकिकृत सहकारी खेती बीउ उत्पदान समूह	किसान समूह	गौरादह-५	श्री बेदनिधि चापागाई	९८४२६६८८११ namunakheti@gmail.com	हर्दिनाथ-१ कालो-नुनिया राधा-१२ सवा-मसूली सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७८/०७/११ अन्तिम नवीकरणको मिति: २०८०/०७/१२ सम्म २०८२/६/१०	बी.वि.गु.नि.के. बाट २०७९/०२/२६ मा मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति प्राप्त
११	कोपिला डाँगी बहु उद्देश्यीय कृषि फार्म	कृषि फार्म	गौरादह-६	श्री नरेन्द्र बहादुर डाँगी	९८१६९०६११७	हर्दिनाथ-३ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	बीउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम अन्तर्गत कृ.ज्ञा.के. अनुदान

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
						सवा सव स्वर्णा सब-१		प्राप्त भयो
१२	अनमोल सीड्स प्रा. लि.	निजी कम्पनी	कनकाई - ३, सुरुङ्गा	श्री बलभद्र आचार्य	९८०८०००५६० ०२३-५२३००६ Balbhadracharya a@ananamolbiu.c om	चैते-२ हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया राधा-१२ राम धान सावित्री सवा मनसुली सब-१ सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता	वागमती प्रदेशको चितवनमा रहेको प्रधान कार्यालय
१३	कञ्चन बीउ उत्पदन उद्योग प्राइभेट लिमिटेड	निजी कम्पनी	मेचीनगर-१०	श्री बुद्धनाथ निरौला	९८६३६०९३३ kanchanbiuutpad anudyog@gmail.c om	बहुगुणी १ राधा १२ कालो नुनिया हर्दिनाथ मासुली राम धान	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	२०७८/७९ मा कृ.ज्ञा.के. मेसिनरी अनुदान सहयोग प्राप्त भयो
१४	मेची किसान बहुमुखी सहकारी लि	सहकारी	मेचीनगर-७	श्री दिपक काफ्ले	९८६१७१०९२८ ९८५२६७१४१६ Mechi_krishak@y ahoo.com	हदीनाथ-१ हदीनाथ-६ कालो नुनिया कान्छी मसुली लल्का बासमती मासुली राधा-१२ रामधान सावित्री	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७८/१२/२०	ड्रेसिस दर्ता २०८०/८१ (उन्नत बीउ बीज)

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
						सवा मनसुली सब-१ सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१		
१५	कञ्चन जैविक विविधता, संरक्षण तथा विकास समिति	किसान समूह	शिवसताक्षी-७	श्री जानुका देवी मगर	९८०७९२२५६८	हर्दिनाथ-१ कालो नुनिया रञ्जित सोना मासुली स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७९/०७/१८	धेरै सक्रिय। स्थानीय स्वदेशी प्रजातिका १०० भन्दा बढि प्रजातिको बीउ बैंक छ।

२. मोरङ जिल्ला

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
१	भूमि बीउ कम्पनी	निजी	विराटनगर-१९	श्री रेवती रमण ओझा	९८५२०७५५२५ Bhumiseed.brt.np @gmail.com	चैते-२ हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया खुमल-१ लल्का बासमती मसुली राधा-१२ रामधान साँवा मसुली सब-१ सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७८/०६/१७ र २०८०/०६/१६	बी.वि.गु.नि.के. बाट २०७८/०९/०८ मा मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति प्राप्त बी.वि.गु.नि.के. वेव
२	राष्ट्रिय बीउ विजन कम्पनी	निजी	जहदा-३	श्री गोपाल बस्नेत	९८४५११९३००	राम धान चैते-२	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	बी.वि.गु.नि.के. वेव

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
							२०८०/१०/२१	
३	किशन कृषि फार्म	निजी	कटहरी-४	श्रीमती सुनैना देवि सिंह कोपिन्द्र मेहता	९८२७०६६६६० ९८०७३५८०६७	बीबी-११ चैते-२ कान्छी मसुली राधा-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०७४/०६/२६	बीउ बिजन प्रयोगशाला झुम्का रिपोर्ट, २०७९/९० कृ.ज्ञा.के.मा नवीकरण: २०८०/०३/२४
४	जय श्रीराम एग्रो फार्मर्स प्रा. लि	निजी	रंगेली-१	श्री बिजय पौड्याल	९८५२०२६२७६		कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: अझै दर्ता भएको छैन	
५	साना किसान कृषि। सहकारी लि.	सहकारी	सुन्दरहरैँचा	श्री हरि बस्नेत	९८४२०८०५२४	हर्दिनाथ-६ कालो नुनिया राधा-१२ राम धान साँवा मसुली सब-१ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: दर्ता भएको छैन	बीउ बिजन प्रयोगशाला रिपोर्ट २०७९/८०
६	प्रदिप कृषि कम्पनी प्रा. लि.	निजी	सुनवर्शी-१	सुश्री प्रमिला कार्की रायमाझी	९८१०४२५३५३ ९८०२७२६११५	हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ कालो बासमती कान्छी मसुली राधा-१२ राम धान सवा सब-१ सोना मसुली सब-१ सुख्खा धान-३	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: १२/२२/२०७७	डेसिस दर्ता २०८०/८१ नवीकरण: २०७९/१२/२१

३. सुनसरी जिल्ला

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
१	बहुमुखी कृषि सहकारी	सहकारी	बराहक्षेत्र ८	श्री शंकर भट्टराई	९८४२१८२६१९	राधा १२ सावित्री	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ताको मिति: २०/०९/२०७९	बी.वि.गु.नि.के. वेब
२	धरहरा कृषि फार्म (गुन कृषि भण्डार)	निजी	बराहक्षेत्र-१०	श्री टङ्क प्रसाद काप्ले	९८५२०५४६३७	राधा-१२ साँवा मसुली सब- १ सावा सब-१ हर्दिनाथ-१ स्वर्णा सब-१	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: ६/९/२०७७	गुण कृषि भण्डारको लागि मात्र नवीकरण होइन
३	कुशवाहा तरकारी र बीउ उत्पादन किसान समूह	किसान समूह	भोकाहा नरसिङ-२	श्री चन्दन मेहता	९८०७३०२२३९	हर्दिनाथ-१ राधा-१२ राम धान	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०/०६/२०७७	डेसिस दर्ता मूल बीउ वितरक १८/६/२०८१
४	ओम सीड अर्गानिक फर्टिलाइजर र एग्रोभेट सेन्टर	निजी	देवानगञ्ज- १	श्री विरेन्द्र कृष्ण यादव	९८१६३८७५७१	चैते-६ हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-६ राधा-१२ राम धान लल्का बासमती	कृ.ज्ञा.के. / २०७७/०४/०१ मा दर्ता	डेसिस दर्ता २०८०/८१ (उन्नत बीउ बीज)
५	अनुपम फलफुल तथा तरकारी बीज उत्पादन समूह	किसान समूह	देवानगञ्ज- २	श्री सुरेन्द्र कुमार मेहता	९८०३४९४४६५	हर्दिनाथ-१ राधा-१२ राम धान लल्का बासमती सुख्खा धान-१ साँवा मसुली सब- १	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: ३१/४/२०७९	नवीकरण : २०८१/०४/३ ०
६	प्रियांशु बीउ र	निजी	देवानगञ्ज- २	श्री शंकर मेहता	९८१९०३६०८७	चैते-२	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता	नवीकरण :

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
	अर्गानिक फार्म					हर्दिनाथ-१ राधा-१२ राम धान लालका बासमती	मिति:१३/०८/२० ७९	२०८१/०८/० २
७	शंकर खाड बीज भण्डार	निजी	देवानगञ्ज- २	श्री उमेश कुमार मेहता	९८०७३२२७०९	चैते-२ हर्दिनाथ-१ हर्दिनाथ-२ हर्दिनाथ-६ चैते-१ राधा-१२ राम धान बासमती(रातो) स्वर्णा सब-१ सुख्खा धान ३	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: ५/७/२०७७	नवीकरण : ०६/०५/२०८ १ डेसिस दर्ता २०८०/८१ (उन्नत बीज)
८	कुशवाहा खाद्य बीज भण्डार	निजी	देवानगञ्ज- २	श्री रामवृक्ष मेहता	९८४२५०६२१४ ९८४२०९६८८९ (kushwahakhadbijb handar40@gmail.c om)	चैते-२ हर्दिनाथ-१ राधा-१२ राम धान लालका बासमती सुख्खा धान-३ स्वर्णा सब-१ साँवा मसुली सब- १	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति: २०८०/०५/२६	मूल बीउ /प्रमाणित बीउ अनुमति बी.बि.गु.नि.के. बाट २०७२/०१/० ५ मा प्राप्त बी.बि.गु.नि.के. वेव

४. उदयपुर

क्र.सं	बीउ उत्पादक	किसिम	ठेगाना	अध्यक्ष /व्यवस्थापक सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क नम्बर	उत्पादित धानका प्रजाति (नेपाली)	दर्ता विवरण	कैफियत(मूल बीउ/प्रमाणित बीउ अनुमति)
१	हाम्रो समुदयक बीउ बैंक	किसान समूह	कटारी-४	श्री मीना पराजुली कोइराला	९८४२८२८४४५	बहुगुणी १ बहुगुणी २ चैते-५ गंगा सागर कालो नुनिया कान्छी मसुली लल्का बासमती राम धान सावित्री साँवा मसुली सब १ सुख्खा धान ३ स्वर्णा सब १	कृ.ज्ञा.के. मा दर्ता मिति:	उन्नत बीउ
२	साझा उपभोक्ता सहकारी लि	सहकारी	बेलका-३	श्री खेमराज निरौला	९८१४७८३१३७	राधा १२ हर्दिनाथ ६		उन्नत बीउ

अनुसूची ५: परियोजना जिल्लाहरूमा धानका प्रमुख प्रजातिहरू

क) चैते ऋतु धान

क्र.सं	धानको जात	रिलिज भएको वर्ष	परिपक्वता दिनहरू	उत्पादन (मेट्रिक टन/हेक्टर)	उत्पादन गुणस्तर	सिफारिस गरिएको क्षेत्र
१	चैते २	२०४४/४५	१२५	४.८	मोटा	तराईको सिँचाइ भूमि
२	चैते ५	२०४९/५०	१२०-१२५	४.६	राम्रो	तराई, भित्री तराई, नदी किनार, पैदल पहाड र समुद्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको उच्चाई मैदान।
३	चैते ६	२०४९/५०	१२३	४.८	मोटा	तराई र भित्री तराई (समुद्र सतह देखि ३०० मिटर उच्चाई सम्म सिँचाइ हुने जमिन)
४	हर्दिनाथ १	२०६०/६१	१२०	४.०३	राम्रो	समुन्द्रबाट तराई, भित्री तराई, नदी बेसिन ८०० मिटर सम्मको उच्चाई
५	हर्दिनाथ ५ (PR १२६)	२०७८/७९	१२५-१३०	४-५	मोटा	तराई, भित्री तराई, समुन्द्र सतह देखि ७०० सम्मको उच्चाई

ख) मनसुन (वर्षा ऋतु)

क्र.सं	विविधता	रिलिज भएको वर्ष	परिपक्वता दिनहरू	अनाज उपज (मेट्रिक टन/हेक्टर)	अनाज गुणस्तर	सिफारिस गरिएको क्षेत्र
१	मसुली	२०३०/३१	१५५	३.५	मसिनो	तराई र भित्री तराई
२	सावित्री	२०३६/३७	१४०	४.०	मोटा	तराई र भित्री तराई
३	मकवानपुर १	२०४४/४५	१५०	४.३	मोटा	तराईको गल मिडज अतिसंवेदनशील क्षेत्र
४	राधा १२	२०५२/५३	१५५	४.६	मोटा	पूर्वी तराई
५	राम धान	२०६२-६३	१३०-१३७	४.०-७.२	मसिनो	तराई, भित्री तराई (शिवालिक उपत्यका, मकवानपुर, चितवन र नवलपरासी)
६	सुनौलो सुगन्धा	२०६४/६५	१५१	३.८	धेरै मसिनो / बासनादार	तराई र भित्री तराई
७	लल्का बासमती	२०६६/६७	१५०	२.५-३.५	धेरै राम्रो / बासनादार	मध्य र पूर्वी तराई
८	हर्दिनाथ ६	२०७८/७९	१३५	५.२१	राम्रो	तराई, भित्री तराई र तराईको पूरै र आंशिक सिँचाइको अवस्था समुन्द्र सतह देखि ७०० सम्मको उच्चाई
९	हर्दिनाथ २	२०६६/६७	१२५	३.१-४.२	मोटा	तराई र भित्री तराई
१०	तरहरा १	२०६६/६७	११३-१२५	४.२	मोटा	मध्य र पूर्वी तराई
११	सुख्खा धान १	२०६७/६८	१२३-१२५	३.२-४.२	मोटा	पूर्वी र पश्चिमी तराई, भित्री तराई र फुट पहाड र मध्य पहाडको टार्स समुन्द्र सतह देखि ५०० मिटर सम्म।
१२	सुख्खा धान २	२०६७/६८	१२२-१२४	२.३-३.५	मोटा	पूर्वी र पश्चिमी तराई, भित्री तराई र फुट पहाड र मध्य पहाडको टार, समुन्द्र सतह देखि ५०० मिटर सम्म।
१३	सुख्खा धान ३	२०६७/६८	१२२-१२५	२.५-३.६	मोटा	पूर्वी र पश्चिमी तराई, भित्री तराई र फुट पहाड र मध्य पहाडको टार, समुन्द्र सतह देखि ५०० मिटर सम्म।
१४	सुख्खा धान ४	२०७०/७१	११८-१२५	२.७-४.०	मोटा	तराई र भित्री तराईको सिँचाइ नभएको जग्गा, ५०० मि. मध्य पहाडको उचाइ।

क्र.सं	विविधता	रिलिज भएको वर्ष	परिपक्वता दिनहरू	अनाज उपज (मेट्रिक टन/हे)	अनाज गुणस्तर	सिफारिस गरिएको क्षेत्र
१५	सुख्खा धान ५	२०७०/७१	१२५	३.२-४.२	मोटा	तराई र भित्री तराईको सिँचाई नभएको जमिन र समुन्द्र सतह देखि ५०० मिटरसम्मको टार र, मध्य पहाडको उचाइ।
१६	सुख्खा धान ६	२०७०/७१	१२०-१२५	३.०-४.०	मोटा	तराई र भित्री तराईको सिँचाई नभएको जमिन र समुन्द्र सतह देखि ५०० मिटरको टार र मध्य पहाडको उचाइ।
१७	सावा मासुली सब १	२०६७/६८	१४५-१५०	३.५-४.०	मसिनो	तराई, भित्री तराई र सिँचाई र पानी जम्ने क्षेत्र मध्य पहाडको फेदि, पहाडको ५०० मिटरसम्म।
१८	राधा १४	२०७२/७३	१३२-१३५	४.४	मोटा	तराई, भित्री तराई, नदी बेसिन र उपत्यकाको सिँचाई क्षेत्र, समुन्द्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको उचाइ
१९	सुगन्धित धान १	२०७३/७४	१४२-१४५	४.५	धेरै मसिनो / बासनादार	तराई, भित्री तराई, नदी बेसिन र उपत्यकाको सिँचाई क्षेत्र, समुन्द्र सतह देखि ७०० मिटर सम्म।
२०	राधा १३	२०७३/७४	१४२-१४८	३.०-४.२	मोटा	तराई र भित्री तराईका वर्षायुक्त क्षेत्रहरू; नदी किनार, पैदल पहाड र समतल क्षेत्र र उपत्यकाको सिँचाई क्षेत्र, समुन्द्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको उचाइ।
२१	बहुगुणी १	२०७४/७५	१३५	५.५	मोटा	तराई, भित्री तराई, नदी किनार, पैदल पहाड र समुन्द्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको समतल क्षेत्र।
२२	बहुगुणी २	२०७४/७५	१४२	५.८	मोटा	तराई, भित्री तराई, नदी किनार, पैदल पहाड र समुद्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको समतल क्षेत्र उचाई।
२३	हर्दिनाथ ३	२०७४/७५	१२५	५.५	मोटा	तराई, भित्री तराई, नदी किनार, पैदल पहाड र समुद्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको समतल क्षेत्र
२४	हर्दिनाथ हाइब्रिड-१, F१	२०७७-७८	१२१	६.४७	मसिनो	तराई, भित्री तराई र समुद्र सतह देखि १००० मिटर सम्मको नदी किनारको समतल क्षेत्र
२५	हर्दिनाथ हाइब्रिड-३, F२	२०७७-७८	११०	६.४२	मसिनो	तराई, भित्री तराई र समुद्र सतह देखि १००० मिटर सम्मको नदी किनारको समतल क्षेत्र
२६	शुद्धोधन कलानामक	२०७७-७८	१५४	३.२	धेरै मसिनो / बासनादार	तराईको सिँचाई र आंशिक सिँचाई सुविधा भएको क्षेत्र र ५०० मिटर सम्मको भित्री तराई। समुद्र सतह देखि उचाई।
२७	हर्दिनाथ साँवा मसुली	२०७७-७८	१५२	४.५-४.८	मसिनो	तराई, भित्री तराई समुद्र सतह देखि ७०० मिटर सम्मको उचाइ र सिँचाई र आंशिक सिँचाई सुविधा भएको क्षेत्र र पहाड र नदी किनारका क्षेत्रहरू।

अनुसूची ६: स्थानीय तह अनुसार झापा जिल्लाको अनुमानित धानको क्षेत्रफल

क्र. स.	स्थानीय तहको नाम	चैते			मनसुन			कुल धान क्षेत्र	नेपाली जात			नेपाली प्रजाति अन्तर्गत क्षेत्र			कुल
		चैते हाइब्रिड	चैते OPV	कुल चैते	वर्षे हाइब्रिड	वर्षे OPV	कुल मनसुन		चैते हाइब्रिड	चैते OPV	कुल चैते	वर्षे हाइब्रिड	वर्षे OPV	कुल मनसुन	
१	अर्जुनधारा	०.०	७५०.०	७५०.०	०.०	६१८७.०	६१८७.०	६९३७.०	०.०	७५०.०	७५०.०	०.०	२७०२.०	२७०२.०	३४५२.०
२	बाह्रदसी	०.०	०.०	०.०	०.०	८३८३.०	८३८३.०	८३८३.०	०.०	०.०	०.०	०.०	११६२.०	११६२.०	११६२.०
३	भद्रपुर	०.०	३५.०	३५.०	०.०	६५४३.०	६५४३.०	६५७८.०	०.०	३५.०	३५.०	०.०	१६३५.८	१६३५.८	१६७०.८
४	बिर्तामोड	०.०	३०.०	३०.०	०.०	५६७०.०	५६७०.०	५७००.०	०.०	३०.०	३०.०	०.०	१९९८.०	१९९८.०	२०२८.०
५	बुद्धशान्ति	०.०	११०.०	११०.०	०.०	२७७५.०	२७७५.०	२८८५.०	०.०	११०.०	११०.०	०.०	८५०.०	८५०.०	९६०.०
६	दमक	०.०	४००.०	४००.०	०.०	४९०२.०	४९०२.०	५३०२.०	०.०	४००.०	४००.०	०.०	१९३४.०	१९३४.०	२३३४.०
७	गौरादह	०.०	३२४१.५	३२४१.५	१.८	१२९६३.७	१२९६५.५	१६२०७.०	०.०	३२०५.६	३२०५.६	१.८	२१५०.८	२१५२.६	५३५६.४
८	गौरीगञ्ज	०.०	९००.०	९००.०	६.०	८४९४.०	८५००.०	९४००.०	०.०	७२०.०	७२०.०	०.०	५८९४.०	५८९४.०	६६१४.०
९	हल्दिबारी	०.०	९३.०	९३.०	०.०	५०२७.०	५०२७.०	५१२०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२३१.०	२३१.०	२३१.०
१०	झापा गापा	०.०	०.०	०.०	०.०	९०२०.६	९०२०.६	९०२०.६	०.०	०.०	०.०	०.०	८९७०.६	८९७०.६	८९७०.६
११	कमल	०.०	२०३०.०	२०३०.०	०.०	१४४६०.०	१४४६०.०	१६४९०.०	०.०	२०३०.०	२०३०.०	०.०	१३७६५.०	१३७६५.०	१५७९५.०
१२	कञ्चनकवल	०.०	१२७०.०	१२७०.०	०.०	८३३०.०	८३३०.०	९६००.०	०.०	१२७०.०	१२७०.०	०.०	१३५.०	१३५.०	१४०५.०
१३	कनकाई	०.०	४५०.०	४५०.०	०.०	५२५०.०	५२५०.०	५७००.०	०.०	४५०.०	४५०.०	०.०	१०५०.०	१०५०.०	१५००.०
१४	मेचीनगर	०.०	१९६.०	१९६.०	०.०	६८५४.०	६८५४.०	७०५०.०	०.०	१९६.०	१९६.०	०.०	४३४६.०	४३४६.०	४५४२.०
१५	शिवसताक्षी	०.०	६९०.०	६९०.०	०.०	१०८८३.०	१०८८३.०	११५७३.०	०.०	६९०.०	६९०.०	०.०	२७९४.०	२७९४.०	३४८४.०
	उप-कुल (बिघा)	०.०	१०१९५.५	१०१९५.५	७.८	११५७४२.४	१२५९३७.८	१३६१३३.३	०.०	९८८६.६	९८८६.६	१.८	४९६१८.२	४९६२०.०	५९५०४.८
	हेक्टर मा क्षेत्रफल		६७९७.०	६७९७.०	५.२	७७९६१.६	८३९५८.६	९०७५५.५	०.०	६५९१.०	६५९१.०	१.२	३३०७८.८	३३०८०.०	३९६६९.८

अनुसूची ७: झापा जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.बि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग

नगरपालिका	झापा जिल्लामा विविधता अनुसार माग																			कुल	
	लाल्का बासमती	राम धान	सौवा मसुली सब-१	हर्दिनाथ १	स्वर्णा सब-१	कालो जुनिया	चैते २	राधा १२	मसुली	चैते ६	गरिमा	हर्दिनाथ ६	बहुगुणी २	सुख्खा धान २	सुख्खा धान ३	सुनौलो सुगन्धा	सावित्री	शुद्धोधन कलानाम	आरपी १०१७		
१ कमल	०.७	०.७	०.३	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२.५
२ झापा गापा	०.५	०.६	१.०	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२.६
३ गौरीगञ्ज	१५१.३	२५.२	१७.७	१२.९	१२.६	१२.६	०.०	१२.६	१०.१	०.०	०.०	५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२६०.१
४ गौरीगञ्ज	१.९	११.३	५.६	०.०	०.०	०.०	१९.६	०.०	०.०	०.०	८.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	४६.९
५ मेचीनगर	२.६	५.३	४.२	१.७	४.०	३.७	०.०	२.८	०.०	०.०	५.३	०.०	४.८	०.०	२.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.२	३६.८
६ शिवसताक्षी	०.१	३.६	८.८	५.९	९.३	०.३	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३०.५
७ अर्जुनधारा	९.९	१८.९	५.२	६.६	०.०	४.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	४४.६
८ दमक	३.३	११.०	१.१	३.५	०.०	१.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२०.४
९ विर्तामोड	३.९	७.८	१.४	०.३	०.०	४.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१७.७
१० भद्रपुर	०.०	९.४	०.०	०.३	०.६	२.३	०.०	०.६	०.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.६	०.०	०.०	०.४	०.०	०.०	१४.६
११ कनकाई	२.९	५.८	१.१	०.०	०.०	३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१३.२
१२ कञ्चनकवल	०.२	०.२	०.०	११.१	०.६	०.२	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१२.३
१३ वाहदसी	१.१	०.५	१.४	०.०	२.५	२.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	९.७
१४ बुद्धशान्ति	१.५	०.९	१.२	१.०	१.०	१.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.९	०.५	०.०	०.०	०.०	८.४
१५ हल्दिबारी	०.७	१.०	१४.४	०.१	१२.३	३.९	०.१	२.८	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३५.९
कुल	१८०.५	१८०.५	१०२.२	६३.३	४३.४	४२.८	४१.१	१९.९	१८.८	१०.५	८.५	५.३	५.०	४.८	४.६	३.३	०.९	०.५	०.४	०.२	०.२

अनुसूची ८: स्थानीय तह अनुसार मोरङ जिल्लाको अनुमानित धानको क्षेत्रफल

स्थानीय तहको नाम	चैते			मनसुन			कुल धान क्षेत्र	नेपाली जात			नेपाली प्रजाति अन्तर्गत क्षेत्र			कुल
	चैते हाइब्रिड	चैते OPV	कुल चैते	वर्षे हाइब्रिड	वर्षे OPV	कुल वर्षे		चैते हाइब्रिड	चैते OPV	कुल चैते	वर्षे हाइब्रिड	वर्षे OPV	कुल वर्षे	
बेलबारी	०	५१९	५१९	३४	८४८८	८५२२	९०४१	०	५१९	५१९	०	१७५५	१७५५	२२७४
विराटनगर	०	०	०	१०	२०५३	२०६३	२०६३	०	०	०	०	२७७	२७७	२७७
बुढीगंगा	०	२१	२१	०	४१६१	४१६१	४१८२	०	२१	२१	०	२८८६	२८८६	२९०७
जहादा		१००	१००		५२२८	५२२८	५३२८	०	१००	१००	०	१५७८	१५७८	१६७८
धनपालथान	०	४५	४५	०	८३६३	८३६३	८४०८	०	४५	४५	०	२६६८	२६६८	२७१३
कटहरी	०	०	०	०	१८४५	१८४५	१८४५	०	०	०	०	२२५	२२५	२२५
मिक्लाजुड	१०	४५	५५	३००	१६३५	१९३५	१९९०	१०	३२	४२	७०	४४८	५१८	४९०
पथरी शनिश्चरे	०	८५०	८५०	०	६४०५	६४०५	७२५५	०	८५०	८५०	०	१७९७	१७९७	२६४७
ग्रामथन		१६	१६		७४७५	७४७५	७४९१	०	१६	१६	०	२७३५	२७३५	२७५१
केराबारी	०	५०	५०	०	३४२५	३४२५	३४७५	०	५०	५०	०	१४७५	१४७५	१५२५
कानेपोखरी	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
लेटाड		६०	६०		१७२७	१७२७	१७८७	०	०	०		९५	९५	९५
रतुवामाई		४७४०	४७४०		९९८७	९९८७	१४७२७	०	४७४०	४७४०	०	३३५	३३५	५०७५
सुनवर्षी		२७१	२७१		१२४२५	१२४२५	१२६९६	०	२७१	२७१	०	१२४२५	१२४२५	१२६९६
सुन्दरहरैचा		९०	९०		३९४०	३९४०	४०३०	०	९०	९०	०	११८२	११८२	१२७२
उर्लाबारी	०	३३२.५	३३२.५	०	१०१९६.५	१०१९६.५	१०५२९	०	३३२.५	३३२.५	०	२५५६.५	२५५६.५	२८८९
रंगेली		६९१	६९१		१०००९	१०००९	१०७००	०	२५८	२५८	०	३२५७	३२५७	३५१५
उप-कुल (विगाहा)	१०	७८३०.५	७८४०.५	३४४	९७३६२.५	९७७०६.५	१०५५४७	१०	७३२४.५	७३३४.५	७०	३५६९४.५	३५७६४.५	४३०२९
क्षेत्र हेक्टरमा	६.७	५२२०.३	५२२७.०	२२९.३	६४९०८.३	६५१३७.७	७०३६४.७	६.७	४८८३.०	४८८९.७	४६.७	२३७९६.३	२३८४३	२८६८६.०

स्रोत: स्थानीय तह बीज आवश्यकता अनुमान

अनुसूची ९: मोरङ जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.बि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग

नगरपालिका	स्वर्णा सब-१	हर्दिनाथ १	राधा १२	राम धान	कालो जुमिया	मसुली	चैते २	साँवा मसुली सब-१	लल्का बासमती	गरिया	सुब्बा धान ३	चैते ५	बहुगुणी-१	राधा ७	सावित्री	कुल
१ सुनवर्षी	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
२ रतुवामाई	०.१	३२.४	०.०	०.९	०.४	०.०	७.०	०.२	०.४	०.०	०.०	२.९	०.०	०.०	०.०	४४.४
३ रंगेली	९.२	०.६	११.७	८.४	०.०	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३०.८
४ बुढीगंगा	०.०	२.३	६.०	४.५	४.८	२.४	०.२	०.०	३.७	०.०	१.६	०.०	०.०	०.०	०.०	२५.४
५ उर्लाबारी	१९.७	२.१	०.०	२.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२४.५
६ ग्रामथन	४.८	०.०	१.२	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	७.०
७ धनपालथान	०.०	०.०	६.७	०.०	५.६	०.०	०.४	५.७	०.०	३.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२१.७
८ पथरी शनिश्चरे	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
९ बेलबारी	३.९	१.९	३.७	८.८	१.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१९.९
१० जहादा	०.०	०.७	३.३	२.३	०.०	०.०	३.९	०.८	१.५	०.०	०.९	०.०	१.२	०.०	०.०	१४.७
११ केराबारी	०.०	०.१	०.०	१.४	०.०	१.४	०.१	०.०	०.०	०.०	०.७	०.०	०.०	०.०	०.५	४.०
१२ सुन्दरहरैचा	१.८	०.२	१.३	१.७	२.३	१.२	०.६	१.४	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	११.१
१३ मिक्लाजुङ	०.०	०.०	३.४	०.४	०.७	८.६	०.१	१.६	१.९	०.०	०.०	०.०	०.०	०.७	०.०	१७.४
१४ विराटनगर	०.०	०.०	१.१	०.०	०.८	०.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२.४
१५ कटहरी	१.१	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१.२
१६ लेटाङ	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
१७ कानेपोखरी	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
कुल	४०.६	४०.५	३८.३	३०.९	१६.३	१४.०	१३.१	९.७	९.२	३.३	३.२	२.९	१.२	०.७	०.५	२२४.४

अनुसूची १०: स्थानीय तह अनुसार सुनसरी जिल्लाको धान क्षेत्रफलको अनुमान

स्थानीय तहको नाम	चैतेचैते			वर्षे			कुल धान क्षेत्र	नेपाली जात				नेपाली प्रजाति अन्तर्गत क्षेत्र		कुल
	चैतेचैतेहा इब्रिड	चैते चैतेOPV	कुल चैते	वर्षेवर्षे हाइब्रिड	वर्षेवर्षेOP V	कुल वर्षे		चैते हाइब्रिड	चैतेचैते OPV	कुल चैते	वर्षेवर्षे हाइब्रिड	वर्षेवर्षेOP V	कुल वर्षे	
बराह		६५	६५		१००६४	१००६४	१०१२९	०	६५	६५	०	५८६४	५८६४	५९२९
बर्जु	०	६	६	४३५	५४५९	५८९४	५९००	०	६	६	४३५	४८९४	५३२९	५३३५
भोक्राहा	०	०	०	३८९	७९७२	८३६१	८३६१	०	०	०	०	३५८५	३५८५	३५८५
देवानगन्ज		०	०		५२१६	५२१६	५२१६	०	०	०	०	२७१६	२७१६	२७१६
धरान		०	०		४७७	४७७	४७७	०	०	०	०	४७७	४७७	४७७
दुहवी		०	०	२२५	३८४८	४०७३	४०७३	०	०	०	०	३०१२	३०१२	३०१२
गढी		०	०		५४३९	५४३९	५४३९	०	०	०	०	२४०२	२४०२	२४०२
हरिनगरा	०	०	०		५३६३	५३६३	५३६३	०	०	०	०	३४८८	३४८८	३४८८
इनरुवा		२४	२४		७९६६	७९६६	७९९०	०	२४	२४	०	३७११	३७११	३७३५
इटहरी		६५	६५		७९९०	७९९०	७२५५	०	६५	६५	०	४०२३	४०२३	४०८८
कोशी	०	०	०	०	५४४३	५४४३	५४४३	०	०	०	०	१६५८	१६५८	१६५८
रामधुनी	०	७८०	७८०	०	७८८०	७८८०	८६६०	०	०	०	०	२२०८	२२०८	२२०८
उप कुल (बिघा)	०	९४०	९४०	१०४९	७२३१७	७३३६६	७४३०६	०	१६०	१६०	४३५	३८०३८	३८४७३	३८६३३
हेक्टरमा क्षेत्रफल	०	६२६.७	६२६.७	६९९.३	४८२११.३	४८९१०.७	४९५३७.३	०.०	१०६.७	१०६.७	२९०.०	२५३५८.७	२५६४८.७	२५७५५.३

अनुसूची ११: सुनसरी जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.बि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग

पालिका	सुनसरी जिल्लामा विविधता अनुसार माग																								
	राधा १२	स्वर्णा सब १	राम धान	साँवा मसुली सब १	बहुगुणि २	सावित्री	लल्का बासमती	मसुली	गरिमा	हर्दिनाथ ६	चैते २	हर्दिनाथ १	सुद्धोधन काला नमक	तरहरा १	हर्दिनाथ ४	हर्दिनाथ २	बासनादार धान १	मकवानपुर १	सुब्बा धान १	सुब्बा धान ३	कालो जुमिया	हर्दिनाथ ३	चैते ६	कुल	
१	बराह	९.९	९.५	९.९	७.८	१८.५	५.२	०.०	०.०	७.३	६.९	०.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.५	०.०	७४.९
२	बर्जु	१२.३	४.२	१०.३	१.८	०.०	२.९	३.२	३.७	०.०	०.०	०.९	०.०	०.०	३.५	२.७	०.०	२.४	२.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	४९.०
३	इटहरी	३.२	१४.०	६.३	२.२	०.०	१.८	२.२	१.३	०.०	०.०	०.९	०.४	०.०	०.०	२.५	०.०	०.०	१.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.९	३५.८
४	इनरुवा	१६.८	१.९	३.७	१.७	०.०	१.९	२.४	१.४	०.०	०.०	०.९	०.९	३.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	३२.७
५	भोक्राहा	२५.२	२.०	०.६	०.०	०.०	०.०	१.९	२.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	३९.४
६	हरिनगरा	८.३	६.३	०.९	१.९	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	१७.६
७	दुहवी	०.९	१.३	०.२	०.०	०.०	०.०	०.९	०.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.९	०.०	०.०	३.०
८	देवानगन्ज	२१.४	०.७	०.४	०.०	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२३.८
९	गढी	११.९	१.८	३.७	०.६	०.०	१.७	०.५	०.५	०.०	०.०	०.०	१.२	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२९.०
#	रामधुनी	३.४	९.९	०.०	४.९	०.०	०.०	१.९	०.०	०.०	०.०	३.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२६.९
#	कोशी	५.०	१.९	३.७	०.०	०.०	०.०	१.३	०.०	०.०	२.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१.४	०.०	०.०	०.०	०.०	१४.५
#	धरान	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
कुल		११६.७	५२.८	३८.९	१९.९	१८.५	१२.६	१९.५	१०.६	७.३	६.९	५.६	५.०	४.६	३.५	२.७	२.५	२.४	२.३	१.८	१.४	१.९	०.५	०.९	३२९.०

अनुसूची १२: स्थानीय तह अनुसार उदयपुर जिल्लाको अनुमानित धानको क्षेत्रफल

स्थानीय तहको नाम	Raj चैते			चैते			कुल धान क्षेत्र	नेपाली जात			नेपाली प्रजाति अन्तर्गत क्षेत्र			कुल
	चैते हाइब्रिड	चैते OPV	कुल चैते	वर्षे हाइब्रिड	वर्षे OPV	कुल वर्षे		चैते हाइब्रिड	चैते OPV	कुल चैते	वर्षे हाइब्रिड	वर्षे OPV	कुल वर्षे	
बेलका		०	०		१४८३८	१४८३८	१४८३८	०	०	०	०	१४८३८	१४८३८	१४८३८
चौदण्डीगढी	०	१८२	१८२	०	२३६८	२३६८	२५५०	०	१८२	१८२	०	१६२१	१६२१	१८०३
कटारी	०	९४	९४	०	४३२८.५	४३२८.५	४४२२.५	०	९४	९४	०	४०५२	४०५२	४१४६
लिम्चुडबुङ	०	४३	४३	०	५९	५९	१०२	०	४३	४३	०	५९	५९	१०२
रौतामाई	६	१८	२४	०	१७१	१७१	१९५	६	१८	२४	०	१५१	१५१	१७५
ताप्ली		१३०	१३०		६९	६९	१९९	०	१३०	१३०	०	६९	६९	१९९
त्रियुगा	०	१०१	१०१	०	३०६१	३०६१	३१६२	०	१०१	१०१	०	२२२६	२२२६	२३२७
उदयपुरगढी	३२	१८३	२१५	२५०	२९६०	३२१०	३४२५	११	६७	७८	०	२५०	२५०	३२८
कुल विघा	३८	७५१	७८९	२५०	२७८५४.५	२८१०४.५	२८८९३.५	१७	६३५	६५२	०	२३२६६	२३२६६	२३९१८
कुल हेक्टर	२५.३३	५००.७	५२६.०	१६६.७	१८५६९.७	१८७३६.३	१९२६२.३	११.३	४२३.३	४३४.७	०.०	१५५१०.७	१५५१०.७	१५९४५.३

अनुसूची १३: उदयपुर जिल्लाका स्थानीय तहहरूको रा.बी.बि.स.बाट उन्मोचित नेपाली धानका जातहरूको अनुमानित माग

पालिका	सुनसरी जिल्लामा विविधता अनुसार माग																	
	राम धान	सुख्खा धान १	राधा १२	स्वर्णा सब-१	सुख्खा धान २	लल्का बासमती	सावित्री	सौवा मसुली सब-१	हर्दिनाथ १	मसुली	सुख्खा धान ४	राधा ४	सकवानपुर १	चैते ५	हर्दिनाथ सौवा मसुली	राधा १४	कालो जुनिया	कुल
१ बेलका	११.७	१८.३	२१.४	८.९	०.०	५.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	६५.७
२ कटारी	११.४	७.३	०.५	४.६	७.९	०.१	३.६	०.०	०.४	०.०	०.०	०.०	०.४	०.०	०.०	०.२	०.०	३६.३
३ त्रियुगा	४.३	०.०	२.७	१.१	३.५	१.४	०.८	३.५	०.९	०.०	१.४	०.८	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	२०.४
४ चौदण्डीगढी	६.३	२.८	२.२	१.४	०.१	१.४	०.०	०.०	१.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१५.८
५ उदयपुरगढी	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
६ ताप्ली	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१.३	०.०	०.०	०.०	०.२	०.०	०.०	०.०	१.५
७ रौतामाई	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.१
८ लिम्चुडबुङ	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.१	०.२	०.०	०.१	०.९
कुल	३३.७	२८.४	२६.७	१५.९	११.५	८.३	४.३	३.५	३.०	१.८	१.४	०.८	०.४	०.३	०.२	०.२	०.१	१४०.६

प्रदेश सरकार

उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

कृषि विकास निर्देशनालय

कोशी प्रदेश, विराटनगर, मोरङ

फोन नं. ०२१-५१६५६८, ०२१-५१९३५८

[facebook.com/doadp1](https://www.facebook.com/doadp1)

Email: doadprovince1@gmail.com, Website: doad.p1.gov.np

